

*Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.*

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Anabilim Dalı,
Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı,

ERKEN ÇOCUKLUKTA TOPLUMSAL ÇİNSİYET DEĞERLEMLERİNİN ÖLÇÜM ARACIYININ UYARLANMASI

Yüksek Lisans Tezi

Sadiye KELE

İstanbul (2008)

*Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.*

[*Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features*](#)

Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Anabilim Dalı,
Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı,

ERKEN ÇOCUKLUKTA TOPLUMSAL ÇİNSİYET DEĞERLEMLERİ ÖLÇÜM ARACININ UYARLANMASI

Yüksek Lisans Tezi

Sadiye KELE

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Rengin Zembat

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Erken Çocuklukta Toplumsal Cinsiyet Değişimliliği Ölçüm Aracının
Uyarlanması,

Sadiye KELE

İmzalar

Danışman : Doç. Dr. Rengin ZEMBAT _____

Üye : Doç. Dr. Yıldız GÜVEN _____

Üye : Yrd. Doç. Dr. Levent DENİZ _____

İkinci Bölüm
Yüksek Lisans Tezi

STANBUL (2008)

Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

TE EKKÜR

Bu konu ile ilgili çal,ma iste imi geri çevirmeden beni destekledi i için tezdandan, man,m Say,n Doç. Dr. Rengin Zembatøa te ekkür ederim.

Dü ümlendi im noktalarda beni olabildi ince sakinle tiren ve istatistik çal, malar,mda yol gösteren Yrd. Doç. Dr. Canan Savranøa, Ö r. Gör. Elif Küçüko luøna, Ar . Gör. Dr. Seval mamoluøna, Ö r. Gör. Dr. Mustafa Otrarøa ve Yrd. Doç. Dr. Murat Çinkoøya te ekkür ederim.

ÖZET

,n,n bir k,sm, çocuklar,n kendi bedeni kavramas, ve/ya de i meyen bir toplumsal cinsiyet kimli ine sahip olma süreçlerinin t,pk, fiziksel nesnelere kavranmas, ve korunum kavram,n,n geli me süreçleri gibi evrensel oldu unu savunmaktadır.

Bu ara t,rman,n amac,, bili sel geli im kuram,n, temel alan Kohlberg'ın öne sürmü oldu u toplumsal cinsiyetin kazan,ımas,ındaki diziye göre yeniden düzenlenen Toplumsal Cinsiyetin De i mezli i Ölçüm Arac,ın,n (2004) geçerlik ve güvenilirlik çal, mas,n,n gerçeğe tirilmesidir.

Ara t,rman,n çal, ma grubunu, 2006-2007 ö retim y,l,nda stanbul ili s,n,rlar, içinde bulunan üniversitelerin anaokulu, yuva ve kre lerine ve bu üniversitelerin yak,n çevrelerinde bulunan ilkö retim okullar,na devam etmekte olan, 3-7 ya grubunda bulunan toplam 300 çocuk olu turmaktadır.

Ara t,rmada Toplumsal Cinsiyet De i mezli i Ölçüm Arac, (TCDÖA)ın,n güvenilirlik çal, mas, için, ölçüm arac,n, olu turan seviyelerin aritmetik ortalama, standart sapma de erleri, test tekrar test sonuçlar,, ba ,ms,z gözlemciler aras, uyum katsay,lar,, iç tutarlı,k katsay,lar, ve madde analizi i lemleri; geçerlik çal, mas, için yap, geçerli i hesaplamalar, yap,lm, t,r. Bunlara ek olarak al,nan puanlar aras, farklar t testi ve tek yönlü varyans analizi ile hesaplanm, t,r, farklı, ,n kayna ,n,n saptanmas, için Tamhane testinden yararlan,lm, t,r. Ayr,ca, kendine ve di er ki ilere yönelik toplumsal cinsiyet de i mezli i puanlar, aras,ındaki ili ki Pearson korelasyonu ile hesaplanm, t,r. Tüm bu istatistiksel i lemlerde, istatistiksel s,namada anlamlı,k düzeyi en az .05 olarak kabul edilmi tir, .01 düzeyinde anlamlı, ç,kan sonuçlar da tablolarda ayr,ca belirtilmi tir.

Türkçe ile tirilen ölçüm arac,n,n iç tutarlı,k katsay,lar,, ngilizce formun katsay,lar, ile yak,n bir benzerlik göstermemektedir: Ölçüm arac,n,n seviyelerine ait Cronbach Alpha katsay,lar, ise; kimlik seviyesi için .50, sabitlik

seviyesi için .71, tutarlı,k seviyesi için (hem k,z hem
n, t,r. Türkçe formun iç tutarlı,k katsay,lar,n,n kimlik
seviyesi için belirgin olarak daha dü ük, tutarlı,k seviyesi için belirgin olarak
daha yüksek oldu u görülmü tür.

Ölçek maddelerinin güvenilirli i ve geçerli i hakk,nda bilgi veren, madde-toplam
puan güvenilirli ine bak,ld, ,nda, baz, maddelerin birer birer ölçüm arac,ndan
ç,kar,ld, ,nda (Tutarlı,k seviyesindeki maddeler hariç) Cronbach Alpha
katsay,s,nda yükselme oldu u görülmü tür. Ancak ara t,rman,n bir ölçüm arac,
uyarlama çal, mas, olmas, gerekçesiyle herhangi bir madde ölçüm arac,ndan
ç,kar,lmam, t,r.

Ara t,rma sonucunda elde edilen bulgular TCDÖA,n,n yalnızca tutarlı,k
seviyesinin ilgili ya grubu için geçerli ve güvenilir oldu unu göstermi tir.

Ara t,rma sonunda, özellikle aç,k uçlu maddelerden elde edilen veriler
do rultusunda, Türk kültürüne uygun toplumsal cinsiyet de i mezli ini ölçmeye
yönelik bir ölçüm arac, geli tirme çal, mas,na yard,mc, olabilece i dü ünülen
birtak,m önerilere yer verilmi tir.

ABSTRACT

Some of the cognitive development psychologists suggest that children's comprehension of their own bodies and/or the process of constructing a constant social gender identity is universal, same as the development of process of comprehension and conversation of physical objects.

The aim of this research is to do linguistic equivalency, validity-reliability study of Gender Constancy Scale (2004) which is reorganized according to stages of acquiring social gender suggested by Kohlberg, based on cognitive development theory.

Subjects of the study were 300 children aged among 3 to 7 and randomly selected from kindergartens, day-care centers of the universities and primary schools around those universities within the Istanbul City, in 2006-2007 curriculum years.

The reliability study of the Gender Constancy Scale was investigated with means of sub-scales of the measurement scale, standard deviation values, results of test-retest, and conformity coefficients between the independent observers, internal consistency coefficients and item-correlation analysis and construct validity works were done to reach validity of the measurement scale. After reliability and validity works, t-test and one way analysis of variance (ANOVA) statistics were used whether there were significant differences between the scores of the groups and in order to find out the source of the differences after ANOVA, the post hoc Tamhane's T2 test was conducted. To investigate association between the scores of her/him and others' constancy of social gender, Pearson product moment correlation was used. All analyses were conducted at .05 significant levels and reported accordingly along with .01 significant levels when they were so.

Internal consistency coefficients of the adopted measurement scale and the English one do not show a similarity: Cronbach Alpha coefficients for identity

.61, for motivation level .71, for consistency level

It is found out that the Turkish scale's internal consistency coefficients for the identity level are significantly lower and it is significantly higher for the general consistency.

Conducting item-total statistics, which is used as a way to determine scale's items' reliability and validity, has shown that when some items were deleted from the scale, the Cronbach's Alpha value has increased. However, since this was a study of adaptation of a scale, none of the items have been deleted from the adopted scale.

Findings of the study suggest that consistency level of Gender Constancy Scale is only valid and reliable for the related age group.

Especially with the findings of the open-ended questions, developing a measurement scale to measure constancy of social gender applicable to Turkish culture, some suggestions are offered at the end of the study.

Keywords: Gender constancy, cognitive development.

Ç NDEK LER

Sayfa No

TABLO L STES

BÖLÜM I

G R

1.1. Problem.....	1
1.2. Amaçlar.....	3
1.3. Önem.....	4
1.4. Varsay,malar.....	5
1.5. S,n,r,l,l,klar.....	6
1.6. Tan,malar.....	6
1.7. K,saltmalar.....	7

BÖLÜM II

LG L ALANYAZIN

2.1 Cinsiyet Ve Toplumsal Cinsiyet Kavramlar,.....	9
2.2 Toplumsal Cinsiyetin Kazan,m, le lgili Geli im Kuramlar,.....	12
2.2.1 Psikanalitik Kuram.....	13
2.2.2 Sosyal Ö renme Kuram,.....	15
2.2.3 Bili sel Geli im Kuram,.....	17
2.2.3.1 Toplumsal Cinsiyet Kimli i Seviyesi.....	21
2.2.3.2 Toplumsal Cinsiyet Sabitli i Seviyesi.....	24
2.2.3.3 G üdü (stek).....	26

2.2.3.4 Toplumsal Cinsiyet Tutarl,ı, , Seviyesi.....	26
2.2.4 Cinsiyet ema Kuram,.....	28
2.3 Kuramlar,n Kar ,la t,r,lmas, ve Kuramlara Getirilen Ele tiriler.....	31
2.4 Toplumsal Cinsiyet le lgili Ölçüm Araçlar,.....	35
2.4.1 Toplumsal Cinsiyet De i mezli i Testi.....	36
2.4.2 Erkek ó K,z Kimlik Görevi.....	35
2.4.3 Cinsiyet Kimli i De i mezli i Testi.....	37
2.4.4 Cinsel Kavray, Ve Cinsel Kimli i Alg,lama Testi.....	40
2.4.5 Karma Testler.....	40
2.5 lgili Literatür Çal, malar,.....	42

BÖLÜM III

ARA TIRMA YÖNTEM

3.1 Ara tırma Modeli.....	52
3.2 Çal, ma Grubu.....	52
3.3 Verilerin Toplanması,.....	56
3.3.1 Veri Toplama Arac,.....	56
3.3.1.1 Toplumsal Cinsiyet De i mezli i Ölçüm Arac,.....	56
3.3.1.2 Ölçüm Arac,n,n Puanlanması,.....	57
3.3.1.2.1 Görü me Maddelerinin Puanlanması,.....	58
3.3.1.2.2 Aç,k Uçlu Soru Maddelerinin Puanlanması,.....	58
3.3.1.3. Ölçüm Arac,n,n Psikometrik Nitelikleri.....	59
3.3.1.4. Ölçüm Arac,n,n Türkçele tirilmesi.....	60
3.3.1.5 Uygulama.....	62
3.4 Verilerin Çözümlemesi.....	63

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Grubun Genel Yapı, sınıflandırma ve Bulgular.....	65
4.2. Toplumsal Cinsiyet Değeri ve Ölçüm Aracının Güvenirli ve Geçerli liğine İlgili Bulgular.....	73
4.3. Diğer Bulgular.....	90

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

5.1 Sonuç ve Tartışma.....	117
5.2 Öneriler.....	125

KAYNAKÇA

EKLER

TABLO L STES

Sayfa No.

Tablo 1. Toplumsal Cinsiyetle İlgili Gelişim Kuramları, Ve Anahtar Terimler.....	13
Tablo 2. Kohlberg'e Göre Cinsiyet Etiketinin Kazanılma Amaçları,.....	21
Tablo 3. Cinsiyet Kimliği Gelişiminde Kuramsal Modeller	32
Tablo 4. Çalınma Grubunu Oluşturan Çocukların Cinsiyet Değişkenine Ait Frekans ve Yüzdeleri Dağılımı.....	53
Tablo 5. Çalınma Grubunun Ortalama Yaşı, Cinsiyet Değişkenine Ait Frekans ve Yüzdeleri Dağılımı.....	53
Tablo 6. Okul Değişkenine Ait Frekans ve Yüzdeleri Dağılımı.....	53
Tablo 7. Çalınma Grubunu Oluşturan Okulların Başlıca Oldukları Kurum Değişkenine Ait Frekans ve Yüzdeleri Dağılımı.....	54
Tablo 8. Yaş Değişkenine Ait Frekans ve Yüzdeleri Dağılımı.....	54
Tablo 9. Pilot Çalınma Grubunun Cinsiyet Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzdeleri Dağılımı.....	55
Tablo 10. Test- Tekrar Test Çalınmış, Katılan Çocukların Cinsiyete Göre Frekans ve Yüzdeleri Dağılımı.....	55
Tablo 11. ABD Örneklemindeki Yaş Değişkenine Ait Frekans ve Yüzdeleri Dağılımı.....	59
Tablo 12. ABD Örneklemindeki Ortalama Yaşı.....	59
Tablo 13. ABD Örneklemindeki Cinsiyet Değişkenine Ait Frekans ve Yüzdeleri Dağılımı.....	60
Tablo 14. TCDÖA'nın Türkiye ve ABD Çalınma Gruplarındaki Uygulamalarından Elde Edilen Aritmetik Ortalamalar ve Standart Sapmalar.....	64
Tablo 15. TCDÖA'nın Kimlik Seviyesinde Bulunan Maddelerinden Elde Edilen Puanların Aritmetik Ortama ve Standart Sapma Değerleri.....	64

Tablo 16. TCDÖA _{n,n} Sabitlik Seviyesinde Bulunan Maddelerinden Elde Edilen Puanlar, _n Aritmetik Ortama Ve Standart Sapma De erleri.....	65
Tablo 17. TCDÖA _{n,n} GÜdü (stek) Seviyesinde Bulunan Maddelerinden Elde Edilen Puanlar, _n Aritmetik Ortama Ve Standart Sapma De erleri.....	65
Tablo 18. TCDÖA _{n,n} Tutarlı,k Seviyesinde Bulunan Maddelerinden Elde Edilen Puanlar, _n Aritmetik Ortama Ve Standart Sapma De erleri.....	66
Tablo 19. TCDÖA _{n,n} Türkiye Uygulamas,nda 3-4 Ya Gruplar,ndan Her Bir Ölçek Maddesi için Elde Edilen Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmalar.....	67
Tablo 20. TCDÖA _{n,n} Türkiye Uygulamas,nda 5-7 Ya Gruplar,ndan Her Bir Ölçek Maddesi için Elde Edilen Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmalar.....	68
Tablo 21. TCDÖA _{n,n} Seviyeleri için Ya Gruplar,na Göre Al,ınan Toplam Puanlar, _n Aritmetik Ortalama Ve Standart Sapma De erleri.....	69
Tablo 22. TCKÖA _{n,n} , Ya De i kenine Göre Cronbach Alpha Analizi Sonuçlar,.....	72
Tablo 23. TCKÖA _{n,n} Seviyeleri için Cronbach Alpha Analizi Sonuçlar,.....	73
Tablo 24. TCKÖA _{n,n} Seviyeleri için Türkiye ve ABD'deki Örneklemelere Uyguland, ,nda Elde Edilen Cronbach Alpha ç Tutarlı,k Katsay,lar,.....	74
Tablo 25. TCDÖA _{n,n} Seviyelerinin Ya Gruplar,na Göre Cronbach Alpha Katsay,lar,.....	75
Tablo 26. TCDÖA _{n,n} Yaln,zca 3-4 Ya Grubu K,z Çocuklar için Düzeltildi Madde-Toplam Sonuçlar,.....	76

Tablo 27. TCDÖA _{n,n} Yalın,zca 3-4 Ya Grubu Erkek Çocuklar için Düzeltildi Madde-Toplam Sonuçlar,.....	77
Tablo 28. TCDÖA _{n,n} Her Bir Maddesinin 3-4 Ya Grubu Çocuklar için Ay,rt Edici Gücüne İlişkin Bağımsız Gruplar için t-ó Testi Analizi Sonuçlar,.....	78
Tablo 29. TCDÖA _{n,n} Yalın,zca 5-7 Ya Grubunda Bulunan Erkek Çocuklar için Düzeltildi Madde-Toplam Sonuçlar,.....	80
Tablo 30. TCDÖA _{n,n} Yalın,zca 5-7 Ya Kız Çocuklar için Düzeltildi Madde-Toplam Sonuçlar,.....	81
Tablo 31. TCDÖA _{n,n} Her bir Maddesinin 5-7 Ya Grubu Çocuklar için Ay,rt Edici Gücüne İlişkin Bağımsız Gruplar için t - Test Analizi Sonuçlar,í í í í í í í í í í í í í í í í ..	82
Tablo 32. TCDÖA Puanlar,n,n Test ó Tekrar Test Uygulama Sonuçlar,na Göre Hesaplanan Devamlı,k Katsay,lar,.....	84
Tablo 33. G2 Maddesi için Bağımsız Gözlemciler Aras, Korelasyon Katsay,s,.....	85
Tablo 34. G4 Maddesi için Bağımsız Gözlemciler Aras, Korelasyon Katsay,s,.....	85
Tablo 35. T1 Maddesi için Bağımsız Gözlemciler Aras, Korelasyon Katsay,s,.....	85
Tablo 36. T2 Maddesi için Bağımsız Gözlemciler Aras, Korelasyon Katsay,s,.....	86
Tablo 37. T4 Maddesi için Bağımsız Gözlemciler Aras, Korelasyon Katsay,s,.....	86
Tablo 38. TCDÖA _{n,n} Tümü ile Alt Seviyeleri Arasındaki İlişkileri Gösteren Korelasyon Katsay,lar,.....	86
Tablo 39. TCDÖA _{oy} , Oluşturan Seviyeler Arasındaki İlişkileri Gösteren Korelasyon Katsay,lar,.....	86

Tablo 40. ABD'deki Uygulamalardan Elde Edilen Sonuçlara Göre TCDÖA'ya, Oluşturan Seviyeler Arasındaki İlişkileri Gösteren Korelasyon Katsayılar,.....	88
Tablo 41. TCDÖA'nın Sabitlik Seviyesinden Alınan Toplam Puanların Yaş Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğini İlişkinin Yapılan F Testi.....	88
Tablo 42. TCDÖA'nın Sabitlik Seviyesinden S1 Maddesi için Alınan Toplam Puanların Hangi Yaş Grupları Arasında Farklılık Gösterdiğini İlişkinin Tamhane Testi.....	89
Tablo 43. TCDÖA'nın Sabitlik Seviyesinden S2 Maddesi için Alınan Toplam Puanların Hangi Yaş Grupları Arasında Farklılık Gösterdiğini İlişkinin Tamhane Testi.....	89
Tablo 44. TCDÖA'nın Sabitlik Seviyesinden S3 Maddesi için Alınan Toplam Puanların Hangi Yaş Grupları Arasında Farklılık Gösterdiğini İlişkinin Tamhane Testi.....	90
Tablo 45. TCDÖA'nın Sabitlik Seviyesinden S4 Maddesi için Alınan Toplam Puanların Hangi Yaş Grupları Arasında Farklılık Gösterdiğini İlişkinin Tamhane Testi.....	91
Tablo 46. TCDÖA'nın Sabitlik Seviyesinden S5 Maddesi için Alınan Toplam Puanların Hangi Yaş Grupları Arasında Farklılık Gösterdiğini İlişkinin Tamhane Testi.....	92
Tablo 47. TCDÖA'nın Sabitlik Seviyesinden S6 Maddesi için Alınan Toplam Puanların Hangi Yaş Grupları Arasında Farklılık Gösterdiğini İlişkinin Tamhane Testi.....	93
Tablo 48. TCDÖA'nın Sabitlik Seviyesinden S7 Maddesi için Alınan Toplam Puanların Hangi Yaş Grupları Arasında Farklılık Gösterdiğini İlişkinin Tamhane Testi.....	94
Tablo 49. TCDÖA'nın Gütülenme Seviyesinden Alınan Toplam Puanların Yaş Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğini İlişkinin F Testi.....	95

Tablo 50. TCDÖA _{n,n} G ₁ Maddesi için Al,nan Toplam Puanlar,n Hangi Ya Gruplar, Aras,nda Farkl,l,k Gösterdi ine li kin Tamhane Testi.....	96
Tablo 51. TCDÖA _{n,n} G ₂ Maddesi için Al,nan Toplam Puanlar,n Hangi Ya Gruplar, Aras,nda Farkl,l,k Gösterdi ine li kin Tamhane Testi.....	97
Tablo 52. TCDÖA _{n,n} G ₃ Maddesi için Al,nan Toplam Puanlar,n Hangi Ya Gruplar, Aras,nda Farkl,l,k Gösterdi ine li kin Tamhane Testi.....	97
Tablo 53. TCDÖA _{n,n} G ₄ Maddesi için Al,nan Toplam Puanlar,n Hangi Ya Gruplar, Aras,nda Farkl,l,k Gösterdi ine li kin Tamhane Testi.....	98
Tablo 54. Erkek Çocuklar için TCDÖA _{n,n} Tutarl,l,k Seviyesinden Al,nan Toplam Puanlar,n Ya De i kenine Göre Farkl,l,k Gösterip Göstermedi ine li kin F Testi.....	99
Tablo 55. K,z Çocuklar için TCDÖA _{n,n} Tutarl,l,k Seviyesinden Al,nan Toplam Puanlar,n Ya De i kenine Göre Farkl,l,k Gösterip Göstermedi ine li kin F Testi.....	100
Tablo 56. TCDÖA _{n,n} Tutarl,l,k Seviyesinden T1 Maddesi için Al,nan Toplam Puanlar,n Hangi Ya Gruplar, Aras,nda Farkl,l,k Gösterdi ine li kin Tamhane Testi.....	102
Tablo 57. TCDÖA _{n,n} Tutarl,l,k Seviyesinden T2 Maddesi için Al,nan Toplam Puanlar,n Hangi Ya Gruplar, Aras,nda Farkl,l,k Gösterdi ine li kin Tamhane Testi.....	103
Tablo 58. TCDÖA _{n,n} Tutarl,l,k Seviyesinden T3 Maddesi için Al,nan Toplam Puanlar,n Hangi Ya Gruplar, Aras,nda Farkl,l,k Gösterdi ine li kin Tamhane Testi.....	104
Tablo 59. TCDÖA _{n,n} Tutarl,l,k Seviyesinden T4 Maddesi için Al,nan Toplam Puanlar,n Hangi Ya Gruplar, Aras,nda Farkl,l,k Gösterdi ine li kin Tamhane Testi.....	105

Tablo 60. TCDÖA α ,n Tutarl,l,k Seviyesinden T5 Maddesi için Al,nan Toplam Puanlar,n Hangi Ya Gruplar, Aras,nda Farkl,l,k Gösterdi ine li kin Tamhane Testi.....	106
Tablo 61. TCDÖA α ,n Tutarl,l,k Seviyesinden T6 Maddesi için Al,nan Toplam Puanlar,n Hangi Ya Gruplar, Aras,nda Farkl,l,k Gösterdi ine li kin Tamhane Testi.....	107
Tablo 62. TCDÖA α ,n Tutarl,l,k Seviyesinden T6A Maddesi için Al,nan Toplam Puanlar,n Hangi Ya Gruplar, Aras,nda Farkl,l,k Gösterdi ine li kin Tamhane Testi.....	108
Tablo 63. TCDÖA α ,n Tutarl,l,k Seviyesinden T7 Maddesi için Al,nan Toplam Puanlar,n Hangi Ya Gruplar, Aras,nda Farkl,l,k Gösterdi ine li kin Tamhane Testi.....	109
Tablo 64. TCDÖA α ,n Tutarl,l,k Seviyesinden T7A Maddesi için Al,nan Toplam Puanlar,n Hangi Ya Gruplar, Aras,nda Farkl,l,k Gösterdi ine li kin Tamhane Testi.....	110
Tablo 65. TCDÖA α ,n Tutarl,l,k Seviyesinden T8 Maddesi için Al,nan Toplam Puanlar,n Hangi Ya Gruplar, Aras,nda Farkl,l,k Gösterdi ine li kin Tamhane Testií í í í í í í í	111
Tablo 66. TCDÖA α ,n Tutarl,l,k Seviyesinden T8A Maddesi için Al,nan Toplam Puanlar,n Hangi Ya Gruplar, Aras,nda Farkl,l,k Gösterdi ine li kin Tamhane Testi.....	112
Tablo 67. TCDÖA α ,n Tutarl,l,k Seviyesinden T9 Maddesi için Al,nan Toplam Puanlar,n Hangi Ya Gruplar, Aras,nda Farkl,l,k Gösterdi ine li kin Tamhane Testi.....	113
Tablo 68. TCDÖA α ,n Tutarl,l,k Seviyesinden T9A Maddesi için Al,nan Toplam Puanlar,n Hangi Ya Gruplar, Aras,nda Farkl,l,k Gösterdi ine li kin Tamhane Testi.....	114
Tablo 69. T6 ile T6A Adl, Maddeler Aras,ndaki li kiyi Gösteren Korelasyon Katsay,s,.....	114

Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

Sayfa No

Tablo 70. T7 ile T7A Adl, Maddeler Aras,ndaki li kiyi Gösteren Korelasyon Katsay,s,.....	115
Tablo 71. T8 ile T8A Adl, Maddeler Aras,ndaki li kiyi Gösteren Korelasyon Katsay,s,.....	115
Tablo 72. T9 ile T9A Adl, Maddeler Aras,ndaki li kiyi Gösteren Korelasyon Katsay,s,.....	116

*Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.*

[*Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features*](#)

BÖLÜM I

G R

1.1. PROBLEM

Cinsiyet, dünya üzerinde gerçekte tirilen birçok sosyal analiz çal, mas,nda en temel ve en önemli demografik de i kenlerin ba ,nda gelmektedir. Cinsiyet ögörülebirlirlikö söz konusu oldu unda en üst s,ralarda (belki de en üst s,rada) yer alan özelliştir. Cinsiyetten daha kal,c, ve kolayl,kla tan,mılanabilen bir ba ka toplumsal kategori dü lemek güçtür (Demirta Andaç, 2000). Cinsiyet bu denli güçlü bir özellik olmas,na kar ,n, literatürde cinsiyet teriminin kavramla t,r,lmas,nda birtak,m çeli kilerin varl ,ndan söz etmek mümkündür.

ngilizceøde varolan *sex*, cinsiyet kelimesi ile kar ,lanmaktad,r, ancak *gender*ø,n Türkçeøde terimsel kar ,l, , bulunmamaktad,r; *gender* için ötoplumsal cinsiyetö ifadesi kullan,lmaktad,r (Kocaer, 2006).

Cinsiyet (*sex*) ve toplumsal cinsiyet (*gender*) anlam olarak birbirlerinden çok farklı,d,r (Yücel, 2000). Basowø göre cinsiyet ile toplumsal cinsiyet aras,nda ay,r,m yapman,n önemi, erkek ya da di i olman,n biyolojik yönleri ile toplumsal yönleri aras,ndaki ay,r,m,n öneminden kaynaklanmaktad,r (Onur, 1997, s.199).

Toplumsal cinsiyet, insan,n toplumsal ya am,n,, toplumsal davran, ,n,n her yönünü incelemesi nedeniyle sosyal psikolojinin, s,n,fland,rma süreci ve sosyal ö renme ile ili kisi nedeniyle e itim bilimlerinin ilgi kaynaklar, aras,nda yer alm, t,r. Bu nedenle toplumsal cinsiyetin yap,s,n,, geli imini ve ilgili oldu u de i kenleri aç,klamaya çal, an birçok kuram bulunmaktad,r. Toplumsal cinsiyetin ne oldu u, cinsiyet kavram,yla olan farklı,l, ,, geli imi ve ili kili oldu u de i kenler üzerinde kesin bir görü birli inden söz

baz, yönlerden çeli ir gibi gözükseler bile ço u zaman birbirlerini tamamlar niteliktedir (Dökmen, 2004, s.31).

Erken çocuklukta toplumsal cinsiyet, ,rk ve ya kazan,lan temel sosyal kategorilerden üç tanesini olu turmaktadır. Ya am,n ba lang,c,ndan itibaren, küçük çocuklar kendilerini di erlerinden ay,rmaya ve kendileri ile benzer olanlar, aramaya ba larlar. Çocuklukta, toplumsal cinsiyete özgü kategoriler, kolay bir ekilde ö renilir ve kullan,lmaya ba lan,r. Toplumsal cinsiyet, yeti kinlikte alg,layan,n dikkatini çekmede oldukça bask,n olmaktadır. Toplumsal cinsiyet birçok ba lamda kategorize etmenin temeli olarak ,rk, ya ve sosyal rolden daha bask,nd,r (Zemore, Fiske ve Kim,2000).

Toplumsal cinsiyetin kazan,lmaz, veya geli imiyle ilgili yap,lan görgül çal, malarda yukar,da bahsi geçen kuramlar, temel olarak birtak,m ölçüm araçlar, geli tirilmi tir. Bu ölçüm araçlar, ile ilgili ara t,rma ve geli tirme çal, malar, günümüzde hala devam etmektedir.

Öne sürdü ü görü ler temel al,narak ölçüm araçlar, geli tirilen isimlerden biri de Lawrence Kohlberg'dir. Kohlberg (1966), toplumsal cinsiyet de i mezli i kavram,n,, çocuklar,n toplumsal cinsiyet geli imi literatürüne tan,tt, ,ndan bu yana, dünya üzerinde, çocuklar,n kategorik olarak cinsiyetin süreklili ini anlay, lar, üzerine say,s,z çal, ma yürütülmü tür (Trautner, Gervai ve Németh, 2003).

Slaby ve Frey (1975)ın çal, mas, toplumsal cinsiyet de i mezli inin s,nand, , ilk ara t,rmalardan biri olarak gösterilebilir. Slaby ve Frey (1975) Toplumsal Cinsiyet De i mezli inin Geli imi ve Ayn,-Cinsiyet Modeline Yönelik Seçici Dikkat adl, çal, malar,nda, toplumsal cinsiyet de i mezli ini s,namak için ara t,rma grubunda bulunan çocuklara, 14 sorudan olu an üç dizi soru paketi yöneltilmi tir (1- Toplumsal Cinsiyet Kimli i, 2- Toplumsal Cinsiyet Sabitli i, 3- Toplumsal Cinsiyet Tutarl,l, ,). Sonuç olarak, toplumsal cinsiyet de i mezli inin, geli imsel olarak dizisel bir s,ra izledi i ve ya la birlikte art, gösterdi i ortaya konmu tur.

Marcus ve Overton (1978), çocuklar, n 7 ya a kadar toplumsal cinsiyet de i mezli ine tam olarak ula amad, , karar, na varm, lard, r. De Lisi ve Wehren (1983), toplumsal cinsiyet de i mezli inin bir önceki basama , n, n toplumsal cinsiyet sabitli i oldu u sonucuna ula m, ancak toplumsal cinsiyet de i mezli inin kazan, m, na yönelik net bir s, ra elde edilememi tir.

Kohlberg'ın ortaya atm, oldu u toplumsal cinsiyet de i mezli i dizisini s, namak için baz, ülkelerde çe itli ölçüm araçlar, geli tirilerek ya da geçmi te geli tirilen ölçüm araçlar, yeni düzenlemeler ve eklemeler yap, larak uygulanm, ve kültürler aras, farklı, l, klar ara t, r, lm, t, r:

Bhogle ve Seethalakshmi (1992), Hintli çocuklar, n 6 ya , na kadar toplumsal cinsiyet de i mezli ine ula amad, klar, n, göstermi tir. Dickerscheid, Schwarz , Noir ve El-Taliawy (1988), ABD'de ve M, s, rl, okul öncesi dönem çocuklar, ile yapt, klar, çal, mada ABD'de çocuklar, n kimlik ve sabitlik seviyelerinden ald, klar, ortalama puanlar, n M, s, rl, çocuklardan daha yüksek oldu u sonucuna ula m, t, r.

Ülkemizde toplumsal cinsiyetle ilgili, özellikle toplumsal cinsiyet kimli i, cinsiyet rolleri ve kal, pyarg, larla ilgili, yap, lm, ölçek uyarlama veya ölçek geli tirme çal, malar, na bulunmaktad, r. Ancak erken çocukluk döneminde toplumsal cinsiyetin kazan, lma sürecini ortaya koymaya yönelik bir ara t, rmaya ya da ölçek geli tirme, ölçek uyarlama çal, mas, na rastlanmamaktad, r. Bu bilgilerden hareketle, ara t, rman, n ülkemizde, Kohlberg'ın öne sürmü oldu u toplumsal cinsiyet de i mezli i dizisinin s, nanmas, n, n zorunlu oldu u ortaya ç, km, t, r. Ayr, ca bu çal, man, n, dünya üzerinde çe itli ülkeler ve farklı, kültürler aras, nda gerçekleştirilen kar, la t, rma çal, malar, na yeni bir halka ekleyebilece i dü ünülmektedir.

Bu ara t,rman,n genel amac,, Toplumsal Cinsiyet De i mezli i Ölçüm Arac,ın,n Türkçe ile tirilerek güvenilirli inin ve geçerli inin saptanmas, yoluyla uyarlamas,n,n yap,lmas,d,r.

Bu amaç do rultusunda, çal, man,n cevaplamay, amaçlad, , sorular unlar:

1. Toplumsal Cinsiyet De i mezli i Ölçüm Arac, güvenilir bir ölçme arac, m,d,r?
2. Toplumsal Cinsiyet De i mezli i Ölçüm Arac, geçerli bir ölçme arac, m,d,r?
3. 3-7 ya aras,ndaki çocuklar,n, toplumsal cinsiyet de i mezli i seviyelerinden ald,klar, puanlar aras,nda anlaml, fark var m,d,r?

1.3. ÖNEM

Okul öncesi dönemde cinsellik, cinsel e itim, toplumsal cinsiyet kimli i, toplumsal cinsiyet kimli i rollerinin kazan,lmas,, toplumsal cinsiyet kal,pyarg,lar,n,n olu mas, vb. konular tüm dünya üzerinde oldu u gibi ülkemizde de ilgi görmü konulardand,r. Ancak buna ra men, ülkemizde, bahsedilen konularla ilgili okul öncesi dönem çocuklar,na yönelik yap,lan ara t,rmalar oldukça s,n,rl,d,r. Bunun yan, s,ra toplumsal cinsiyet de i mezli i ülkemizde henüz ele al,nmam, bir konudur.

Toplumsal cinsiyet (gender) temel sosyal s,n,ft,r. Bireylere kim olduklar,n, ve nereye ait olduklar, konusunda bilgi verir; sosyal kimliklerini tan,mılamalar,na yard,mc, olur (Fritsche ve Jonas, 2005). Fiske ve Taylor, sosyal s,n,fland,rma sürecini bir tür bili sel cimrilik olarak adland,rılmaktad,r (Dönmez, 1992, s.132). Bireylerin çevrelerindeki insanlara ili kin bilgi yükünü azaltmas,n,n ve bu anlamda öbili sel cimrilikö yapmas,n,n yolu da toplumsal s,n,fland,rma sürecinden geçer.

çocuklukta toplumsal cinsiyetin kazanım ve gelişimi gibi konularda bizi bilgilendirmektedir. Bu araştırmalar, kaynaklar incelendiğinde, büyük bir kısmında Batı toplumlarında yürütüldüğü kolaylıkla söylenebilir. Ancak sadece Batı kavramlaştırmalarına ve özellikle de Batının ölçümlerine bağlı kalmak alanındaki gelişmeler için bir engel oluşturmaktadır (Kadıoğlu, 2000, s.155). İlgili ölçümlerin uluslar arası düzeyde ve farklı sosyo-kültürel bağlamlarda gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Araştırma, toplanacak olan verilere dayanarak, 3-7 yaş aralığındaki çocukların toplumsal cinsiyet deşizliği ile ilgili olarak değerlendirilmeye yönelik bir ölçüm aracının güvenilirliği ve geçerliliği ile ilgili bilgilere ulaşılması konusunda önem taşımaktadır.

Araştırmanın, okul öncesi çocukların toplumsal cinsiyet deşizliği konusunda, hem ölçek geliştirmeye hem de çeşitli deşikenlere ilişkin yeni çalışmalarına olanak sağlayabileceği düşünülmüştür.

1.4. VARSAYIMLAR

Araştırmada temel alınan varsayımlar şunlardır;

1. Başka bir ülkede geliştirilmiş olan bir ölçek, Türkçeleştirilerek uygulanabilir.
2. Araştırmaya katılan çocukların demografik bilgilerinin edinildiği okullardaki gelişim dosyalarındaki bilgilerin doğru olduğu kabul edilmiştir.

1.5. SINIRLILIKLAR

1. Araştırmanın çalışılma grubunu, 2006-2007 öğretim yılında İstanbul ili sınırları içinde bulunan üniversitelerin akademik ve idari personellerinin çocukların devam ettiği üniversiteye bağlı okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim gören 3-6

çevrelerinde bulunan ilkö retim okullar,na devam eden 6-7 ya çocuklar, ile s,n,rl,d,r.

2. Çocuklar,n toplumsal cinsiyet de i mezli ine ili kin de erlendirmeler, Toplumsal Cinsiyet De i mezli i Ölçüm Arac, (2004)ndan elde edilen veriler ile s,n,rl,d,r.
3. Çocuklarla ilgili demografik veriler, okullardaki geli im dosyalar,ndaki bilgiler ile s,n,rl,d,r.

1.6. TANIMLAR

Cinsiyet: Bireye, üreme i inde ayr, bir rol veren ve erkek ile di iyi ay,rt ettiren özel bir yarat,l, , e ey (T.D.K, 1992).

Toplumsal Cinsiyet: Bir erkek ya da kad,n olman,n neleri gerektirdi inin sosyal olarak anla ,lmas,d,r (Migliaccia, 2002).

Cinsel Kimlik: Cinsel kimlik (sexual identity) daha çok tercih edilen cinsel yönelimi ifade etmek amac,yla kullan,lmaktad,r (Dökmen, 2004, s.14).

ema: ema, bireyin alg,s,n, organize eden, yönlendiren ve gelen bilgiyi özümleyen bili sel yap,d,r. ematik bilgiyi i leme süreci oldukça seçicidir ve bireyin çok say,daki uyar,c,y, tek bir yap, haline getirmesini ve ona anlam vermesini sa lar (Bem, 1981). emalar bilgiyi i lemeye yard,mc, olabilirler, böylece bilgiyi yeniden ö renme zorunlulu u ortadan kalkar (Helgeson, 2005, s.169)

Cinsiyet Rolü: Bilinen tüm toplumlarda, kad,nlara ve erkeklere belirli roller, belirli düzeylerde yüklenmektedir. Cinsiyete uygun davran, tan,malar, kültürden kültüre de i ti i gibi, belli bir kültürde de zaman içinde de i ebilmektedir. Ço u birey, üyesi oldu u toplumun kendisi için uygun gördü ü cinsiyet tiplmeli niteliklerle bezenmi bir ekilde, çocukluktan yeti kinli e geçmektedir (Maccoby, 1988, s. 765 ; Atkinson ve

olü; eril ya da di il olarak etiketlenebilen davran, lar,, tutumlar,, de erleri, dü ünme biçimlerini, konu may,, oturmay, ya da yürüme, giyinmeyi ve ki inin bedenini süslemesini kapsamaktad,r (Gander ve Gardiner, 1998, s. 296).

Cinsiyet Tiple mesi/Ayr, mas,: Cinsiyet rolünün kazan, lma sürecine verilen ad cinsiyet tiple mesidir (Yücel, 2002).

Kal, pyarg,: Bir grup insan, n a ,r, genellenmi bir ekilde s, n, fland, r, lmas, olarak betimlenebilir (Morgan, 1982).

Toplumsal Cinsiyet Kal, pyarg, lar,: Kad, n, lardan ve erkeklerden beklenen davran, ve ki ilik özellikleridir (Basow, 1992).

Androjen: Kad, ns, ve erkeksi özellikleri ayn, anda yüksek düzeyde gösteren ki ilere yönelik bir tan, md, r (Dökmen, 2004).

Cinsel E itim: Cinsel roller, ki iler aras, ili kiler, sevgi, mahremiyet, vücut alg, s, ve üreme sa l, , konular, n, n hepsini birden kapsayan bir e itimdir (Tu rul ve Artan, 2001).

Süperego (Üst-Benlik): Toplumun, özellikle de anne baban, n de er yarg, lar, n, ve standartlar, n, temsil eder; ki inin neyi yapabilece i ve yapamayaca , konusunda k, s, tlamalar getirir (Burger, 2004).

Geçerlik: Bir ölçme arac, n, n ölçmeyi amaçlad, , özelli i, ba ka herhangi bir özellikle kar, t, rmadan, do ru ölçebilme derecesidir (Ercan ve Kan, 2004).

Güvenirlilik: Bir ölçme arac, yla ayn, ko ullarda tekrarlanan ölçümlerde elde edilen ölçüm de erlerinin kararlı, l, n, n göstergesidir. Ölçmenin güvenirli ini artt, rmak hatay, en aza indirgemekle mümkündür (Ercan ve Kan, 2004).

PDF
Complete

*Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.*

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

1.7 KISALTMALAR

TCDÖA: Toplumsal Cinsiyet De ğ izimli i Ölçüm Arac,

BÖLÜM II

LG L ALANYAZIN

Toplumsal cinsiyet (gender) ve cinsiyet (sex) üzerine dü ünlen ve çal, an ki iler, bu terimlerin e anlaml, olmad, ,n, kabul ederler (Pryzgoda ve Chrisler, 2000). Birçok ara t,rmac, çal, malar,na, t,pk, bu ara t,rmada uyguland, , gibi, kavram karma as,ndan kaç,nmak için öncelikle ötoplumsal cinsiyet (gender)ö ve öbiyolojik cinsiyet (sex)öe ili kin tan,mlar,n, yap,p, hangisini ne anlamda kullanaca ,n, aç,klayarak ba lamaktad,r.

2.1 C NS YET VE TOPLUMSAL C NS YET KAVRAMLARI

nsanlar, nesnelere oldu u gibi insanlar, da, belirli birtak,m ortak niteliklerini temel olarak gruplara ya da s,n,flara ay,rarak, yani toplumsal s,n,flama yaparak, d, çevreden gelen yo un bilgi yüküyle ba etme yoluna girerler (Demirta , 2000). Nas,l ki e yalar veya maddeler belirli s,n,flara yerle tiriliyorsa, ki iler de sosyal ya amda çe itli kategorilere yerle tirilirler. Bu bili sel i lem, insanlar,n toplum içinde nerede yer ald,klar,n, ve kim olduklar,n, anlamalar,na yard,mc, olur (Sakall,, 2001, s.179).

Toplumunu organize eden bu s,n,flama sürecinde, çevremizdeki bireyleri, önce en görülebilir özelliklerini dikkate alarak s,n,flara ay,r,r,z. Cinsiyet de ögörülebilirlikö söz konusu oldu unda en üst s,ralarda (belki de en üst s,rada) yer alan özelliktir. Cinsiyetimiz bizim ayr,lmaz bir parçam,zd,r, cinsiyetini bilmedi imiz bir ki i hakk,nda hemen hemen hiçbir yarg,da bulunamay,z. Cinsiyetten daha kal,c, ve kolayl,kla tan,mlanabilen bir ba ka toplumsal s,n,f dü lemek güçtür (Demirta Andaç, 2000).

Her kültürde, kad,n ve erkek aras,ndaki ayr,m, toplumu organize eden temel bir ilke olarak görülmekte ve bu ilke toplumun bir ekilde s,n,fland,r,lmas,na yol açmaktad,r

Bat dillerinin ço u, kad,nlar, erkeklerden ayr,an terimler içermektedir (Maccoby, 1988, s. 755).

Bat, dillerindeki *sex* ve *sexuality* sözcükleri ta ,d,klar, anlam çoklu u, farklı, , ve geni li i yüzünden aç,kl,k ve yal,nl,klar,n, büyük ölçüde yitirmi lerdir. Örne in *sex* sözcü ü köken olarak Roma Katolik dinbilimine dayanmaktad,r, Latince alt, (6) için kullan,lan sözcükten kaynaklanmaktad,r. Alt, say,s, Katolik inanc,n,n zinay, yasaklayan alt,nc, emrinin numaras,d,r. Bu nedenle sokaktaki adam için öcinselö sözcü ü, birle meyi içerir (Onur, 1987, s.337).

Örne in psikologlar, toplumsal cinsiyet farklı,klar,ndan (gender differences) bahsettiklerinde, okuyucular taraf,ndan, %50 olas,l,kla biyolojik cinsiyetin (sex) ifade edildi i varsay,l,rken, %50 olas,l,kla neyin anlat,lmak istendi i sorulmu tur (Pryzgoda ve Chrisler, 2000).

Bat, literatüründe *sex* ve *gender* terimleri bazen birbirinin yerine ve ço u zaman da farklı, anlamlarda kullan,lmaktad,r. Bunun nedeni, ikisinin ço u zaman bir arada oldu unun, hatta paralel anlamlar ta ,d, ,n,n dü ünülmesidir. Bireyler, di erlerini kad,nlar ve erkekler olarak s,n,flad,ktan sonra, art,k ayr, birer grubun üyeleri olarak gördükleri bu bireylere ili kin birçok kal,pyarg, geli tirmekte, bu iki grubun üyeleri aras,ndaki bireysel farklı,klar abart,lmakta, en önemlisi de tümüyle biyolojik farklı,klara dayand,r,lmaktad,r (Andaç Demirta , 2000).

Literatürde *sex* ve *gender* terimleri ile ilgili anlam karma ,kl, ,ndan söz edilmekte ve bu iki terimin kullan,m,nda farklı, tercihler hala olmakla birlikte, cinsiyet rollerinin daha çok ara t,r,ld, , günümüzde iki terimin ayr,m, da daha çok yap,lmaya ba lanm, t,r (Dökmen, 2004, s. 2-6).

Pryzgoda ve Chrisler (2000), insanlar,n genel olarak cinsiyete ve toplumsal cinsiyete yönelik inan, lar,n,n neler oldu unu ara t,r,d,klar, çal, mada, ö n insanlar toplumsal

İnsanlar cinsiyetle toplumsal cinsiyet arasında nasıl bir bağlantı kurar? sorularına yanıt aranmaktadır. Araştırma sonuçları, katılımcıların, toplumsal cinsiyetin, kişinin deneyimleriyle uyumlu bir şekilde de ifade edilebileceğini ve biyolojik cinsiyetin burada belirleyici bir etkisi olmadığını, düştükleri yönündedir. Ancak katılımcıların, cinsiyet ve toplumsal cinsiyet terminolojisinin doğru kullanılmada kararsızlık içinde oldukları ifade edilmiştir.

Bazı araştırmacılar, anatomik ve üremeyle ilgili fonksiyonlar, ölçüt olarak yapılan ayrımcı cinsiyet (sex) olarak tanımlarken; davranışlara ve dış görünüşlere bağlı olarak yapılan ayrımcı, sosyal-toplumsal cinsiyet (gender) olarak tanımlamaktadır (Archer ve Lloyd, 1982; Akt. Özen, 1992).

Türk literatürüne göz atıldığında ise *gender* terimi, bazı araştırmacılar tarafından (Bora, 2005; Coşkun, 2002; Dökmen, 2004; Ecevit, 2003; Gümüoğlu, 2006; Ulusoy, 1999) ötoplumsal cinsiyet olarak, bazı araştırmacılar tarafından ise (Onur, 1997) öcinsö ekinde dilimize çevrilmiştir. Bu araştırma kapsamında *sex* teriminin karışık olarak **cinsiyet/biyolojik cinsiyet**, *gender* teriminin karışık olarak ise **toplumsal cinsiyet** ifadesi kullanılmıştır.

Pek çok toplum kadınlar ve erkekler için farklı etkinlikleri ve özellikleri salık verir. Bunlar, insanlar tarafından doğa alımı ve biyolojik cinsiyetle bir bütünü gibi kabul edilirler (Ulusoy, 1999). Ancak toplumsal cinsiyet (gender) biyoloji tarafından değil, insanlarca kurulmakta ve bu kurgu psikolojik, tarihsel, kültürel süreçlerle biçimlenmektedir. Basow'a göre cinsiyet ile toplumsal cinsiyet arasında ayrımcı yapmanın önemi, erkek ya da dişi olmanın biyolojik yönleri ile toplumsal yönleri arasındaki ayrımcının öneminden kaynaklanmaktadır (Onur, 1997, s.199).

Cinsiyet ile toplumsal cinsiyeti tamamen birbirinden ayırmak mümkün değildir; çünkü kültürün kadından ve erkekten beklendikleri (toplumsal cinsiyet) kadının ve erkeğin fiziksel bedenlerine (cinsiyetlerine) ilişkin gözlemlerden tamamen ayrı değildir.

toplumsal cinsiyet kategorileri yüksek oranda biyolojik cinsiyetle
bağlantılıdır (Fritsche ve Jonas, 2005).

Aslında öbiyolojik cinsiyet (bir bireyin biyolojik olarak kadın mı, yoksa erkek mi
olduğu) ile toplumsal cinsiyet (kadın ya da erkek olmanın psikolojik ve sosyo-kültürel
getirileri) arasında bir ayrım yapmak çok da zor değildir. Ancak gerçekten de neyin biyolojik temelli, neyin psikolojik temelli olduğunu ayırt etmek her
zaman çok kolay olmamaktadır (Demirtaş, 2000).

2.2 TOPLUMSAL CİNSİYETİN KAZANIMIYLA İLGİLİ GÖRÜMLERİN BAZI KURAMLARI

Gelişim psikologlarının çoğu bilişsel gelişim kuramını, üstün tutmakla birlikte, kimileri
diğer kuramları da dikkate değer bulmaktadır (Onur, 1997, s. 192).

Aşağıda yer alan tabloda ilgili kuramlara ait anahtar terimler bulunmaktadır. Bu
terimlerin bir kısmı, ilgili başlıklar altında açıklanmış, bir kısmına da Tanımlar başlığı
altında yer verilmiştir.

ybalo, 1998). Freud, ilk üç dönemi toplumsal cinsiyet rolleri odaklı, olmak üzere, bir psikoseksüel gelişim dönemleri dizisini tanımlamıştır (Helgeson, 2005, s.143).

Freud, psikolojik olgular, genellikle cinsel bir çerçeve içinde yorumlanır, t.r. Bunun sonucu olarak da erken çocukluk gelişimiyle ilgili yapıtları, açıklamalar, büyük oranda cinsel temalar üzerine oturur. Freud'a göre insanda libido adı verilen içsel bir enerji vardır. Libido, biyolojik ve toplumsal cinsiyeti organize eden, biyolojik temelli olan cinsel enerjidir. Freud libidoyu erkek cinsel organına, merkeze alarak (phallogentric) açıklamaktadır. Freud'a göre her birimiz çocuklukumuzda birtakım gelişim dönemlerinden geçtik ve libido ya da farklı dönemlerinde vücudun farklı bölgelerinde odaklanmıştır. Her dönemin ana belirleyici özelliği, cinsel yönden birincil derecede duyarlı bölgedir ve her evrenin yetkinliği için bir etkisi olduğu için bu dönemlere **psikoseksüel gelişim dönemleri** adı verilir. Freud'un görüşüne göre, çocuklar psikoseksüel dönemlerden geçtikten sonra bazı zorluklar ve krizleri yaşamak zorundadır (Artan, 2005; Burger, 2006, s.85; Dökmen, 2004, s.32).

Psikoseksüel gelişim dönemleri;

Oral Dönem (0-18 ay arası)

Anal Dönem (1,5-3,5 yaş)

Fallik Dönem (3-5 yaş)

Latent Dönem (5-13 yaş) dır.

18-24. aylarda başlayan dönemde, kızlar ve erkekler genital organlarına kefediler, erkeklerin bir penise sahip olduklarının farkına varırlar ve beş yaş civarında cinsel kimlikleri oluşur. Bir penise sahip olma farkında olan kız ve erkek çocukları, kız çocukları da eşsiz görmeleri ile sonuçlanmıştır. Freud'a göre bu dönemde erkeklik merkezdedir. Çünkü çocuklar yalnızca bir cinsiyeti bilmektedir: Erkek. Bu dönemde her iki cinsiyetteki çocuk için de ilgi merkezi annedir. Kız çocukları eksikliklerini (penis

erler; ancak ya ad,klar, hayal k,r,kl, , ile ilgileri anneden babaya do ru yönelir; çünkü anne onlara erkek çocuklar,na verdiklerinden vermeme tir. (Dökmen, 2004, s.34; Helgeson, 2000, s.143).

Toplumsal cinsiyet rollerinin kazan,ılması,ndaki dönemde bir erkek çocuk k,zlar,n da penisi olmas, gerekti ini ama penislerinin kesildi ini dü ünür, sevgi objesi yine annedir. Erkek çocuklar üçüncü dönemde anneleri için babalar, ile erkeklik yar, ,na girerler ve bu ödipal Çat, maö olarak isimlendirilir. Kad,nlar,n erkeklerinkine benzeyen öçi ayg,t,öna sahip olmad, , bilgisi, daha çok kendi çi ayg,t,n, koruma endi esi yaratmaya yaram, t,r (Çev. Sencer;Freud, 2001). Bu endi e ile birlikte, erkek çocuklar babalar,n,n annelerine duyduklar, sevgiyi fark ederek kendilerine k,z çocuklar,na yap,lan ayn, eyi yaparak (penisini keserek) öç alaca ,ndan korkar. Freud, buna, öPenisi Kaybetme Korkusuö (Kastrasyon Korkusu) ad,n, vermektedir.

Cinsel kimli in olu mas,nda 4-5 ya civar, en üst noktaya ula an ödipal çat, ma, dönemin kritik olay,d,r (Szkrybalo, 1998): Erkek çocuklar duyduklar, kayg, ve korkuyu azaltmak için annelerine olan duygular,n, bast,r,rken, ayn, zamanda babas,n,n tutumlar,n,, de erlerini ve davran, lar,n, benimseyerek onunla özde im kurarlar (Baran,1995). Bu nedenle erkek çocuktaki penisi kaybetme korkusunun, onlar, erkek kimli ini kazanma yönünde onlar, motive etti i dü ünülmektedir (Artan, 2005).

Psikoanalitik kurama göre, bu dönemde anneye a ,r, sevgi ve dü künlük besleyen erkek çocuk babas,n,n annesine olan sevgisinden dolayı, kendisine k,zaca ,n, ve ceza olarak penisini kesece ini dü ünmeye ba larken, k,z çocuk da bir penise sahip olmamas,n,n sorumlulu unu anneye yükler, bu çok istenen organ, babadan edinme iste i k,z çocu un babaya yönelmesine yol açar. Ancak bir süre sonra babas,n,n ona bir penis sa layamayaca ,n, anlad, ,nda ve ayn, zamanda babas,n,n da onay,n, almak için annesine benzemeye çabalar. Freud, k,zlar,n da öpenise imrenmeö ile motive olduklar,n, söyler (Artan, 2005; Onur, 1987)

etteki çocuk da kendi cinsiyetinden olan ebeveynine benzeyerek kad,n ve erkek rollerini ö renir. Onlar,n de erlerini sanki kendi de erleriyimi çesine içselle tirir, onlar gibi olmaya çabalar. Bu **özde im** süreci sonunda bir kad,n ya da erkek olarak davran, lar,n, yönlendirecek süperego geli ir. (Artan, 2005; Onur, 1987, s.180)

Yukar,da bahsedilen nedenlerden dolayı, Freud, toplumsal cinsiyet kimli inin geli iminde temel kavram,n özde le me oldu unu öne sürer (Alkan, 1992).

2.2.2 Sosyal (Toplumsal) Ö renme Kuram,

Sosyal ö renme teorisine göre insanlar davran, lar, iki yolla ö renirler: Peki tirme ve model alma. Bunlar ayn, zamanda sosyal ö renme teorisinin birincil ilkelerindedir (Helgeson, 2000, s.145).

Bu kurama göre, çocuklar do u ta temel olarak yans,zd,r ve ba lang,çtaki biyolojik farklılıklar, daha sonraki cinsel kimlik farklılıklar,n, aç,klamaya yetmez; ilerleyen dönemlerde ö renme süreci devreye girer (Onur, 1997,s.183).

T,pk, di er ö renme süreçlerinde oldu u gibi, toplumsal cinsiyet kimli inin (gender identity) kazan,lma sürecinde de seçici peki tirme ve taklit temel rolü oynar. Çocuklar kendileri ile ayn, cinsiyete sahip olan bireylerle ortak davran, lara sahip olduklar,n, fark ettiklerinde, ayn, cinsiyetten olan bireylerden ö renme süreci içine girerler (Martin, 1983). Çocuklar ayn, cinsten ana-baban,n davran, ,n, model ald,klar, için ödüllendirilirler; toplum da daha sonra sistemli ödül ve cezalarla bu tür taklidi peki tirir. Ancak bu belirli bir ya ta olu maz (Kara, 2002; Onur, 1997,s.183). Daha sonra ise, çocuklar, k,z veya erkek olduklar,n, ve her iki cinsiyete özgü farklı birtak,m özellikler oldu unu fark ederler (irvanl, Özen, 1992)

renme kuram,na yeni bir boyut katarak, çocuklar,n, yeti kinlerin davran, lar,n, taklit etmeye ek olarak ögözlemsel ö renmeyeö de yöneldiklerini ileri sürmektedir: Çocuk, erkek veya kad,n grubunun davran, örüntüsünü gözler, sonra bu alg,lar, hat,rlar ve taklit eder. Taklit edilen bu model davran, örüntüsü ödüllendirilerek motive edilir (Ülgen ve Fidan, 1984, s.184).

Ancak çocuklar kimleri taklit ederler? Ba lang,çta burada bir ayr,m olmayabilir, çocuklar herhangi bir ki inin davran, lar,n, model alabilirler. Ancak baz, durumlar gözlemsel ö renme üzerinde etki sahibidir: Örne in; gözlemleyen ile model aras,ndaki olumlu ili ki, modelin güçlü bir durumda olmas,, modelin gözlemleyen ile ayn, cinsiyete sahip olmas, ve toplumsal cinsiyet rollerine uygun bir ekilde davranmas, gibi (Helgeson, 2000, s.147).

Çocuk gözlemsel ö renme ve model alma yoluyla, görme hat,rlama süreçlerini kullanarak ö renmekte ve bu davran, lar, repertuar,na dahil etmektedir. Bu bak,mdan bili sel faktörler, çocu un ayr,nt,l, durumlar, özümsemesi için gözlemsel ö renmede büyük önem ta ,maktad,r. Bandura'ya göre çocuklar bir modelin davran, lar,n, zihinlerinde çözümlerler ancak kendileri için olumlu bir sonucu oldu una inanmad,kça davran, , taklit etmezler. Örne in güçlü ve çevresinde kontrol sahibi bir modelin davran, lar,, daha az güçlü bir modelin davran, lar,ndan daha fazla taklit edilmektedir (Baran, 1995 ;Onur, 1997, s.183).

Yukar,daki bilgilerden yola ç,karak, çocuklar,n, birçok kavram için oldu u gibi toplumsal cinsiyetle ilgili kavramlar, ve kal,plar, da hem gerçek ya amdan hem de kitaplar, televizyon ve filmlerdeki kahramanlardan model alarak ö rendikleri ileri sürülmektedir.

Ancak peki tirme ile ilgili ara t,rmalar ku kulu sonuçlar vermektedir; ana-babalar,n her davran, , cinse uygunlu a göre de erlendirip ödüllendirmesi ya da cezaland,rmas, olanaks,z görülmektedir (Onur, 1997, 187).

Sosyal öğrenme kuramı, kalıpyargısal davranışların deneyimle ve yaşla arttığını ileri sürmektedir. Başka bir deyişle, cinse göre tiplerimiz özçizgiler (traits) aynı, cinsi model alma eğilimi, davranışlardaki cinse bağlı farklılıklar, cinse bağlı kalıpyargılar yaşla birlikte artmaktadır. Ancak, yaşla cinse bağlı kalıpyargıların etkisi arasındaki ilişkinin doğrusal olmadığının, daha çok bir eğri çizdiği, çünkü kalıpyargıların etkilerinin çoğunun 5-8 yaşları arasında ortaya çıktığını, daha sonra önce kızlarda azaldığını, görülmektedir. Sonuç olarak, yaş örüntülerine ilişkin araştırmalar toplumsal öğrenme kuramını, tam olarak desteklememektedir (Onur, 1997, 187).

2.2.3 Bilişsel Gelişim Teorisi

Bilişsel (cognitive) psikoloji organizmanın içinde yer alan bilişsel süreçlerin türü ve yapısıyla, gözlenebilen davranışların türü ve özellikleri arasındaki ilişkiyi araştırır. Bilişsel gelişimin incelenmesinde ana yaklaşım; gelişim süreci boyunca çocukların zihinsel yeteneklerinin ve dünya hakkındaki bilgilerinin nasıl değiştiğini betimlemek ve anlamaktır (Akman, 1995; Cücelolu, 1997, s.29).

Bilişsel psikologlar insanı, edilgen (pasif) bir yaratık olarak değil, algılayan, uyarıcıları, işleyen, anlamlandırılan etken (aktif) bir sistem olarak görürler. Onlara göre, insan, diğer canlılardan ayrılan en belirgin özellik, insanın gelen uyarıcıları, işleyebilme, anlamlandırabilme yeteneğidir (Cücelolu, 1997, s.29).

Piaget'e göre çocukların düşünce süreçleri ve gerçekliği algılamaları, dünyayla olan etkileşimleri sonucu değişirken, çocuklar etkin olarak bilgiyi arar ve onu sahip oldukları bilgi ve algılamalara adapte ederler. Böylece çocuklar gerçeklik hakkındaki bilgilerini kendi deneyimlerinden inşa ederler (Akt. Akman, 1995).

Piaget'in bilişsel gelişim kuramı, çocukların dünyaya nasıl adapte olduklarını, nesnelere ve olayları nasıl yorumladıklarını, açıklamaktadır: Benzer özellikleri olan nesnelere

nesnelerin neden ve nasıl de i ti ini, bu de i imleri konu alan beklentilerin nasıl olu tu unu nasıl anlarlar? (Akman, 1995). Piaget'ın bili sel geli im kuram,na dayanan Kohlberg'ın görü lerine göre, çocuklar,n cinsiyet rolünü ö renme yolu da onlar,n dünyay, anlama düzeylerinin bir i levidir (Dökmen, 2004, s.59; Onur, 1997, s.188).

Piaget bili sel geli im modelini, çocuklar,n maddi objelerle ilgili dü ünçe geli imini ara t,rnak için kullanm, t,r. Kohlberg ise bu modeli, model alma, özde le me, **cinsiyet rolleri kimli i**, sosyal aidiyet ve sosyo-ahlaki yarg,lar, ara t,rnak için zenginle tirmi tir (Çiftçi, 2003; Szkrybalo, 1998).

Ayr,ca Kohlberg, cinsiyet kimli inin birinin vücudu ile ilgili temel bir kavram oldu una ve bu nedenle Piaget ve onun takipçilerinin (1970) alt,n, çizdi i di er fiziksel nesnelerin kavranmas,yla ayn, yolu izleyerek geli mesi gerekti ine inan,r. Bu görü leri nedeniyle, toplumsal cinsiyet geli imini aç,klarken bili sel bir yakla ,m sunan ilk görü olarak Kohlberg'ın görü lerinden söz edilmektedir (Szkrybalo, 1998).

Kohlberg'ın ard,ndan toplumsal cinsiyetin kazan,m,na yönelik bili sel aç,klamalar getiren bir di er önemli kuram, Toplumsal Cinsiyet ema Kuram,ıdır. Bu kuram baz, kaynaklarda bili sel geli im kuram, alt,nda yer almas,na kar ,n bu çal, mada bir sonraki ba l,ık alt,nda detayl, bir ekilde aç,klanm, t,r.

Kohlberg biyolojik cinsiyet farklılıklar,n,n, birini kad,n ya da erkek olarak tan,mlaman,n kaç,n,lmaz bir sonucu oldu unu savunur. Bir toplumda erkekler ve kad,nlar,n farklı ekilde davranmas,yla erkek çocuklar erkek olduklar,n,n fark,na var,r, di er erkekler gibi davranmay, isterler. Ve k,zlar k,z olduklar,n,n fark,na var,r, di er k,zlar gibi davranmay, isterler (Lippa, 2005, s.107-108).

Bir çocu un cinsiyetiyle ilgili farklılık kazanmas,, bili sel olgunlu un kazanmas,yla gerçekleşmektedir. Çocuklar kal,pla t,r,lm, bir erkeklik ve di ilik anlay, , (a ,r,

rikatürle tirilmi bir imge) olu tururlar. Daha sonra bu kal,p imgeyi kendi çevrelerini örgütlemeye kullanırlar. Kendi cinsiyet kavramları,yla uyu an davran, lar, seçer ve geli tirirler (Ayd,n, 2003; Onur, 1997, s.183).

Örne in; 3-5 ya aras,ndaki çocuklar,n yarg,lar, incelendi inde daha çok duygusal temelli cevaplar,n verildi i gözlenmektedir; k,z k,yafeti giydirilmi erkek çocuk gösterildi inde öBöyle davranmamal,ö ekinde cevap vermeleri gibi (Emmerich, 1982). Bu, ilgili ya grubundaki çocuklar,n cinsiyet kategorilerini belirlerken basit kimlik kuralları,n, uygulad,klar,n,n bir göstergesi olabilir (Szkrybalo, 1998).

Kohlberg'ın teorisi hatas,z bir ahlaki niteli e sahiptir ; çocuklar ilk olarak toplumsal cinsiyete uymay, ahlaki bir zorunluluk olarak görürler. Toplumsal cinsiyet normları,ndan sapma di er ahlaki suçlarla ayn, de eri görür ve di er sosyal d, lamalar gibi ökötüü veya öyanlı, ö olarak yarg,lanabilir (Szkrybalo, 1998).

Bili sel geli im teorisine göre çocuklar öncelikle insanlar,n iki s,n,fa ayr,ld, ,n,n ó di i ve erkek ó fark,na var,rlar, daha sonra bu s,n,flardan hangisine uygun oldukları,n, fark ederler. Bunun sonras,nda ise, bir s,n,fa dahil olan bireyi, di er s,n,fa dahil olan bireyden ay,ran belirgin özelliklerden haberdar olurlar (Weinraub, Clemens, Sockloff, Ethridge, Gracely ve Myers, 1984).

Kohlberg'ın deyi miyle öbili sel geli im toplumsal cinsiyet kimli inin kazan,m,nda u s,ralaman,n oldu unu varsayar: -Ben bir erke im, bu yüzden erkeklerin yapt, , eyleri yapmak istiyorum, bu yüzden erkeklerin yapt, , eyleri seçmek í ödüllendirilir.ö (Lippa, 2005, s.107).

Kohlberg'e göre çocuk bir kere toplumsal cinsiyet kimli inde sabitli i geli tirdi inde (öBen bir erke imö veya öBen bir k,z,mö) ve di erleri için cinsiyet kategorileri sabitle ti inde (öBütün insanlar iki s,n,f,n içindedir, kad,n veya erkek; John bir erkek

melik tan,mlar yapmaya ve di erlerini kendi cinsiyetlerine göre seçmeye ba larlar (öBen bir k,z,m. Ben di er k,zlar gibiyim, ve k,zlar iyidirö) (Lippa, 2005, s.107).

Kohlberg toplumsal cinsiyet de i mezli ini Piagetın korunum tasar,m, ile ili kilendirir (Szkrybalo, 1998). Piagetæ göre (çocuklar için) fiziksel kavramlar anlam de i tirirler. Bu de i im korunum ilkesinden ileri gelir. Piaget yapt, , kil topçuklar, deneyiyle 4-9 ya aras, çocuklarda üç korunum ilkesinin pe pe e belirdi ini ortaya koymay, sa lam, t,r: maddenin oldu u gibi korunumu, a ,rl, ,n korunumu, hacmin korunumu (Çev. N, Sar,ca, 2008, s.90-91).

Piaget, zihinsel geli imin birbirini izleyen dört ana evrede gerçekle ti ini öne sürer, her dönemin ya la ili kili farklı, dü ünme ekilerine sahip oldu unu belirtir (Kasuto, 2005). Bu nedenle Kohlberg, toplumsal cinsiyet geli iminin ya ile ba lant,l, olarak üç dizisel a may, izledi ini belirtir: Toplumsal cinsiyet kimli i/ etiketlemesi (gender identity/ labelling), toplumsal cinsiyetin sabitli i (gender stability over time) ve toplumsal cinsiyetin tutarlı, , (gender consistency across situations). Üçüncü seviyeye ula an çocuk toplumsal cinsiyet de i mezli ini kazanm, olarak tan,mlan,r (Hollander, 2001).

Tablo 2. Kohlbergæ Göre Cinsiyet Etiketinin Kazan,m A amalar,

Seviye	Ya	Tan,m
0	0 ó 2 ya	Cinsiyeti etiketleme rasgeledir.
I	Toplumsal Cinsiyet Kimli i 2ó 3/ 4 ya	Cinsiyeti etiketleme sabit de ildir.
II	Toplumsal Cinsiyet Sabitli i 3/ 4ó 5 ya	Cinsiyeti etiketleme zamana kar , sabittir.
III	Toplumsal Cinsiyet De i mezli i 5 ya ó	Cinsiyeti etiketleme duruma kar , sabittir.

(Dirven, 2001)

Piagetæ göre küçük çocuklar,n dü ünçe biçimleri, daha büyük çocuklar,nkinden niteliksel olarak farklı,d,r, bu noktada ya önemli bir fark yarat,r (Dökmen, 2004).

biri yuvarlak ve biri küp olan iki nesneyi aynı biçimde algılamak, beyana ulaştırılabilir; bir nesneyi ayrı, başka bir nesne olarak değil, nesnenin ifade ettiği sınıfın bir temsilcisi olarak görülebilir. Beyandaki çocuk yuvarlak nesneyi küre kavramı, diğer nesneyi küp kavramı bir temsilcisi olarak görebilir (Cüceloğlu, 1997, s.348). Kohlberg'in özel kuramı için de bu görüş geçerlidir, bu nedenle önermiş olduğu diziler için yasın, ilişkiler, gözle çarpır.

2.2.3.1 Toplumsal Cinsiyet Kimliği Seviyesi

Kohlberg, toplumsal cinsiyet kimliğini bireyin önkünya da erkek olarak bilimsel kendilik sınıfı/kategorizasyonu olarak tanımlar (Frable, 1997).

Toplumsal Cinsiyet Kimliği, Kohlberg'in görüşüne göre çocuğun kendi cinsiyet etiketini öğrenmesidir. Başka bir deyişle çocuklar kız ve erkeğe yönelik bir zihinsel kavram geliştirirler. Bu önemlidir, ancak çocuğun kendini doğru etiketlemesi ve sınıfı, diğer bireyleri de yanlış sınıfı, veya her zaman bir kız ya da erkek olacakları, düşünebilecekleri anlamına gelmez (Hollander, 2001).

Aşağıda yer alan yorumlar Kohlberg'in (1966) raporlaştırdığı metinde yer alan Jimmy (4 yaşında) ve 4,5 yaşındaki arkadaşları Johnny'ye aittir (Mussen, Conger ve Kagan, 1969, s. 503) :

JOHNNY: Büyüdüm zaman uçak mühendisi olacağım.

JIMMY: Büyüdüm zaman anne olacağım.

JOHNNY: Hayır, anne olamazsın. Baba olmak zorundasın.

JIMMY: Hayır, anne olacağım.

JOHNNY: Hayır, sen bir kız deilsin, anne olamazsın.

JIMMY: Evet, olabilirim.

Yukarıdaki örneğe göre Jimmy cinsiyetinin değişebileceğini düşünmektedir. Çocuklar, insanlar, iki cinsten birine ait oldukları, yavaş yavaş farkına varmaya başlarlar ama

2-4 yaş arası da erkek olmak, bir isme sahip olmaktan farklıdır, Kohlberg'in deyişiyle; 2-4 yaş arasındaki okul öncesi çağı, çocuklar, kendi cinsiyet kimliğini de ifade etmezler, bu dönemde çok belirsizdir, erkek etiketi çocuğun dünyasına göre Hüseyin etiketine benzer ve baskılar, cinsiyetini her zaman doğru olarak bilemeyebilirler. Ancak kendilerinin kız ya da erkek olduğunu bilirler ve cinsiyeti doğru olarak etiketleyebilirler; **kendini** ve **diğerlerini** doğru olarak etiketleyebilme farklılık gösterebilir. Çocuklarda, kendilerine ilişkin cinsiyet kimliğinin sürekli olduğunu kavrama, diğerlerini bu anlayışla etiketleyebilmeden daha önce meydana gelir (Szkrybalo ve Ruble, 1999).

Bu dönemde çocuklar, cinsiyetin kalıcı olduğunu ve ifade etmezler henüz kavramamışlardır; örneğin bir kız çocuk büyüyünce baba olacağını söyleyebilir (Dökmen, 2004, s.62; Mussen, Conger ve Kagan, 1969, s. 502).

2 yaş da 3 yaş la birlikte çocuklar kadınla erkek arasında farklılıklar anlarlar, diğer türdeki nesnelere yönelik korunumu da kazanırlar; nesnelere (kediler, masalar) bilgisi sabitlik kazanırlar (Lippa, 2005, s.107). 3 yaş la birlikte, örneğin, birçok çocuk kendini erkek ya da kız olarak doğru bir şekilde etiketleyebilir (Mussen, Conger ve Kagan, 1969, s. 502).

Huston (1983), yaklaşık olarak 30 aylık çocukların cinsiyetle ilgili kategorik etiketleri (Örn., erkek ; kız) anlamaya yetenekli olduklarını, örneğin tür (Damon ve Eisenberg, 1998, s. 944).

Rabban (1950), 2-3 yaş arasındaki çocukların diğer çocukların cinsiyetlerini etiketleyebildiğini, 4 yaş civarında ise çocukların saç, giysi, boy ve ses ipuçlarını kullanarak yetenekli çocukların cinsiyetini etiketleyebildiğini örneğin tür (Brooks-Gunn ve Schempp Matthews, 1979, s. 119).

Bunun yanı sıra Etaught ve Fagot (1986) genel cinsiyet etiketlerinin (anne ve baba; erkek ve kız) kullanıldığını, bir test geliştirerek çocukların yetenekli çocukların cinsiyet etiketlerini,

nden daha önce kulland,klar,n, ileri sürmü tür (Damon ve Eisenberg, 1998, s. 944).

2.2.3.2 Toplumsal Cinsiyetin Sabitli i

Bu seviyede çocuklar (3-5 ya), bir ki inin cinsiyetinin süreklili ini anlamaya ba lar, yani bebekli inde k,z ya da erkek olan ki inin büyüyünce de ayn, cinsiyette kalaca ,n, bilirler. Ancak yine de fiziksel görünüm çocuklar,n yarg,lar,n, büyük ölçüde etkiler; objelerin fiziksel görünümleri farklı,la ,nca farklı olduklar,n, dü ünürler.

Bu durum Piaget taraf,ndan nesne süreklili i ve merkeze yönelme terimleri ile aç,klanabilir. Merkeze yönelme; çocu un bir olay,n ya da durumun belirgin özelli ini göz önünde bulundurarak, yaln,zca bu belirgin özelli e ili kin sonuçlar ç,karmas, ekinde tan,mılanabilir. Piaget bu terimi u ekilde örneklendirir: Piagetın k,z, Jacqueline, küçük karde i Lucienneyi apkal, bornoz içinde gördü ünde onun farklı, biri oldu unu dü ünerek sorar; bebe in ismi ne?. Annesi bunun bir bornoz oldu unu söyler, ancak Jacqueline karde ini i aret ederek sorusunu birkaç kez tekrar eder. Jacqueline, karde i eski elbiselerini giydi inde sevinçle öLucienne geri döndüö der. Jacqueline burada yeni elbiseye odaklanm, t,r (Yorb,k, 2008).

Bu bilgiyi destekler nitelikte olan bir çal, ma De Vries (1969) taraf,ndan yapılm, t,r. De Vries, 4-7 ya aras, çocuklara bir kedi resmi gösterilip e er kedinin b,y,klar, kesilirse bir köpe e dönü üp dönü emeyece ine yönelik sorular yöneltmi tir (Ara t,rmada canlı, bir köpek ve kedi modelinin kopyas,n, kullan,lm, t,r). Dört ya çocuklar, kedinin bir köpe e dönü ebilece ini söylerken, alt, ve yedi ya ,ndaki çocuklar de i imin kesinlikle imkans,z oldu unu iddia etmi lerdir. Bu çal, man,n sonucuna göre, ya ,n ilerlemesiyle d, sal ipuçlar, ile hayvanlar,n gerçekten de i ebilece i inanc, azalmaktad,r. Kohlbergæ benzer ekilde, DeVries bu kazan,mdan **öhayvan de i mezli iö** olarak söz eder (Hollander, 2001).

aras,ndaki çocuklar,n çe itli canl,lara yönelik cinsle ilgili inan, lar,n,n geli imini s,namak amac,yla bir ba ka çal, ma gerçeikle tirmi tir. Çocuklar,n hayvan kimli i de i mezli ine yönelik inan, lar,n, test etmek için, maske ile görünü olarak bir ököpe eö ya da ötav anaö dönü türölmü bir kedi gösterilmi ve ard,ndan çocuklara bu de i imin sebebine ve gerçekli ine yönelik sorular sorulmu tur. Bili sel korunuma ait di er test puanlar, ile hayvan de i mezli i puanlar, aras,nda güçlü bir korelasyon oldu u bulgusuna ula ,lm, t,r. Çocuklar,n zihinsel ya lar, Standford-Binet zeka testi ile ölçölmü , sonuç olarak toplumsal cinsiyet de i mezli i ve hayvan de i mezli i, kütle ve say, de i mezli i ile k,smen ili kili bulunmu tur (Slaby ve Frey, 1975).

T,pk, Piaget'ın ince-uzun ve kal,n-k,sa bardaklarla yapt, , deneylerde, bu ya lardaki çocuklar,n ayn, miktardaki suyun ince ve uzun barda a kondu unda daha fazla oldu unu söylemeleri gibi, çocuklar, bu seviyede saç, kesilince bir k,z,n erkek çocuk olaca ,n, dü ünebilirler (Dökmen, 2004, s.62-63; Szkrybalo, 1998).

Bem'ın (1983) aktard, , olay toplumsal cinsiyet sabitli i seviyesi için örnek olu turabilecek niteliktedir: 4 ya ,ndaki Jeremy taç takarak kre e gitti inde bir di er arkada , taraf,ndan k,z olmakla suçlan,r çünkü ösadece k,zlar taç takar.ö Bunun üzerine Jeremy pantolonunu indirerek gerçek bir erkek oldu unu gösterir. Jeremy'nin s,n,f arkada ,ndan gelen cevap öyledir: öHerkesin penisi vard,r; sadece k,zlar taç takar.ö Aç,k bir ekilde Jeremy'nin s,n,f arkada , de erlendirmelerini fiziksel görünümü baz olarak yapmaktad,r ve henüz toplumsal cinsiyet de i mezli ini kazanamad, , söylenebilir (Hetherington ve Parke, 1986,s.639)

Büyük ya grubunda olan çocuklar cinsiyet kimli inin do u tan geldi i yönünde aç,klamalar yapma e ilimindedir. 3-5 ya grubuna dahil olan çocuklar ise, görünü teki cinsiyet-tipli de i imleri göz önünde bulundurarak ökötüö ya da öahlaki olarak kabul edilemezö yönünde görü bildirebilirler (Szkrybalo ve Ruble, 1999) .

(1984) göre, bu seviye çocukların algısal ayarları, yapabileceği dönemdir. Bu dönemde çocuklar, gelecekte cinsiyete bağlı, (gender related) materyalleri organize edebilmek için gerekli olan araçlar, kazanımlar. Huston (1983) bu algıların, d, çevrelerindeki yeti kinlerden alınan saç biçimi ve elbise gibi ipuçları, elde edildiğini savunur. Çocuklar daha sonra yeti kinlerden elde ettikleri verilerin üzerine kendi yaşıtlarından edindikleri verileri de ekleyerek kendi toplumsal cinsiyet anlayışlarını, (gender understanding) şekillendirirler. Ancak, hala birinin cinsiyetinin de işine yarayacağını anlayamazlar (Hollander, 2001).

2.2.3.3 GÜDÜ (İSTEK) SEVİYESİ

Wehren ve De Lisi (1983), cinsiyet rolü kazanımın, bilişsel gelişim yaklaşımıyla açıklanan çalışmaların özeti olarak sunduğu raporda, toplumsal cinsiyetin anlaşılması, dört temel bileşenden oluştuğunu açıklar: (1) etiketleme; (2) sabitlik; (3) **güdü (istek)**; (4) de işine yarayıcılık.

Bu açıklamada göze çarpan bileşen olarak öğüdüden bahsedilebilir. Toplumsal cinsiyetin de işine yarayıcılığına yönelik güdü; bireyin, **istese bile** cinsiyetini de işine yarayıcılığına bilgisine sahip olması, olarak tanımlanır (Taylor, 2004).

Yapılan çalışmalar özellikle kadınların kendi düzlemlerindeki erkeklere göre daha az maddi kaynaklara, sosyal statüye, güce ve kendini gerçekleştirme fırsatına sahip olduklarını göstermektedir (Ulusoy, 1999). Buna bağlı olarak, çocukların istekleri doğrultusunda toplumsal cinsiyetlerini tanımlamaya yönelik de işine yarayan cevaplar sunabileceği düşünülebilir. Bu nedenle güdü seviyesine ait maddeler önemli bir yere sahiptir.

Geçmiş çalışmalarda cinsiyetteki istenilenle bağlı, de işine yarayan sabitlik veya tutarlılık seviyesinde ele alınmış, vurgulanmaktadır. Bazı araştırmacılara göre güdü, sabitlik ve

er almakla birlikte bili sel olarak sabitlik seviyesine daha yak,n bir konumda yer almaktad,r (Taylor, 2004).

2.2.3.4 Toplumsal Cinsiyetin Tutarl,l ,

Yakla ,k 5-7 ya aral ,nda, çocuklar art,k cinsiyetin de i mezli i ilkesini kazanm, lar ve cinsiyetin fiziksel görünümünden ba ,ms,z oldu unu, d, görünüm ne olursa olsun de i meyce ini kavram, lard,r, ki i kendi biyolojik cinsiyetinde kalmaktad,r. 7 ya civar,nda birçok çocuk i lem öncesi dönemden somut i lemler dönemine geçi yapar ve bireyin temel yap,s, (bu anlamda cinsiyeti) de i mez. 4 ½ -7 ya dönemde çocuklar cinsiyetlerine uygun tercihler, be eniler geli tirip etkinliklerde bulunurlar ve bunu da bu yönde ödüllendirildikleri için de il cinsiyetleriyle tutarl, oldu u için yaparlar (Dökmen, 2004, s.63; Hollander, 2001).

Piaget'e göre korunum ilkesini kazanm, bir birey, herhangi bir nesnenin eklinin de i mesinin etkisi alt,nda kalmaks,z,n onun ayn, kald, ,n, anlayabilir, bu da genellikle somut i lemler döneminde (5-7 ya) gerçekleşir (Damon ve Eisenberg, 1998; Yavuzer, 2001,s.86). Bu nedenle toplumsal cinsiyetin görünümüne veya de i ime bak,lmaks,z,n dönü emez oldu u bilgisinin kazan,lmaks, toplumsal cinsiyet de i mezli ine ula ,ld, ,n,n bir kan,t, olarak gösterilir.

Bili sel geli im perspektifinden bak,ld, ,nda, çocuklar kitle sel korunumu (conservation) elde etmeden, toplumsal cinsiyet de i mezli inin tam olarak anla ,lmas, beklenemez (Damon ve Eisenberg, 1998).

Kitlenin korunumu (conservation) kavram,, Piaget'ın çocuklar,n bili sel geli imiyle ilgili olarak ke fetti i önemli kavramlardan biridir. Bu kavram kendini i lem öncesi devrede de il, somut i lemler devresinde gösterir. E it büyüklükte ve ayn, biçimde olan iki bardak suya e it miktarda su koyup ve bir çocu a gösterdi imizde çocuk bize bardaklar,n ayn, oldu unu söyleyecektir. Daha sonra çocu un gözü önünde, bardaklar,n

ın ba ka bir barda a bo altt, ,m,zda ince uzun bardaktaki suyun düzeyi daha yüksek olur. Çocu a iki bardaktaki suyun e it olup olmad, ,n, sordu umuzda, i lem öncesi dönemdeki çocuk, öUzun bardaktaki su daha fazla!ö diye cevap verecektir. Somut i lemler devresine (5-7 ya) girmi bir çocuk ise öDaha önceki bardaktan bo altt,n, ayn, miktarda su olmas, gerekir!ö diye cevapland,racakt,r (Cücelo lu, 1997, s.348).

Kohlberg, çocu un zihninde cinsiyet rollerinin sabit ve de i mez hale gelmesiyle ayn, zamanda zihinsel ya am,n di er alanlar,nda alg,sal de i mezli in geli ti ine inan,r (Samuel, 1981, s.365)

Gerçekle tirilen birkaç ara t,rmada toplumsal cinsiyet de i mezli i ve Piaget'ın ifade etti i kitlenin de i mezli i aras,nda anlaml, pozitif yönde bir ili kinin bulunmu olmas, yukar,daki ifadeyi destekler niteliktedir; ancak bu iki de i mezlik aras,nda herhangi bir ili kiye rastlanamayan ara t,rmalar da mevcuttur (De Lisi ve Gallanger, 1991; Marcus ve Overton, 1978; Szkrybalo, 1998).

Sonradan gerçekle tirilen kültürler aras, çal, malar (Belize, Kenya, Nepal ve Samoa) Kohlberg'ın öne sürdü ü toplumsal cinsiyetin anla ,lma seviyelerinin ba ar,l, bir kopyas,n, ortaya ç,karm, t,r, bu nedenle toplumsal cinsiyet de i mezli inin bili sel geli imde evrensel bir kilometre ta , oldu u ileri sürülmektedir (De Lisi ve Gallagher, 1991; Munroe, Shimmin ve Munroe, 1984).

Kohlberg, toplumsal cinsiyet de i mezli inin kazan,lmas,ndan sonra, kal,pyarg,lar,n ve kültürel sembollerin cinsiyete atfedilmesiyle toplumsal cinsiyet kavramlar,n,n geli meye devam etti ini vurgular: 6-7 ya civar,nda çocuklar, toplumsal cinsiyet kal,pyarg,lar,n, ö renirler (öKad,nlar iyidir ve erkeklerden daha kibard,rö), ve baz, kültürel sembollerin (kelebekler ve çiçekler gibi) daha çok k,zlarla bütünle tirilirken, di erlerinin (solucanlar ve kurba alar gibi) erkeklerle bütünle tirildi ini ö renirler (Lippa, 2005, s.107).

kimliklerini nasıl kazandı,klar, konusundaki tüm yayınlar, inceleyen E. E. Maccoby ve C. N. Jacklin, bilişsel gelişim kuramının olgulara en uygun olduğu en kuram olduğu sonucuna varmışlardır (Onur, 1997, s. 191).

2.2.4 Toplumsal Cinsiyet Eme Kuramı,

Kohlberg'in bilişsel gelişim yaklaşımında, cinsiyet rolü bilgisinin nasıl kazanıldığına açıklık getirir, ancak cinsiyet rolü uyumu veya cinsiyet-tipli davranışlardaki bireysel farklılıklar, açıklamaz. Bu bölümde Bem (1981) ematik yaklaşım, doldurur (Serbin ve Sprafkin, 1986).

Küçük bir çocuk ve babası, bir otomobil kazası geçirir. Baba ölür, ama çocuk hastaneye yetiştirilir. Çocuk ameliyat odasına alınır, doktor çocuğa bakar ve "Ben ameliyat edemem. Bu çocuk benim oğlum." der. Bu kısa hikaye birçokumuz için tanıdık, değil mi?

Birçok kişi, çocuğun babasının kaza sonucu öldüğünü duyenebilir; aslında ameliyata girmeyi reddeden doktor, çocuğun annesidir. İnsanlar, ortak eylem olarak, neden doktorun erkek olduğunu düşünür?

Toplumsal cinsiyet eme kuramı, bu sorunun cevabını açıklar: Çünkü "doktor" kategorisi, (belirli kültürlerdeki) insanların olduğu türden emaya göre erkek olmanın bir bölümünü içerir (Helgeson, 2005, s.168; Lippa, 2005, s.108).

Bem; Kohlberg'in özgün modeliyle tutarlı olan, ancak çocukluk döneminde öğrenilen ve sonra öykendiğe ve ödülleriğe yönelik bilgi edinme sürecinde kullanılan, toplumsal cinsiyet temelli, çok geniş bir alanı kapsayan, bundan söz eder (Serbin ve Sprafkin, 1986).

Bem (1981b) toplumsal cinsiyet eme teorisine göre, insanlar toplumsal cinsiyetle ilgili kavramları ve sembollerin karmaşık yapıları, kendi kültürlerinden öğrenirler. Bu

nsiyet emas,ndaki bilgiler, içinde bulundu u kültürle
ba lant,l,d,r.

Toplumsal cinsiyet emas,, bir bireyin alg,s,n, örgütlemeye yarayan bili sel bir yap,d,r; çevreden gelen bilgilere dikkat yöneltmede, onlar, düzenlemede ve hat,rlamada etkili olan, kad,nlara ve erkeklere ili kin örgütlenmi inanç ve beklentiler dizisidir (Onur, 1997, s. 190; Andaç Demirta , 2002). Toplumsal cinsiyet emas,, erkek ve kad,n olman,n anlam,n, ve bu kategorilerle bütünle en davran , bili ve duygular,n neler oldu una dair bilgileri içerir. Örne in; yeni do mu bir bebe e oyuncak sat,n al,rken ilk soru bebe in k,z m, yoksa erkek mi oldu una yöneliktir (Helgeson, 2005, s.169).

Çocuklar ilk olarak her iki cinsiyete ili kin emalar olu turmaktad,r, daha sonra; kendi cinsiyetlerine uygun örneklerle kar ,la ,nca, kendi cinsiyetlerine ait ek emalar geli tirmeye ba larlar, hangi özelliklerin kendi cinsiyetleriyle ve bundan dolayı, kendileriyle ba lant,l, oldu unu ö renirler. Cinsiyet tiplmesi (sex-typing) büyük ölçüde toplumsal cinsiyet emalar,n,n i lenmesinden sonra ortaya ç,kmaktad,r; çocu un, bilgiyi, kültürün toplumsal cinsiyet rolleri tan,mılamas,na uygun biçimde kodlamaya ve örgütlemeye haz,r olmas, söz konusudur (Onur, 1997, s. 190; Barutçu, 2002).

Bu kuram içerik de il, süreç üzerine odaklanmaktad,r; dünyanın erkekler ve kad,nlar olarak iki s,n,fa ayr,lmas, üzerinde durmakta ve ayn, zamanda dünyanın bu iki kategoriye ayr,lmas,n, ele tirmektedir (Ayd,n, 2003): Bu kuramdan yola ç,kan ara t,rmac,lar, erkeksilik (masculinity) ve kad,ns,l, ,n (femininity) ba ,ms,z ki ilik boyutlar, olarak dü ünülebilece ini, insanlar,n androjen, erkeksi, kad,ns, ve cinsiyetsiz (belirsiz) s,n,flar,na ayr,labilece ini öne sürmü lerdir. Yüksek derecede erkeksi ya da kad,ns, olarak nitelendirilen insanlar cinsiyet temellidir. Yani bu insanlar bilgiyi cinsiyet aç,s,ndan alg,lar, de erlendirir ve düzenlerler. Bu insanlarda güçlü bir toplumsal cinsiyet emas, mevcuttur. nsanlar, ya da nesnelere erkeksi ya da kad,ns, olarak tan,mılasalar da bunun bilgiyi s,ralamak için yararlı bir yöntem oldu unu dü ünmezler. Cinsiyet temelli

bu kad,ns, olarak gördükleri için davran, lar, da cinsiyetle
ba lant,ı, bilgiler taraf,ndan etkilenir (Burger, 2006, s.653).

Cinsiyete ili kin bilgileri bellekte tutma ve cinsiyeti ayr, t,rma emas,n,n, süreci nas,ı
etkiledi ine ili kin yap,lan ara t,r,malar ematik model hakk,nda önceden bilenenlerle
tutarlı,d,r. Bulgulara göre, kar , cinsiyete özgü bilgilerden çok, ayn, cinsiyete özgü
bilgiler daha yüksek oranda an,msanmaktadır (Barutçu, 2002).

Buna ek olarak, cinsiyet ema kuram,na göre, sosyal (toplumsal) cinsiyete özgü bilgi
i leme, toplumun cinsiyeti ayr, t,r,c, uygulamalar,n,n bir sonucudur. Dolay,s,yla sosyal
ö renme kuram,na benzer ekilde, toplumsal cinsiyet ema kuram, da cinsiyetleri
ayr, t,rman,n ö renilen bir olay oldu unu; böylece kaç,n,lmaz ya da de i tirilmez
olmad, ,n, belirtmektedir (Bem, 1984; Özen, 1992).

2.3. Kuramlar,n Kar ,la t,r,ımas, ve Kuramlara Yöneltilen Ele tiriler

Dökmenø göre (2004); psikoanalitik kuram, bili sel geli im kuram,, sosyal ö renme
kuram,, toplumsal cinsiyet ema kuram, birbirlerini yanl, lanamazlar, ayn, davran, ,n
farklı yönlerine , ,k tutarlar.

*J. S. Hyde ve B. G. Rosenberg bu konuda öyle demektedir: öTümüyle do ru kuram
yoktur, her biri anlay, ,m,za bir eyler katar. Freudøçu kuram, bireyin cinsel kimli inin
ve davran, ,n,n köklerinin önceki ya ant,larda oldu unu aç,klayan psikoseksüel geli im
kavram,n,n vurgulanmas,nda tarihsel bak,m,ndan önemlidir. Sosyal ö renme kuram,,
cinsiyet rolü de i iminin toplumsal ve kültürel ö elerini, toplumsal cinsiyete uygun
davran, lar,n olu umunda toplumun önemini vurgulamas, bak,m,ndan önemlidir
Bili sel geli im kuram, da, toplumsal cinsiyet rollerinin ö renilmesinin çocuklu un
ak,lc, ö renme sürecinin bir bölümü oldu unu vurgulamaktad,r, çocuklar cinsiyet
rollerini kazanmaya etkin biçimde çaba göstermektedirler (Onur, 1997, s.192).*

msal cinsiyet kimli inin bili sel geli im kuram,nda iddia edilenden farklı, bir s,ralama içinde kazan,ld, ,n, ileri sürer: ödül istiyorum, erkeklerin yapt,klar,n, yaparsam ödüllendirilirim, bunun için bir erkek olmak istiyorum.ö Kohlbergæ göre ise, bir erke i erkeksi (maskülen) yapan ödüller de ildir. Ancak, birisini erkek olarak tan,mlamak erkeksi etkinlikleri ödül haline getirir (Lippa, 2005, s.107).

Tablo 3. Cinsiyet Kimli i Geli tirmede Kuramsal Modeller (Olaylar,n S,ras,)

Psikoanalitik	Anatomik farklılıklar,n fark,na varma	Ayn, cinsiyetten ana-babayla özde le me	Cinsiyet kimli i	Cinsiyete göre tiple mi davran, lar
Toplumsal Ö renme	Cinsiyete göre tiple mi davran, larla kar ,la ma	Ayn, cinsiyetten olan modelleri taklit etme	Cinsiyete göre tiple mi davran, lar	Cinsiyet kimli i
Bili sel- Geli imsel	Cinsiyet kategorilerinin fark,na varma	Cinsiyet kimli i	Ayn, cinsiyetten modelleri özde le me	Cinsiyete göre tiple mi davran, lar
Cinsiyet emas,	Cinsiyet kategorilerinin fark,na varma	Cinsiyet emas,	Cinsiyet kimli i	Cinsiyete göre tiple mi davran, lar

(Onur, 1997)

Toplumsal cinsiyet ema kuram,, sosyal ö renme teorisi ve bili sel geli im teorisinin cinsiyet rollerinin kazan,m,na yönelik tan,mlar,n, bir araya getirir (Helgeson, 2005,

toplumsal öğrenme kuram, ve bilişsel gelişim kuram, özelliiklerini içermekte, hem de kültürel etkilerin önemini vurgulamaktadır (Onur, 1997, s.189): Bilişsel gelişim kuramına benzer şekilde, cinsiyetleri ayrı tutarak, çocuğun kendi bilişsel bilgi işleme süreci içinde gerçekleştirdiğini öne sürer, sosyal öğrenme kuramına benzer şekilde cinsiyetleri ayrı tutarak öğrenilen bir olay olduğunu savunur.

Gerek psikanalitik kuram, gerekse sosyal öğrenme kuramı, çocuğun ayn, cinsiyetten bağımsız bir yetiğini örnek alarak cinsiyet tiplemesini benimsediklerini öne sürer. Ancak kuramlar, örnek almay, neyin motive ettiği konusunda birbirlerinden önemli ölçüde ayrılmaktadır (Atkinson ve diğ. ler, 2002, s.99); psikanalitik kuramda özdeşleşme, kastrasyon korkusu ile açıklanırken, toplumsal öğrenme kuramında ceza, ödül ve taklit süreçleriyle açıklanmaktadır (Aydın, 2003).

Modern gelişim psikolojisinin halkalarına göz atıldığında, tüm alan içinde, Freudiyen teorinin çeşitli birçok etkisine rastlamak mümkündür (Mitchell, 1992). Ne var ki Freud'un görüşlerini destekleyen görgül araştırmalar bulgular, pek fazla değildir; üstelik Freudcu ilişkiler yapları evrenseli değildir. Örneğin, kimi kızların kardeş, cinsin etkinliklerini yerleşmesi penise imrenmekten dolayı oluşmadığı, erkeklerin sahip olduğu daha yüksek konum ve güç nedeniyle olduğu iddia edilebilir (Onur, 1997, s.185). Ayrıca, gerçekleştirilen deneysel çalışmalar bir çocuğun cinsel organ farklılığına, keşfetmesinin ya da ayn, cinsiyetten ebeveyn ile özdeşleşmesinin cinsiyet tiplemesinin etkin bir belirleyicisi olduğu sonucunu vermez (Atkinson, 2002).

Psikanalitik kuramda Anatomi yazgı ifadesi nedeniyle sıkça eleştirilmiştir. Adler, Freud'un kuramında önemli bir yer tutan cinsel içgüdünün önemini büsbütün inkar etmezken, ileri sürülen ölçüde büyük bir role sahip olmadığı, görüşündedir; ona göre temel eğilendirici üstün olma çabasıdır.

Kohlberg, çocukların cinsiyet kimliğini edinirken birtakım zorluklar yaşamasını, bazı araştırmacıların (örn. Freud ve takipçilerinin) iddia ettiği gibi, cinsiyete ilişkin

olmadı, ,n, vurgular; aslında, ya anan bu sorun, genel fiziksel kavramlar, n sabit tan,mlar, n, n oturtulmas, nda ya anan zorluklara paraleldir ve çocu un bili sel geli im seviyesini tam olarak yans, t, r (Mussen, Conger ve Kagan, 1969, s. 503 ; Onur, 1997, s. 188).

Cinsiyet, psikoloji biliminde önemli bir demografik de i ken olarak ele al, n, r. Sosyal psikoloji ve geli im psikolojisi toplumsal cinsiyet üzerinde önemle duran alanlard, r. Ancak klasik çal, malar, n ço unda, örneklemeler sadece erkeklerden olu turulmu tur: Bat, da yap, lan önemli deneylerin ço u sadece orta s, n, f beyaz erkeklerden al, nan verilerle yürütülmü tür (Dökmen, 2004, s.24-25).

Kohlberg'ın de ara t, rmas, n, n sonuçlar, erkek kat, l, mc, lara aittir ve bu sonuçlar iki cinsiyet kategorisine (kad, n ve erkek) genellenmi tir (Kara, 2002). Kohlberg'ın özel kuram, ilk olarak bu ekilde ele tiri alm, t, r. Kohlberg'ın kuram, na getirilen ele tirilerden biri de, toplumun ve kültürün rolünü ihmal etmesidir; örne in bili sel geli im kuram, n, n, toplum taraf, ndan cinsiyete verilen farklı de erleri aç, klayamad, , söylenebilir (Dökmen, 2004).

Buna ra men bili sel-geli im kuram, toplumsal cinsiyetin geli imi konusunda yap, lan en etkili de erlendirmedir. Ancak Piaget'ın kuram, ndaki eksiklikler, Kohlberg'ın bu kurama yapt, , özel katkı, için de geçerlidir. Piaget'ıye, korunum ilkesinde öne sürdü ü daha standart korunum görevlerini aç, klamas, nda getirilen ele tiriler, cinsiyet kimli i de i mezli i için de yap, labilir (Bem, 1989). Örne in, bir oyuncak bebe in cinsiyetinin istendi inde de i tirilebilece ini öne süren çocuk, ara t, rmay, yapan ki inin ondan bebe i gerçek bir insan, n yerine koymas, n, istedi ini anlamam, olabilir (Burger, 2002).

Basow'a göre bili sel geli im kuram, n, n ele tirildi i noktalardan biri de *cinse ba l, kimli in* kuruldu u ya la ilgilidir; Onur (1997) öcinse ba l, kimlikö adl, terimi, ngilizce literatürdeki *ögender identity*ö teriminin kar, l, , olarak kullanm, t, r. Bu kuram

ik ve dolay,s,yla cinse ba l, kimli in kazan,m, bili sel olarak 5-6 ya tan önce olanakl, de ildir (Onur, 1997, s. 189).

Maccoby ve Jacklin pek çok ara t,rmay, gözden geçirerek, çocuklar,n, sosyal ö renme kuram,nda ileri sürüldü ü gibi, hep ayn, cinsten modelleri seçmedi ini, cinsiyete göre tipte mi davran, ,n yeti kin davran, ,n,n tam bir kopyas, olmad, ,n,, ama daha kal,pyarg,l, ve abart,l, oldu unu ifade etmi tir (Onur, 1997, 188).

2.4. TOPLUMSAL C NS YET LE LG L ÖLÇÜM ARAÇLARI

Toplumsal cinsiyet de i mezli i ile ilgili yap,lan çal, malarda s,kça kullan,lan iki testten bahsedilmektedir: Slaby ve Frey (1975) ve Emmerich ve arkadaş lar, (1977). Çocuklar, kullan,lan bu iki farklı teste göre farklı toplumsal cinsiyet seviyeleri ile s,n,fland,r,lmaktad,r (Martin ve Halverson, 1983). Bu durum, yap,lan ara t,rmalarda çeli kili görünen sonuçlar,n elde edilmesine neden olmu tur. Literatürde gözlenen bu çeli kili ve benzer olmayan sonuçlar,n sebeplerinin anla ,labilmesi ad,na ara t,rmalarda kullan,lan ölçüm araçlar,n,n yap,s,na, kullan,lan materyallere ve bu ölçüm araçlar,na yönelik görü lere detayl, bir ekilde yer verilmi tir.

Ancak ölçüm araçlar,n,n detayl, tan,t,m,na geçmeden önce ilgili ölçüm araçlar,n,n geçerli ini tehlikeye atan bir terimden, *sahte korunumdan* bahsedilmesinin uygun olaca , dü ünülmektedir. Martin (1983), ço unlukla kullan,lan iki toplumsal cinsiyet de i mezli i testini kulland, , çal, mada, 4-6 ya grubu çocuklar,n, test maddelerine, ögerçekö durumlar,n tersine ö-m, gibi olanöa dayand,rarak cevap verdiklerini ifade etmi tir.

Emmerich (1982) *sahte korunum* terimini, ölçüm araçlar,ndaki sorulara do ru yan,tlar veren, ancak; yan,tlardaki gerekçeleri, de i mezli e yönelik do ru bir kavray, , yans,tmayan çocuklar için kullanm, t,r.

toplumsal cinsiyet de i mezli ine dair do ru yarg,larda bulundu u halde, bu yarg,lar,n nedenleri istedi inde i lem öncesi görü ler bildirmesi durumunu aç,klayan bir terimdir (Wehren ve De Lisi, 1983). Soru maddelerine eklene n ögerçektenö ifadeleri, durumun gerçekli inin vurgulamas, bak,m,ndan çocuklar,n cevaplar,nda farklı,k yaratabilmektedir (Martin ve Halverson, 1983).

Toplumsal cinsiyet de i mezli inin ölçülmesinde, özellikle tutarlı,k basama ,ndaki maddeler önemli sorular haline gelmektedir. Örne in; toplumsal cinsiyet de i mezli i ölçüm arac,nda yüksek düzeyde oldu u belirlenen 3 ya çocuklar,n,n sahte korunuma m, sahip oldu u, yoksa gerçek de i mezli in kazan,m,na m, yatk,n oldu u ku ku do urmaktad,r (Damon ve Eisenberg, 1998).

Çocuklar,n bu alandaki görü lerinin do ru olarak ölçülebilmesi için, ilgili testlerde aç,k uçlu sorulara yer verilerek sahte korunum ile gerçek korunumun birbirinden ay,rt edilebilece i savunulmaktad,r.

Bu bölümde; Toplumsal Cinsiyet De i mezli i Testi (GC), Erkek - K,z Kimlik Görevi (BGIT), Cinsiyet Kimli i De i mezli i Testi ve Cinsel Kavray, ve Cinsel Kimli i Alg,lama Testi,ne ili kin bilgilere ve ölçüm araçlar,na getirilen ele tirilere yer verilmi tir.

2.4.1 Toplumsal Cinsiyet De i mezli i Testi

Slaby ve Frey,ın (1975) testi Kohlberg,ın görü leri do rultusunda haz,rılanm, sözel bir testtir: Test, üç seviyeye bölünmü ve toplam 13 soru maddesi içeren bir görü me formudur. Bu test sonucunda çocuklar, yüksek veya dü ük toplumsal cinsiyet de i mezli ine sahip olmalar, temeli ile s,n,flara ayr,lmaktad,rlar.

Bu testte yer alan 1-8 sorular, çocuklar,n toplumsal cinsiyeti isimlendirmesine/ etiketlemesine yönelik yeteneklerini dört oyuncak bebek (bir erkek çocuk, bir k,z çocuk,

ti kinlere ait dört renkli foto raf (2 erkek, 2 kad,n) ile de erlendirmektedir. Burada kullan,lan erkek ve k,z çocuk oyuncak bebekleri 8 cm, erkek ve kad,n oyuncak bebekleri ise 13 cm uzunlu undad,r. Kullan,lan renkli foto raflar,n boyutlar, ise 8 x 8 cm² boyutundad,r. 9. soru çocu un kendi toplumsal cinsiyetini isimlendirmesine yöneliktir. 10. ve 11. sorular toplumsal cinsiyet sabitli ine yönelik sorulard,r. 12. ve 13. sorular çocu un kendi cinsiyetine-ba l, davran, sal etkinliklerindeki ya da giyim tarz,ndaki durumsal de i ikliklere ve iste e yönelik de i mezli ini de erlendirmektedir (Slaby ve Frey, 1975; Zucker ve ark., 1999)

Slaby ve Frey (1975), ölçeklerinde yer alan sorulardaki dönü ümü, görsel uyaran kullanmadan örneklerle aç,klayarak sunmu lard,r (örne in, öE er [di er cinsiyete ait] k,yafetler giyersen , bir erkek mi olursun yoksa bir k,z m,?ö),bu nedenle test, bu ekliyle ele tirilmi tir; çünkü bu test kullan,ld, ,nda 4 ya ,ndan küçük olan çocuklar,n yüksek toplumsal cinsiyet de i mezli i seviyesine sahip oldu u yorumuna ula ,lmaktad,r (Martin, 1983; Slaby ve Frey, 1975). Bu testin ilgili ara t,rmalarda s,kça kullan,lm,na kar ,n güvenilirli i s,nanmam, t,r.

2.4.2 Erkek - K,z Kimlik Görevi (BGIT)

Bu ölçme arac, (Boy ó Girl Identity Task), Emmerich ve arkadaş lar, taraf,ndan 1977 y,l,nda olu turulmu tur. Ölçme arac,nda, her bir listede 5 soru olan, birbirine paralel, iki görev listesi bulunmaktadır.

Ölçme arac,nda görsel uyaran olarak iki boyutlu çizimlerden yararlan,lm, t,r (K,z uyaran,- Janie ve erkek uyaran,- Johnny). 1. ve 2. sorular tamamen sözeldir (Örn., ö[erkek ismi] gerçekten erkek olmak isterse, olabilir mi?ö). 3. soru için, erkek çocuk çizimin bir parças, kald,r,larak alg,sal olarak görünü ü dönü türülmü tür; figürün gövdesinde bir elbise yer almaktad,r. 4. soru için kullan,lan figürün yüzüne uzun saç e lik etmektedir. 5. soru için ise figürün gövdesine bir elbise, yüzüne de uzun saç eklenmi tir.

K,z uyarana,n,n (Janie) bulundu u listede yer alan sorular yöneltilirken ise, figürdeki giysiler gömlek ve pantolona dönü türülürken , saç uzunlu u da k,salt,lm, t,r.

Her alg,sal dönü ümün ard,ndan, çocu a figürün cinsiyeti sorulmaktadı,r (Örn., ö[erkek ismi] bunun gibi k,z giysileri giyerse, bir erkek mi olur yoksa bir k,z m, olur?ö). Verilen cevaplar (sözel yarg,lar) kelimesi kelimesine kaydedildikten sonra, tüm sorular için, çocu un verdi i cevaplar do ru ise cinsiyet de i mezli inin kazan,ld, , görü üne ula ,l,r (Emmerich ve Ark., 1977; Zucker ve Ark., 1999).

Çocuklardan elde edilen yarg,lar 3 kategoride s,n,fland,r,l,r: (1) lemsel Korunum (Örn., öBir erkek olarak do duö); (2) Uyarana, Betimleme (Örn., öHala pantolon giyiyorö); (3) Di er (Örn., öOnun bir k,z olmas,n, istemiyorumö).

Bu ölçüm arac,nda alg,sal dönü üm, görsel olarak çocuklara sunulmaktadı,r ve öncelikle bu özelli i ile Slaby ve Frey (1975)ø testinden ayr,l,r. Ayr,ca bu test, Kohlberg'ın öne sürmü oldu u dizinin yaln,zca son basama , olan tutarlı,k seviyesini ortaya koymaya yönelik maddeler içermesi nedeniyle Slaby ve Frey (1975)ø'ın testinden farklı,k göstermektedir.

Slaby ve Frey (1975) ve Kuhn ve arkadaş lar,n,n (1978) ifadesine göre; tutarlı,k basama , elde edilmesi daha zor olan bir basamakt,r. Bu nedenle Emmerich ve arkadaş lar, taraf,ndan geli tirilen test sonucunda, daha büyük çocuklar,n toplumsal cinsiyet de i mezli ini elde etmesi yönündeki yorumlar a ,rt,c, de ildir (Martin ve Halverson, 1983) .

T,pk, Slaby ve Frey'ın ölçüm araçlar,nda gözlemlendi i gibi bu testin de güvenilirli i detaylı, bir ekilde s,nanmam, t,r. Ayr,ca, ölçüm arac,nda tematik çizimlerin kullan,lmamas,, çocuklar,n bu çizimleri hayali olarak kabul edebilecekleri ve gerçeklikten uzakla abilecekleri tart, mas,n, do urmu tur (Szkrybalo ve Ruble, 1999).

Alg,sal dönü üme dayanan bu test durumun gerçekli inin vurguland, , maddeleri içermez (Martin ve Halverson, 1983).

2.4.3 Cinsiyet Kimli i De i mezli i Testi

Sandra Bem (1989) taraf,ndan geli tirilmi foto raf tabanlı, bir ölçme arac,d,r. Ölçme arac,nda, 2 ya lar,nda olan bir erkek ve bir k,z çocu a ait tamamen ç,plak ve yar, ç,plak, toplam 6 foto raf bulunmaktad,r. Çocuklara, görü meci taraf,ndan, 6 foto rafa ait çe itli sorular sorulmaktad,r (Bem, 1989).

lk foto raflar tamamen ç,plakken; ikinci foto raflarda cinsiyet tutars,zl,k göstermektedir (erkek çocuk pembe tokalarla tutturulmu uzun at kuyru una ve pembe f,rf,rl, bir bluze sahiptir; k,z çocuk ise mavi - gri çizgili bir gömle e ve bir futbol topuna sahiptir); üçüncü foto raflarda ise cinsiyet kararl,d,r (erkek çocuk bir gömlek giymi tir ve at kuyru u yoktur; k,z çocuk f,rf,rl, pembe bir bluz giymi tir, küçük bir çanta ve bir ruja sahiptir).

Foto raflardaki çocuklar, isimlendirmek için bilindik olmayan Thai isimlerinden yararlan,lm, t,r (k,z çocuk için Khwan, erkek çocuk için Gaw kullan,lm, t,r); bunun nedeni çocuklara biyolojik cinsiyete yönelik herhangi bir ipucu verilmesini önlemektir (Bem, 1989).

Gawø ait üç foto rafla ilgili tüm sorular sorulduktan sonra, ayn, yönde olan sorular Khwanø ait üç foto raf için sorulmaktad,r. Toplumsal cinsiyet bak,mdan tutarlı, ve tutars,z giysiler içinde çekilmi foto raflardan hareketle, gösterilen çocu un hangi cinsiyete sahip oldu u sorulur. Foto raftaki çocu un cinsiyetini do ru olarak tan,mlayan çocuklar,n cinsiyet kimli i de i mezli ini edindikleri kabul edilir (Atkinson ve di erleri, 2002).

el Kimli i Alg,lama Testi

Nemlio lu (1981) taraf,ndan geli tirilmi olan Cinsel Kavray, ve Cinsel Kimli i Alg,lama Testi; cinsleri do ru olarak isimlendirebilme/etiketleyebilme, cinsiyetini seçme, cinsiyetini kabul etme ve bu konuda tutarlı,ık gösterme, cinsiyete ait rolleri ve cinsiyete ait aksesuarlar, bilme, cinsiyete uygun oyuncaklar, seçme ile ilgili maddelere yer verilmi tir.

Bu maddelere ili kin sorular yöneltirirken çocuklara tematik çizimler gösterilmektedir. Literatürde toplumsal cinsiyetle ilgili testlere getirilen ele tirilerden biri de görsel uyaran olarak tematik çizimlerin kullan,lıyor olmas,d,r; bu çizimlerin yapay oldu u vurgulanmaktad,r (Frable, 1997).

Bahsedilen testte Cinsiyetin De i mezli ini Kavrama sadece 1 soru ile s,nanm, t,r: Ali'nin elbiselerini giyince sen de Ali gibi o lan m, olursun? / Ay e'nin elbiselerini giyince sen de Ay e gibi k,z m, olursun?

Burada çocuklar,n cinsiyetin de i mezli i bilgisinin saptanmas,nda literatürde s,kça de inilen *sahte korunum* terimi kar ,m,za ç,kmaktad,r; çocuklardan, öEvetö ya da öHay,rö ekinde cevaplar gelmesi beklenir, ancak bu cevaplar,n gerçekten baz, temeller üzerinden yola ç,k,larak verip vermedi i ku kuludur.

Benzer ekilde testte, Cinsiyetini Kabul Etme ve Bu Konuda Tutarlı,ık Göstermeöye ait yaln,zca 1 soru bulunmaktad,r, benzer eksiklikler bu soru maddesi için de geçerlidir.

2.4.5 Karma Testler

Birçok ara t,rmac,, ölçeklere getirilen ele tiriler , , ,nda yukar,da bahsedilen ölçme araçlar,n,n bir sentezini olu turarak (Örn. Carter ve Levy, 1988; Trautner, Gervai ve

inde birtak,m de i iklikler yaparak al, malar,nda kullanm, lard,r (Örn. Frey ve Ruble, 1992; Martin ve Halverson, 1983; Taylor, 2004).

Literatürde s,ça yer verilen karma testlerden biri Wehren ve De Lisi (1983) taraf,ndan derlenen ölçüm arac,d,r. Ölçüm arac, için 4 boyut belirlenmi tir: Sabitlik, Fiziksel Nitelikler, Etkinlikler, Psikolojik Özellikler. Bu boyutlar, olu turan toplam 48 soru Slaby ve Frey (1975) ile Emmerich ve arkadaş lar, (1977) taraf,ndan geli tiren testlerden derlenmi tir. Elde edilen 48 madde 2 ayr, görü me formuna da ,t,lm, t,r: Kendine yönelik toplumsal cinsiyet de i mezli i (16 soru maddesi) ve di erlerine yönelik toplumsal cinsiyet de i mezli i (32 soru maddesi).

Toplumsal cinsiyet de i mezli i (gender constancy) literatürde farklı, farklı, anlamlarda kullan,ld, , için - bütün a amalar, veya cinsiyeti anlamam,n e itli seviyelerini kapsamak için - baz, ara t,rmac,lar öcinsiyet kategorisi de i mezli iö (sex category constancy - SCC) terimini tercih etmi lerdir (Örn., Damon ve Eisenberg, 1998 ; Ruble ve Martin, 1998 ; Szkrybalo ve Ruble, 1999). Bu terminolojiyi tercih eden Szkrybalo (1998) ile Szkrybalo ve Ruble (1999) karma ölçüm araçlar,na aç,k uçlu sorular ilave etmi lerdir. Aç,k uçlu sorular,n kodlanmas,na yönelik bir kodlama emas, olu turulmu ve elde edilen cevaplar bu ema temel al,narak kodlanm, t,r.

Taylor (2004), yapt, , al, mada Slaby ve Frey'in (1975) ve Emmerich ve arkadaş lar,n,n (1977) geli tirdikleri test maddelerini yeniden düzenleyerek, standart maddelere aç,k uçlu sorular ekleyerek yeniden düzenlemi ve düzenlenen bu testin geçerli ine ve güvenilirli ine dair analizler yaparak kullanm, t,r.

Toplumsal cinsiyet de i mezli i üzerine yap,lan al, malarda farklı, sonuçlar,n elde edilmesinde, farklı, ölçüm araçlar,n,n kullan,m,n,n tercih edilmesi önemli bir etkiye sahiptir. Bunun yan, s,ra ölçüm araçlar,nda kullan,lan uyaranlar,n özelli i de al,nan farklı, sonuçlarda etki sahibidir: Baz, ara t,rmalarda (Warin, 2000; Hollander, 2001) maddeler çocuklara sözel yolla ifade edilmi ve uyaran anlam,nda hiçbir materyal

malarda ise, ölçüm araçlarındaki maddelerin bir ya da birkaç uyarana eliinde çocuklara yöneltildiği görülmektedir. Kullanılan bu uyarılar çeşitlilik göstermektedir: Yap-boz (McConaghy, 1979), oyuncak bebekler (Slaby ve Frey, 1975), kart bebekler (Bhogle ve Seethalakshmi, 1992), tematik çizimler (Marcus ve Overton, 1978; Szkrybalo ve Ruble, 1999; Trautner, Gervai ve Németh, 2003), foto raflar (Taylor, 2004), giysi kartları, (Szkrybalo ve Ruble, 1999), gerçek giysiler (Taylor, 2004) gibi.

2.5 LİNGÜİSTİK LİTERATÜR ÇALIŞMALARI

Metodolojik ve teorik yayınlar, tartışmaların temelini oluşturmaktadır; literatürde toplumsal cinsiyet deyimli seviyelerinin kazanılması, tartışmalarında farklılıklar gözlemlenmektedir. Damon ve Eisenberg (1998), bu farklılıkların olası nedenlerine şu şekilde açıklık getirmişlerdir:

İlk olarak, örneklerdeki kültür, etnik grup veya sosyo-ekonomik düzey çeşitlilikleri ya da yönelik çelişkinin gözlemlenmesinin nedenleri arasında yer alabilir (De Lisi ve Gallanger, 1991; Emmerich, 1982)

İkinci olarak, örneklerdeki kültür, etnik grup veya sosyo-ekonomik düzey çeşitlilikleri ya da yönelik çelişkinin gözlemlenmesinin nedenleri arasında yer alabilir (De Lisi ve Gallanger, 1991; Emmerich, 1982).

Üçüncü olarak, çocuklar, hipotezsel dönüşümlerle ilgili olarak sorulan sözel soruların (Örn. "Şimdi bir peruk takarsan nasıl olur?") kullanılması, çalışmalarda, gerçek dönüşümlerin (Örn. Saç kazınması, bir kız çocuğu foto rafı) gösterildiği çalışmalara oranla daha yüksek toplumsal cinsiyet korunumu düzeyi göstermektedir (Shields ve Duveen, 1986).

ac, kendi yap,land,rd,klar, sorulara verilen cevaplara göre çocuklar,n anlama düzeylerini de erlendirmi tir, ancak di er ara t,rmac,lar (Emmerich ve ark., 1977, Emmerich ve Shepard, 1982) gerekçelerin de s,nanmas, gerekti i yönünde görü bildirmi lerdir, çünkü baz, çocuklar do ru seçene i seçtikleri halde ya do ru olmayan gerekçeler sunabilir ya da hiçbir yorum yapmayabilirler.

Dördüncü önemli faktör ise, ölçüm arac,n,n ve içeri in gerçeklik derecesidir. Gerçek ya am olaylar,n,n kullan,lmaz, (Intons-Peterson, 1988a), tan,d,k çocuklar,n (Leonard ve Archer, 1989; A. Miller, 1984) veya etiketler için zamirlerin yerine düzenli adlar,n kullan,lmaz, (Beal ve Lockhard, 1989) tipik olarak 3-4 ya aras,ndaki çocuklar,n yüksek toplumsal cinsiyet korunumu göstermelerinin nedenleri olabilir.

Kohlberg (1966), toplumsal cinsiyet de i mezli i kavram,n,, çocuklar,n toplumsal cinsiyet geli imi literatürüne ilk kez tan,tt, ,ndan bu yana, çocuklar,n kategorik olarak cinsiyetin süreklili ini anlay, lar, üzerine say,s,z çal, ma yürütülmü tür (Trautner, Gervai ve Németh, 2003).

Slaby, Washington Üniversitesi'ndeki arkadaş lar, ile gerçekle tirdi i çal, mada (1974) toplumsal cinsiyet korunumu ve model seçme aras,ndaki ili kiyi ara t,rm, t,r. 3-5 ya çocuklar,ndan olu an örneklem grubuna, toplumsal cinsiyet de i mezli i seviyelerini saptamak için, e er isterlerse bir ba ka cinsiyete sahip olabileceklerine inan,p inanmad,klar,n, ve benzerlerini içeren sorular yöneltilmi tir. Daha sonra, bir bölümünde erkek, di er bölümünde kad,n olan (her ikisi de ayn, davran, , gerçekle tirirken) ekran çocuklara gösterilmi tir. Sonuç olarak model seçmede tam bir cinsiyet farklı,l, ,na rastlanmam, t,r, ancak toplumsal cinsiyet de i mezli inin yüksek olarak ölçüldü ü çocuklar, dü ük toplumsal cinsiyet de i mezli i gösteren çocuklara oranla ayn,-cinsiyet (same-sex) modelini daha uzun süre izlemi tir (Maccoby ve Jacklin, 1974, s.291).

Slaby ve Frey (1975), Toplumsal Cinsiyet De i mezli inin Geli imi ve Ayn,-Cinsiyet Modeline Yönelik Seçici Dikkat adl, çal, malar,n,, ya lar, 26-68 ay aras,nda de i en, 55

inde gerçekle tirmi tir. Örnekleme grubuna 14 sorudan olu an  dizi soru paketi yöneltildi mi tir (1- Toplumsal Cinsiyet Kimli i, 2- Toplumsal Cinsiyet Sabitli i, 3- Toplumsal Cinsiyet Tutarlı, l,). al, mada, 13 cm uzunlu unda k,z ve erkek oyuncak bebekler ve 4 tane, 8 x 8 cm boyutunda renkli foto raf kullanıldı, t.r. Sonuç olarak erkek çocuklar, n toplumsal cinsiyet de i mezli ini geli tirdike, izlemek için erkek modelini tercih etmeleri anlamlı, bir şekilde art, gösterildi mi tir; k,z çocuklar, n ise toplumsal cinsiyet de i mezli ini geli tirdike, izlemek için di i modeli tercih etmelerinde art, gözlenildi mi tir, ancak bu art, istatistiksel olarak anlamlı, de ildir. al, man, n bir di er bulgusu da toplumsal cinsiyet de i mezli inin, geli imsel olarak dizisel ve ya la birlikte art, gösterildi mi dir.

Thompson (1975), orta s, n, fa dahil olan 2, 2 ½ ve 3 ya grubundaki çocuklarla yaptı, , al, mada, ka t bebekler göstererek birtakım sorular yöneltildi mi tir. Sonuç olarak, 2 ½ ya la beraber orta s, n, fa mensup çocuklar, n biro unun kendi cinsiyetlerini ve di erlerinin cinsiyetini do ru bir şekilde etiketleyebildi ini ortaya koymu tur (Fishbein, 1984).

Emmerich ve arkada lar, (1977), ara tırma örnekleme olarak, ekonomik yönden dezavantajlı, durumda olan, 4-7 ya aralı, nda, ehirde ya ayan 314 ocuk belirledi mi tir. Örneklemin %79'u siyah, ve %51'i erkektir. Annelerin formal e itim ortalaması, 10,9 y, ld, r. al, mada örnekleme grubuna d, görünü  kar t cinsiyete benzetildi mi (etek giymi bir erkek ocuk figürü vb.) erkek ve k,z ocuk figürleri gösterildi mi ve cinsiyeti anlama seviyelerinin llmesi için figürün hangi cinsiyete sahip oldu u sorulmu tur. Sonuç olarak 4 ya grubunun %14'i, 5 ya grubunun %29'u, 6 ya grubunun %57'si ve 7 ya grubunun %62'si d, görünü n toplumsal cinsiyeti de i tiremeyece i yönünde görü bildirdi mi tir (Emmerich ve di erleri, 1977 ; Hollender, 2001).

Marcus ve Overton (1978) taraf, ndan, toplumsal cinsiyet de i mezli ini s, namak için gerçekle tirilen al, mada, 96 5-7 ya aralı, ndaki çocu a st ve alt parçalar, çevrilebilen bir kitap gösterildi mi tir (Kitapta yer alan parçalar de i tirildi ke pantolon ya

u de i en figürler gibi ay,rt edici niteli e sahip figürler ortaya ç,kmaktadır). Figürlerdeki saç biçimi, giyim ekli vb. gibi çe itli de i ikliklerden sonra resimdeki çocu un bir erkek mi yoksa bir k,z m, oldu u sorulmu tur. 5 ya grubu çocuklar,n ortalama de i mezlik puan, 2.25, 6 ya grubu çocuklar,n ortalama de i mezlik puan, 3.31, 7 ya grubu çocuklar,n ortalama de i mezlik puan, 3.78 olarak hesaplanm, t,r. Ara t,rmac,lar, çocuklar,n 7 ya a kadar toplumsal cinsiyet de i mezli ine tam olarak ula amad, , karar,na varm, lard,r (Hollender, 2001; Marcus ve Overton, 1978).

Darling (1983) 36-71 ay aral, ndaki çocuklarla yapm, oldu u çal, mada, i lem öncesi dönemdeki çocuklar,n toplumsal cinsiyet de i mezli ini gösterebildi i ve toplumsal cinsiyet de i mezli inin, somut i lemlere haz,r olma ve say, korunumu ile ilgili olmad, , sonucuna ula m, t,r.

De Lisi ve Wehren (1983), 3,5,7 ve 9 ya lar,ndaki çocuklarla yapt,klar, çal, mada Slaby ve Frey (1975) ve Emmerich ve arkadaş lar,n,n (1977) geli tirdi i ölçüm araçlar,ndan türetilen 16 soru maddesi kullan,lm, t,r. Çocuklardan, sorulara ili kin yarg,larda bulunduktan sonra bu yarg,lar, aç,klamalar, istenmi tir. Yarg,lar ve onlara getirilen aç,klamalar ayr, olarak de erlendirilmi tir. 3 ya grubu çocuklar,n yarg,lar, ile aç,klamalar, aras,ndaki ili kinin negatif yönlü oldu u görülmü ve do ru yarg,lar,n, korunumun do ru olarak anla ,lm, olmas,n,n nedeni olmad, , ortaya ç,km, t,r. Yarg,lar ve aç,klamalar aras,ndaki ili kinin 5 ve 7 ya ta pozitif yönlü oldu u ancak birbirlerinden farklı olduklar, ifade edilmi tir. Ayr,ca, al,nan cevaplara göre yarg,lar 3 grupta s,n,fland,r,lm, t,r: (1) do ru, (2) hatal,, (3) belirsiz. Ara t,rma sonucunda, toplumsal cinsiyet de i mezli inin bir önceki basama ,n,n toplumsal cinsiyet sabitli i oldu u sonucuna ula m, ancak toplumsal cinsiyet de i mezli inin kazan,m,na yönelik net bir s,ra elde edilememi tir.

kullanılan iki toplumsal cinsiyet de i mezli i testini kullandı, , çal, mada, 4-6 ya grubu çocuklar, n, test maddelerine, ögerçekö durumlar, n tersine ö-m, gibi olanöa dayand, rarak cevap verdiklerini ifade etmi tir.

Martin ve Halverson (1983), Slaby ve Frey ile Emmerich ve arkadaş lar, taraf, ndan geli tirilen test maddelerine ögerçektenö ifadelerini ekleyerek çocuklara sunmu tur. Elde edilen bulgular, orta s, n, fa dahil olan, ortalama ya lar, 67 ay olan çocuklardan %23 ünün toplumsal cinsiyet de i mezli ini tam olarak ula t, klar, yönündedir. Ayr, ca sözel ve alg, sal olan bu testlere verilen do ru cevaplar kar , la t, r, ld, , nda sözel olan teste (Slaby ve Frey, 1975) verilen do ru cevaplar, n daha fazla oldu u görölmü tür.

Smetana ve Letourneau (1984), cinsiyet sabitli ini kazanan k, z çocuklar, n, n, daha dü ük cinsiyet de i mezli i seviyesine sahip olan k, z çocuklar, na oranla daha fazla ayn, -cinsiyetle sosyal etkile im içinde oldu unu saptam, t, r (Szkrybalo, 1998).

MacKain (1987), 3-5 ½ ya aral, , ndaki çocuklar ve anneleri ile yapt, , çal, mada toplumsal cinsiyet de i mezli ini belirlemede video kay, tlar, n, kullanm, t, r. Sahte korunuma yönelik baz, sonuçlara ula , ld, , gibi toplumsal cinsiyetin geli iminde alternatif bir dizinin olabilece i öne sürölmü tür.

Carter ve Levy (1988), orta s, n, f popölasyonunda bulunan 33-60 ayl, k 60 çocuk ile yapt, , çal, mada cinsiyet-kal, pyarg, lar,, kal, pyarg, esnekli i, toplumsal cinsiyet de i mezli i, cinsiyet tipli oyuncak tercihi, toplumsal cinsiyet ematizasyonu aras, ndaki ili kileri incelemi tir.

Dickerscheid, Schwarz ,Noir ve El-Taliawy (1988), 31 ABD di ve 31 M, s, rl, okul öncesi dönem çocu u üzerinde yapt, klar, çal, mada, Slaby ve Frey in (1975) testini kullanm, lard, r. Sonuç olarak, ABD di çocuklar, n kimlik ve sabitlik seviyelerinden ald, klar, ortalama puanlar, n M, s, rl, çocuklardan daha yüksek oldu u sonucuna ula m, t, r.

Behrendt (1989), 6 normalö çocuklar, n kendilerine ili kin (k,z ve erkek olarak) dü üncelerinin ara t,r,ld, , boylamsal bir çal, ma gerçeikle tirmi tir. Ya lar, 4 ile 9 ½ aras,nda de i en 27 çocuk ilk olarak 1983 y,l,nda görü meye al,nm, , ayn, grupla 1987 y,l,nda ikinci görü me yap,lm, t,r. Farkl, y,llarda yap,lan her iki ölçüm için de, k,z çocuklar, n verdikleri yan,tlar, erkek çocuklar, n verdikleri yan,tlara göre daha tutarl, bulunmu tur.

Levy ve Carter (1989), toplumsal cinsiyet rolü kal,pyarg,lar,n,n olu mas,nda bili sel faktörlerin rolünü s,nayan ara t,r,malar,nda, toplumsal cinsiyet de i mezli inin seviyeleri ile toplumsal cinsiyet rolü kal,pyarg,lar, aras,nda anlaml, bir ili ki bulunmad, ,n, öne sürmü tür.

Martin ve Little (1990), cinsiyet sabitli i ile ayn,-cinsiyete yönelik oyunca , ve akran seçimleri aras,nda güçlü bir ili ki oldu unu ortaya koymu tur (Szkrybalo, 1998).

Levy (1991) 36-69 ay aral, ,ndaki 80 okulöncesi dönem çocu unun, toplumsal cinsiyet de i mezli ini anlamalar,ndaki baz, etkenleri -figürün cinsiyetindeki farkl,l,klar, alg,lay, lar,n,n vücut büyüklü üyle ba lant,s,n,- ara t,r,m, t,r. Bu ara t,r,mada Carter ve Levy'nin (1988) ölçüm arac, kullan,lm, t,r. Ara t,r,maya kat,lan bütün çocuklar, n toplumsal cinsiyet kimli ini kazand,klar, ifade edilmis tir, bunun yan, s,ra,; toplumsal cinsiyet de i mezli inin 3 ve 4üncü seviyelerinde olan çocuklar 1 ve 2üncü seviyede olan çocuklara göre anlaml, bir ekilde ya ça büyüktür. Di er ara t,r,ma bulgular,na göre çocuklar, figürlerin vücut büyüklü ünü göz önünde bulundurarak kad,ns,l,k ve erkeksilik de erlendirmeleri yapm, lard,r; örne in uzun ve k,sa olan iki kad,n figüründen, uzun olan figürün çocuklar taraf,ndan daha kad,ns, bulundu u ortaya ç,km, t,r.

Bhogle ve Seethalakshmi (1992), 2-6 ya aral, ,nda olan 150 Hintli çocu un toplumsal cinsiyet de i mezli i geli imini dizisel olarak ortaya koymak için , Kuhn taraf,ndan

1975) Toplumsal Cinsiyet De i mezli i Ölçüm Arac,ın, kullanm, t,r. Ara t,rma bulgular,, Hintli çocuklar,n 6 ya ,na kadar toplumsal cinsiyet de i mezli ine ula amad,klar,n, göstermi tir.

Gervai (1994), Finli ve Macarlar, 3-5 ya aral, ,ndaki çocuklar üzerinde yapt, , çal, mada ka ,t oyuncak bebekler kullanm, t,r. Gervai, ka ,t oyuncak bebe in saç eklini veya k,yafetlerini ve son olarak da ikisini birlikte de i tirmi tir, her de i imden sonra, çocuklara ögibi görünenö ve ögerçektenö ifadelerinin yer ald, , sorular, yöneltmi tir. Sonuç olarak; 3-4 ya aral, ,ndaki birçok Fin ve Macar çocu un, ögibi görünenö ve ögerçektenö sorular, empatik bir biçimde soruldu unda, toplumsal cinsiyet testinde görünü ü ve gerçekli i ay,rt edebildi i bulgusuna ula ,lm, t,r (Trautner, Gervai ve Németh, 2003).

Kenyon (1994), Kanada'daki 87 okul öncesi dönem çocu u ile yapt, , çal, mada, cinsiyet-tipli tercihlerin geli imi ile cinsiyet de i mezli inin anla ,lmas, aras,ndaki ili kiyi ara t,rm, t,r. Bu amaçla, toplumsal cinsiyete yönelik görünü ve gerçekli i s,nayan bir test kullan,lm, t,r, sonuç olarak bu testten geçen çocuklar,n yüksek cinsiyet-tipleme seviyesine sahip olmad, , ortaya sürülmü tür.

Luecke- Aleksa ve arkadaş lar, (1995), toplumsal cinsiyet de i mezli ini kazanm, ve kazanmam, olan 5 ya grubu çocuklarla yapt, , ara t,rmada, de i mezli i kazanm, olan erkek çocuklar,n, de i mezli i kazanmam, erkek çocuklara oranla, yeti kinler için olan televizyon programlar,n, (özellikle spor ve hareketli programlar,n,) daha fazla izlediklerini; de i mezli i kazanm, olan k,z çocuklar,n,n da de i mezli i henüz kazanmam, k,z çocuklar,na oranla daha fazla hareketli televizyon programlar,n, izlediklerini kan,tlam, t,r.

Levy (1998), toplumsal cinsiyet de i mezli i, gösterilen figürün büyüklü ü ve cinsiyetin, küçük çocuklar,n toplumsal cinsiyet-tipli s,fatlar, üzerine etkisini ara t,rm, t,r. Bu ara t,rmadan elde edilen bulgularda çocuklar toplumsal cinsiyet

Toplumsal cinsiyet de i mezli ine sahip olanlar olarak s,n,fland,r,lm, t,r; çocuklar,n toplumsal cinsiyet de i mezli i anlay, lar,n,n, onlar,n cinsiyet tiplemesindeki anlaml, farkl,l,klar ile ili kili olmad, ,n, ileri sürmü tür.

Szkrybalo ve Ruble (1999), çocuklar,n toplumsal cinsiyet de i mezli ine yönelik cevaplar,n, ve bu cevaplar, nas,l aç,klad,klar,na yönelik yapt,klar, ara t,rmada çocuklar,n kendilerine yönelik toplumsal cinsiyet rolü de i imine ili kin cevaplar, ile aç,klamalar, aras,nda güçlü bir ili ki oldu unu ortaya koymu tur.

Alanda gerçekte tirilen ilginç çal, malardan biri de Kagan (2001)œa aittir. Kagan, 3-7 ya aral, ,ndaki çocuklara, cinsiyet etiketlerinin [anne-baba, amca-teyze, koca (husband)- kar, (wife)] yer ald, , 10 adet soru cümlesi yöneltmi tir (Örn. -Büyüdü ün zaman amca m, olacaks,n, teyze mi?ø), bu sorulardan bir tanesi aç,k uçludur (-Kimin erkek, kimin k,z oldu unu nereden biliyorsun?ø). Bu sorular,n baz,lar, sabitlik seviyesi ile, baz,lar, da tutarl,l,k seviyesi ile ilgilidir. Sonuç olarak, 4 ya , geçen çocuklar,n hepsinin, tüm soru maddelerine do ru yan,tlar verdi i ifade edilmi tir.

Warin (2000), 2 ayr, teorinin kar ,la t,r,ld, , bir ara t,rma gerçekte tirilmi tir. Bu teorilerden biri Kohlbergœn teorisidir; cinsiyete yönelik kal,pyarg,sal seçimler, çocuklar,n kendi toplumsal cinsiyet de i mezli inin bili sel alg,lan, ,n,n bir sonucudur. Test edilen di er teori ise, cinsiyete yönelik kal,pyarg,sal davran, lar,n toplumsal cinsiyet de i mezli indeki eksiklikler üzerinde etkili oldu unu savunmaktad,r. Bu iki ayr, teoriyi test etmek için 2 ayr, çal, ma gerçekte tirilmi tir; ilk çal, ma bölgeler aras,, ikinci çal, ma ise boylamsald,r. İlk çal, man,n örneklemini, okuldaki ilk y,l,n, ya ayan 100 çocuk olu turmaktad,r. Örneklemin büyük ço unlu unu beyaz grup olu tururken, %6œsini Asyal,-Hintli grup olu turmaktad,r. İkinci çal, man,n örneklemini okula geçi haz,r,l, ,nda bulunan 10 çocuk olu turmaktad,r; bu çocuklardan yaln,zca biri Asyal,-Hintlidir. Ara t,rman,n sonucunda Kohlbergœn görü lerini destekleyen sonuçlar elde edilmi tir; cinsiyete yönelik kal,pyarg,sal davran, lar ile toplumsal cinsiyet korunumu aras,nda bir ortakl,k bulunmu tur.

rubunda bulunan Ortodoks Yahudi olan 40 çocuk ile herhangi bir dine mensup olmayan 40 çocuk ile yapt, , çal, mada sosyalizasyonun, çocuklar,n toplumsal cinsiyet de i mezli i kazan,m, üzerindeki etkisini ara t,rm, t,r. Sonuç olarak, Ortodoks Yahudi olan çocuklar,n di er gruptaki çocuklardan daha erken ya ta toplumsal cinsiyet de i mezli ini elde ettikleri yönünde bulgulara ula ,lm, t,r.

Trautner, Gervai ve Németh (2003), Almanya ve Macaristan'da gerçekleştirildikleri çal, mada, 3-9 ya aral, ,nda bulunan çocuklar,n görünü -gerçeklik ayr,m, ile toplumsal cinsiyet de i mezlikleri aras,ndaki ili kiyi s,nam, lard,r. Sonuç olarak; çocuklar,n, görünü -gerçeklik ayr,m, ve toplumsal cinsiyet de i mezli i performanslar, aras,nda güçlü bir ortaklık oldu u saptanm, t,r.

Trautner, Gervai ve Németh (2003), yukarıdaki ara t,rman,n devam, niteli inde olan bir ba ka çal, mada, 3-6 ya aras,ndaki çocuklar,n, toplumsal cinsiyet korunumu, genital bilgi ve görünü -gerçeklik ayr,m, aras,ndaki ili kiyi s,nam, lard,r. Görünü -gerçeklik ayr,m,nda ba ar,s,z olan 35 çocuktan 31 tanesi toplumsal cinsiyet de i mezli i testinde de ba ar,s,z olmu tur. Görünü -gerçeklik testinden geçen 40 çocuktan 35'i toplumsal cinsiyet de i mezli ini elde etmi tir. Bunun yan, s,ra genital bilgi testinde ba ar,l, veya ba ar,s,z olan toplumsal cinsiyet de i mezli ini kazanm, çocuklarla, ya de i keni aras,nda anlaml, bir fark elde edilmemi tir.

Fan ve Fang (2006), Çin'de okulöncesi dönemdeki 3-6 ya aras,ndaki çocuklar,n toplumsal cinsiyet de i mezli inin geli mi üzerine yapt,klar, çal, man,n sonucu, toplumsal cinsiyet de i mezli inin birbirini takip eden 3 basamakta geli ti ini göstermi tir: 1. Seviye toplumsal cinsiyet kimli i fikrinin kazan,ld, , 3-4 ya ; bunu takip eden 2. seviye toplumsal cinsiyet sabitli i, 4 ya civar, ve 5 ya , ve son olarak 3. seviye toplumsal cinsiyet tutarlı, , fikrinin h,zla geli ti i 5-6 ya . Bu çal, mada, örnekleme dahil edilen 6 ya grubu çocuklar,n yar,s,ndan fazlas,n,n toplumsal cinsiyet de i mezli ini kazandı, , ve 3 ya grubu çocuklar,n d, ,nda, kendine yönelik toplumsal

Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

ni ile di erlerine yönelik olan toplumsal cinsiyet
de i mezli i geli imi aras,nda farklı bulunmad, , sonucuna ula ,lm, t,r.

BÖLÜM III YÖNTEM

3.1 ARA TIRMA MODEL

Ara tırmada, Toplumsal Cinsiyet De ği mezli ği Ölçüm Aracı,ın,ın güvenilirli ği ve geçerli ği incelenmiştir. Ara tırma, 3-7 ya ı arasındaki çocukları,ın toplumsal cinsiyet de ği mezlik seviyelerini ölçmeye amaçlad, ı, için, ara tırmada kullanılan model tarama modelidir.

Tarama modelleri geçmişte ya da u an varolan bir durumu aynen resmetmeyi esas alır. Ara tırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi ko ulla, içinde tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 1995).

3.2 ÇALI MA GRUBU

ABDde gerçekleştirilen çalışmada çalışma grubu olarak yalnızca bir üniversiteye bağlı olarak eğitim veren okul öncesi eğitimi uygulama birimi ile seçilen üniversitenin yakın çevresinde bulunan ilkö retim okuluna devam eden çocukları olmaktadır. ABDdeki çalışmaya benzer olarak bu ara tırmanın çalışma grubunu, İstanbul ilinde bulunan üniversitelere (İstanbul Üniversitesi hariç) bağlı olarak eğitim veren okul öncesi eğitimi uygulama birimlerine, anaokulları,na ve yuvaları,na devam eden 3-6 ya ı grubu çocukları ile üniversitelerin yakın çevresinde bulunan ilkö retim okulları,na (Air Nedim .Ö.O, Halil Türkan .Ö.O, Zühtüpa a I.Ö.O, Tevfik Fikret I.Ö.O ve Gazi Mustafa Kemal I.Ö.O) devam eden 6-7 ya ı grubu çocukları olmaktadır.

Halil Türkan Çocukları'nın Cinsiyet Değişkenine Ait Frekans ve

Yüzdeleri Tablosu

	f	%
ERKEK	144	49,0
KIZ	156	51,0
Toplam	300	100,0

Araştırma kapsamına alınan grubun cinsiyet değişkenine ait frekans ve yüzdeleri dağılımı, Tablo 4'te gösterilmiştir. Araştırma grubunun %49'unu erkek çocuklar, %51'ini de kız çocuklar oluşturmaktadır.

Tablo 5. Çalışma Grubunun Ortalama Yaş

	n	En Düşük	En Yüksek	$\bar{x}$	ss
Yaş	300	3	7	5,00	1,263

Tablo 5'te Türkiye'deki örneklem grubunun yaş değişkenine ait çeşitli bilgilere yer verilmiştir: En düşük yaş grubu 3 yaş iken en büyük yaş grubu 7 yaş'tır. Örneklem dahil edilen çocukların yaşların aritmetik ortalaması ise 5,00'dir.

Tablo 6. Okul Değişkenine Ait Frekans ve Yüzdeleri Dağılımı

Okul	f	%
Marmara Üniversitesi (Haydarpaşa)	42	14,0
Marmara Üniversitesi (Göztepe)	46	15,3
Bozüyük Üniversitesi	37	12,3
Yıldırım Teknik Üniversitesi	36	12,0
İstanbul Teknik Üniversitesi (Ayazapa)	36	12,0
Halil Nedim İlköğretim Okulu	15	5,0
Halil Türkan İlköğretim Okulu	16	5,3
Zühtüpaşa İlköğretim Okulu	34	11,3
Tevfik Fikret İlköğretim Okulu	19	6,3
Gazi M. Kemal İlköğretim Okulu	19	6,3
Toplam	300	100,0

uygulama yap,lan okul öncesi e itim kurumlar, 2 tiptir.

Üniversiteye ba l, olarak görev yapan okul öncesi e itim birimleri (Marmara Üniversitesi, Bo aziçi Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi) ve Milli Eğitim Bakanl, ına ba l, ilkö retim okullar, (Fair Nedim ilkö retim Okulu, Halil Türkan ilkö retim Okulu, Zühtüpa a ilkö retim Okulu, Gazi Mustafa Kemal ilkö retim Okulu).

Tablo 7. Çal, ma Grubunu Olu turan Okullar,n Ba l, Olduklar, Kurum De i kenine Ait Frekans Ve Yüzdellik Da ı,m

Kurum	F	%
YÖK	197	65,7
MEB	103	34,3
Toplam	300	100

Tablo 7de Türkiyeædeki örneklem grubunu olu turan çocuklar,n devam etti i okullar,n ba l, bulunduklar, kurum de i kenine ait bilgilere yer verilmi tir. Örneklemin %65,7sini üniversitelere ba l, olarak görev yapan okul öncesi e itim birimlerine devam eden çocuklar, örneklemin %34,3ünü ise Milli Eğitim Bakanl, ına ba l, ilkö retim okullar,na devam eden çocuklar olu turmaktadır.

Tablo 8. Ya De i kenine Ait Frekans ve Yüzdellik Da ı,m

Ya	f	%
3	46	15,3
4	62	20,7
5	75	25,0
6	79	26,3
7	38	12,7
Toplam	300	100,0

Ara tırma kapsam,na al,nan grubun ya de i kenine ait frekans ve yüzdellik da ı,m, Tablo 8de gösterilmi tir. Ara tırma grubunun %15,3ünü 3 ya , %20,7sini 4 ya , %25ını 5 ya , %26,3ünü 6 ya ve %12,7sini 7 ya çocuklar, olu turmaktadır.

Ölçüm aracına uzman görüşleri doğrultusunda son eklinin verilmesinin ardından, ölçüm araçındaki maddelerin hedef yaş grupları tarafından anlaşılabilir olup olmadığının saptanması için bir pilot çalışması gerçekleştirilmiştir. Pilot çalışmasıyla elde edilen veriler ölçüm aracının geçerlik ve güvenirlik çalışmaları için kullanılan verilere dahil edilmemiştir.

Tablo 9. Pilot Çalışması Grubunun Cinsiyet Değişkenine Göre Frekans Ve Yüzdeler

	f	%
ERKEK	30	55,6
KIZ	24	44,4
Toplam	54	100,0

Tablo 9'da görüldüğü üzere, pilot çalışmaya katılan çocukların %55,6'sı erkek, %44,4'ü kız çocuklardan oluşmaktadır.

Ölçüm aracının zamana göre değişimliliğinin saptanması amacıyla, 7 günlük aralarla uygulanmasıyla yapılan test-önce tekrar test çalışmasına 32 çocuk katılmıştır. Test-önce tekrar test çalışmasında yer alan çocukların cinsiyete göre yüzdeleri dağınıkları, Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 10. Test- Tekrar Test Çalışmasına Katılan Çocukların Cinsiyete Göre Frekans ve Yüzdeleri

Cinsiyet	F	%
Erkek	17	53,1
Kız	15	46,9
Toplam	32	100,0

Tablo 10 incelendiğinde test-tekrar test çalışmasına katılan çocukların %53,1'inin erkek, %46,9'ünün ise kız çocuklardan oluştuğu görülmektedir.

3.3.1 Veri Toplama Arac,

Bu ara t,rmada verilerin elde edilmesinde Toplumsal Cinsiyet De i mezli i Ölçüm Arac, (Taylor, 2004) kullan,lm, t,r.

3.3.1.1 Toplumsal Cinsiyet De i mezli i Ölçüm Arac,

Ölçüm arac, Slaby ve Frey (1975) ve Emmerich ve arkadaş lar, (1977) taraf,ndan olu turulan geçerli testlerin maddeleri kullan,larak Frey ve Taylor (2004) taraf,ndan geli tirilmi tir ve dört ayr, seviyesi bulunmaktadır:r: Kimlik, Sabitlik, GÜdü (stek) ve Tutarl,ı,k.

Kimlik seviyesi çocuklar,n cinsiyeti etiketlemesine dair 6 madde içermektedir. Bu 6 sorudan 4ü foto raf gösterilerek uygulan,r. Kimlik seviyesinden elde edilebilecek puan aral, , 0-6'dır. Ancak bu seviyedeki maddeler yaln,zca 3-4 ya grubu çocuklar,na yöneltilmi tir.

Sabitlik seviyesinde 7 adet standart görü me maddesi yer almaktadır. Bahsedilen maddelerden 4 tanesi gerçekli in vurgulanmas, için *gerçekten* ifadelerini bar,nd,rılmaktadır ve bu 4 madde yöneltilirken ilgili foto raflar gösterilmektedir. Sabitlik seviyesinin puan aral, , 0-7'dir.

GÜdü (stek) seviyesinde yer alan sorular geçmi te kullan,lan ölçüm araçlar,nda sabitlik ve tutarlı,k ölçeklerinde kullan,lan maddelerden 4 tanesini içermektedir. Bu seviyede yer alan iki maddeye öNeden?ö ifadeleri e lik etmektedir. Sabitlik seviyesine benzer ekilde bu seviyedeki tüm maddelerde *gerçekten* ifadeleri yer almaktadır ve 2 adet foto raf kullan,lm, t,r. GÜdü seviyesi için puan aral, , 0-4'tür.

k seviyesindeki maddelere benzer ekilde 5 görü me temelli soruya ve bu sorular, takip eden, sorular,n aç,k uçlu olmas,n, sa layan, öNeden?ö ifadelerine yer verilmi tir. Bunun yan, s,ra standart görü me temelli 4 soru maddesi ve sadece k,z çocuklar için ayr, 2, sadece erkek çocuklar ayr, 2 adet soru maddesi bulunmaktad,r. Bu seviye di er üç seviyeye göre kullan,lan uyarılar olarak farklı, farklı göstermektedir; 2 soruda çocuklara, gerçek k,z ve erkek giysileri sunulmaktad,r. Tutarlı, farklı seviyesinde k,z ve erkek çocuklar için toplam 11 soru maddesine yer verilmi tir. Bu seviyenin puan aral, , 0-11ødir.

3.3.1.2 Ölçüm Arac,n,n Puanlanması,

Ölçüm arac,nda yer alan maddeler yap,sal olarak iki s,n,fa ayr,lmaktad,r; standart görü me maddeleri ve aç,k uçlu soru maddeleri. Ölçüm arac,ndaki maddelerin yap,sal farklı, farklı, al,nan cevaplar,n puanlanması,nda farklı, süreçlerin uygulanması,na neden olmu tur, bu nedenle her iki türdeki maddelerin puanlanması, ile ilgili bilgilere ayrı, ayrı, ba lı,klar alt,nda yer verilmi tir.

3.3.1.2.1 Görü me Maddelerinin Puanlanması,

Standart görü me özelli inde olan bu soru maddelerine verilen her bir do ru cevap 1 puan, hatalı, cevaplar 0 puan eklinde de erlendirilmi tir.

3.3.1.2.2 Aç,k Uçlu Soru Maddelerinin Puanlanması,

Aç,k uçlu sorulara verilen yanı,tlar Szkrybalo (1998) taraf,ndan olu turulan, dokuz adet kategorinin bulundu u, kodlama emas,na göre puanlanm, t,r. Bu ema toplumsal cinsiyet de i mezli i ile ilgili gerçekleştirilen önceki çal, malar temel al,narak olu turulmu tur: öCevap yokö kategorisi puanlanamayan cevaplar için (Emmerich;

em öncesi cevaplandırma (Emmerich, 1982); toplumsal cinsiyet etiketlemesi (Szkrybalo, 1998); sosyal normlar (Wehren ve DeLisi, 1983); üpheli etiketleme (Emmerich ve ark., 1976); norm esnekli i (Szkrybalo, 1998); dolayl, de i mezlik (Emmerich ve ark., 1976); i lemsel de i mezlik (Emmerich ve ark., 1976).

Bu kategoriler iki ana ba lık altında toplanm tır: De i mezlik Öncesi ve lemsel Cevaplandırma. Norm esnekli i, dolayl, de i mezlik ve i lemsel de i mezlik kategorilerine giren cevaplar öi lemsel cevaplandırmaö ba l, , altında de erlendirilmi tir. Bu ba lık gerçek de i mezli in göstergesi oldu u için ödo ruö olarak de erlendirilmi ve her bir do ru cevap için 1 puan verilmi tir. De i mezlik öncesi ba l, , altına giren kategorilere (cevap yok, i lem öncesi cevaplandırma, toplumsal cinsiyet etiketlemesi ve sosyal norm) uygun dü en cevaplar ise öhatal,ö olarak de erlendirilmi ve 0 puan verilerek kodlama yap lm, tır.

3.3.1.3. Ölçüm Arac,n,n Psikometrik Nitelikleri

Güvenirlilik çal, mas, için, New York Üniversitesine ba l, olarak görev yapan personellerin çocuklar,n, gönderdikleri okullarda 3-7 ya grubu 94 çocu a uygulanan (Taylor, 2004) ölçüm arac,n,n Kimlik, Sabitlik, GÜdü (stek) ve Tutarlı,k (erkek ve k,z çocuklar için ayr, hesaplanm, tır) seviyelerinin Cronbach Alpha güvenirlilik katsay,lar, s,ras, ile; .69, .67, .66, (erkek çocuklar için) .74, (k,z çocuklar için) .74tür. Özgün ölçüm arac,n,n geçerlik çal, mas, için kimlik seviyesi ile sabitlik seviyesi aras,nda .01 düzeyinde .29dük; kimlik ile güdü seviyesi aras,nda .01 düzeyinde .30dük; kimlik ile tutarlı,k seviyesi aras,nda .05 düzeyinde .23dük bir ili ki elde edilmi tir. Sabitlik ile güdü seviyesi aras,nda .001 düzeyinde .35dük; sabitlik ile tutarlı,k seviyesi aras,nda .01 düzeyinde .28dük bir ili ki elde edilmi tir. Son olarak, güdü ile tutarlı,k seviyesi için .001 düzeyinde .47dük bir ili ki elde edilmi tir.

ABD örnekleminde Toplumsal Cinsiyet De i mezli i Ölçüm Arac,na verilen do ru cevaplar,n ya lara göre da ,lm, emalar üzerinden gösterilmi tir.

Tablo 11. ABD Örneklemindeki Ya De i kenine Ait Frekans ve Yüzelik Da ,l,m

Ya	F	%
3	19	20,0
4	23	24,5
5	27	28,7
6	20	21,3
7	5	5,3
Toplam	94	100,0

ABD örnekleminde ya de i kenine ili kin yüzelik da ,l,m incelendi inde; %20,0sinin 3 ya , %24,5sinin 4 ya , %28,7sinin 5 ya , %21,3sinin 6 ya ve %5,3sinin 7 ya tan olu tu u görülmektedir.

Tablo 12. ABD Örneklemindeki Ortalama Ya

n	En Dü ük	En Yüksek	x	ss	
Ya	94	3	7	4,67	1,177

Tablo 12de ABDdeki çal, ma grubunun ya de i kenine ait çe itli bilgilere yer verilmi tir: En dü ük ya grubu 3 ya iken, en büyük ya grubu 7dir. Örnekleme dahil edilen çocuklar,n ya lar,n,n aritmetik ortalamas, ise 4,67dir. Ancak ABDde gerçekte tirilen çal, mada ortalama ya a ait bilgiler tutarl, de ildir; ara t,rman,n Metod bölümünde verilen ya de i kenine ait say,lar üzerinden yap,lan i leme göre ortalama ya 4,67 iken, ayn, bölümde yer alan ortalama ya bilgisi 5,14 olarak verilmi tir. Bu nedenle Türkiye örneklemindeki ya ortalamas,, birbiri ile tutarl, olmayan bu iki ya ortalamas, aras,nda yer alan ba ka bir de erde (5,00) tutulmu tur.

Tablo 13. ABD Örneklemindeki Cinsiyet De i kenine Ait Frekans ve Yüzelik Da ,l,m

Cinsiyet	f	%
Erkek	47	50,0
K,z	47	50,0
Toplam	94	100,0

Tablo 13'teki ABD çal, ma grubundaki çocuklar, n cinsiyet de i kenine ili kin yüzdeler de , l, m incelendi inde; %50'sinin erkek, %50'sinin k, z çocuklardan olu tu u anla , lmaktadır.

3.3.1.4. Ölçüm Arac, n, n Türkçe ile tirilmesi

Ölçüm araçlar, n, n geleneksel çeviri yöntemlerinde ortaya ç, kan hatalar sonucunda bu hatalar, n en aza indirgenmesi ve çeviri eksikliklerinin giderilmesi amacıyla Herrera ve arkadaş lar, ölçüm araçlar, n, n özgün dilden çevirisinde 6 a amal, bir yakla , m önermişler ve bu yakla , ma seri yakla , m ad, n, vermişlerdir. Seri yakla , m, n ad, mlar, ; (1) ölçü in bir kurul tarafından çevirisinin yapılmas,, (2) anla , l, r, k ve aç, kl, , n, n ölçümü, (3) geriye (tersine) çeviri, (4) alan testi, (5) güvenilirlik testi ve (6) sonuçlar, n incelenmesidir (Hançer, 2003). Ara t, rmada kullanılan ölçüm arac, n, n Türkçe ile tirilmesinde bu ad, mlar göz önünde bulundurulmu tur.

Toplumsal Cinsiyet De i mezli i Ölçüm Arac, n, n asl, ngilizce'dir. Ölçüm arac, Türkçeye uyarlan, rken ölçüm arac, n, n asl, na sad, k kal, nm, t, r. Toplumsal Cinsiyet De i mezli i Ölçüm Arac, n, n maddeleri Türkçeye çevrilirken u basamaklar izlenmiştir: Ölçüm arac, ndaki maddeler öncelikle Türkçe ve ngilizceyi iyi bilen 5 ayrı ki i tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Daha sonra özgün ölçüm arac, (Taylor, 2004) ve ölçüm arac, na ait 5 ayrı, Türkçe çeviri metni, 5 ayrı, ö retim üyesinin görüşüne sunulmu tur. Ö retim üyelerinden gelen görüşler do rultusunda ortak ifadeler belirlenip Türkçe ile tirilmi bir metin olu turulmu tur.

Olu turulan bu Türkçe ile tirilmi metnin, 5 ayrı, (aralar, nda okulöncesi e itim alan, nda uzman olan ki ilerin ve psikologlar, n da bulundu u) ki i tarafından Türkçeden ngilizceye tersine çevirisi yapılarak, özgün metinle özde li i sa lanm, t, r. Türkçeden ngilizceye çevrilen maddeler bir ö retim üyesi ve ara t, rmac, tarafından özgün ngilizce ifadeleri ile kar , la t, r, lm, t, r. Ölçüm arac, n, n Türkçeye çevrilmesinde anlam kay, plar, olmamas, na dikkat edilerek ölçüm arac, ndaki maddelere son ekli verilmiştir.

Ortaya ç,kan Türkçe maddeler 3-7 ya lar,ndaki 54 çocu a uygulanarak yeterince anla ,lmayan ve çocuklar,n ço unlu unun belirli bir yönde yan,t verdikleri maddeler saptanm, , bunun do rultusunda Türkçe ile tirilmi metinde birtak,m düzeltmeler (örne in; e er ifadelerinin kald,r,l, ,, erkek çocuk/o lan ifadesindeki tutarl,l, ,n sa lanmas,) yap,lm, t,r.

3.3.1.5 Uygulama

Ara t,rmada kullan,lan veri toplama arac, 2006-2007 ö retim y,l,n,n ubat-Nisan aylar, içinde gerçekle tirilmi tir. Uygulamalara ba lanmadan önce gerekli kurumlardan izin belgeleri al,nm, ve bu belgeler ile ilgili okullar ziyaret edilerek uygulamalar,n yap,lm, için uygun gün ve saat belirlenmi tir. Bunun yan, s,ra, okullarda uygulaman,n gerçekle tirilebilece i uygun odalar tespit edilmi tir.

lgili üniversitelerin rektörlüklerinden ve Milli E itim Bakanl, ,nda gerekli izinlerin alınmas,n,n ard,ndan, uygulamalara ba lamadan önce ara t,rmac, taraf,ndan çal, ma grubu kapsam,na al,nan okullar ziyaret edilerek idarecilerle görü meler yap,lm, t,r. Çocuklara ait dosyalardan do um tarihleri ve ailelerin ba l, bulundu u kadro yap,s,na ili kin bilgiler not edilmi tir.

Toplumsal Cinsiyet De i mezli i Ölçüm Arac,, ara t,rmac, taraf,ndan bireysel olarak uygulanm, t,r. Uygulama, anas,n,flar,ndan ve s,n,flarlardan ayr, bir odada gerçekle tirilmi tir. Bu odan,n seçiminde odan,n s,n,fa yak,nl, ,, çocu un dikkatini çekebilecek çe itli uyaranlardan mümkün oldu unca soyutlanm, olmas, gibi kriterler göz önünde bulundurulmu tur. Çocuklar ile yap,lan bireysel görü meler ö retmenler odas,, müdür odas,, rehberlik odas,, kütüphane, laboratuvar ve dinlenme odalar,nda, ara t,rmac, ve çocuktan ba ka kimsenin bulunmad, , odalarda, gerçekle tirilmi tir. Ayn, zamanda ad, geçen odalarda çocuklar,n dikkati çekebilece i dü ünülen uyaranlara s,rt,

...na özen gösterilmi tir. Uygulaman,n ayr, bir odada yap,lmaz, çocuklar,n birbirini etkilemesini ve dikkatlerinin da ,lması,n önlemi tir.

Çocuklar, ilgili odalara davet edildikten sonra görü meci kendini tan,tm, ve çocuklar,n da kendilerini tan,tması,n istemi tir. Ard,ndan, çocuklar,n güvenini kazanabilmek amac,yla el s,k ,lm, t,r. Görü meci, soru maddelerini yöneltmeden önce, ölçüm arac,nda yer alan ilk maddeye ait olan foto raf, çocu a göstererek öElimdeki foto raf, görebiliyor musun?ö sorusunu yöneltmi ve böylece çocu un foto raf, görebildi inden emin olmu tur. Çocuklar, ölçüm arac,ndaki maddelere haz,rlamak için k,sa bir bilgi veri mi tir: öBu çok güzel. İmdi sana k,zlar ve erkekler hakk,nda baz, bilmeceler soraca ,m. Bu bilmeceler oldukça basit, hepsine do ru cevap verece ine eminim. Ama e er bilmiyorsan, sadece -Bilmiyorumø demen yeterli. Sesini duyabilmem için bana yüksek sesle cevap vermen gerekiyor. Bilmecelerime haz,r m,s,n?ö

Ölçüm arac,n,n yap,s,nda aç,k uçlu sorular,n bulunması, nedeniyle cevaplar,n kelimesi kelimesine kaydedilebilmesi için ses kay,t cihaz, kullan,lm, , görü me sürecince gözlemci taraf,ndan herhangi bir i aretleme yap,lmam, t,r. Ses kay,t cihaz,n, merak eden çocuklar için k,sa bir bilgi verilmi tir.

Görü me bitiminde gözlemci öGerçekten çok iyiydin, san,r,m bu bilmeceleri daha önceden biliyordun. Seninle tan, t, ,ma çok sevindim. Bu, benden sana küçük bir hediye.ö diyerek yumu ak niteli e sahip bir eker vermi tir. Öncelikle s,n,f ö retmeni ile görü ülmü , herhangi bir çocu un eker alerjisi olup olmad, , veya diyabet hastası olan çocuklar,n bulunup bulunmad, , hakk,nda bilgi sahibi olunmu tur. Uygulamalar 11 dakika ile 15 dakika aras,nda sürmü tür.

3.3.2 Verilerin Çözümlemesi

Elde edilen veriler SPSS 13.0 istatistik paket program, yard,m,yla veri tablolar,na dönü türülmü tür. Çal, ma grubuna dahil edilen okullar, çocuklar,n ya grubu ve

ine ili kin bilgiler, yüzde ve frekans da ,l,mlar, olarak betimsel tablolar ile verilmi tir. TCDÖAın, maddelerine ili kin ortalama puanlar ile standart sapmalar çe itli de i kenlere göre incelenerek tablola t,r,lm, t,r.

Güvenirlikle ilgili bulgulara ula ,labilmesi ad,na, iç tutarlık ölçümleri kapsam,nda, cronbach alpha güvenilirli i ile madde-toplam analizleri kullan,lm, , de i mezlik ölçümleri için test-tekrar test güvenilirli i lemleri yap,lm, ve gözlemciler aras, uyum katsay,s, hesaplanm, t,r. Geçerlikle ilgili ise, kapsam geçerli i için uzman görü lerine ba vurulmu tur. Yap, geçerli i için faktör analizi uygulanmam, t,r; bunun nedeni ölçüm arac,n,n Kohlbergın (1966) özel kuram,ndaki tan,m ve basamaklara göre olu turulmu olmas,d,r.

Ayr,ca ya gruplar, aras,ndaki farklıl, , belirlemek üzere tek yönlü varyans analizi (ANOVA), farklıl, ,n hangi ya gruplar,ndan kaynakland, ,n, saptayabilmek için ise post hoc testlerden Tamhane testi yap,lm, t,r.

Son olarak, kendine ve di erlerine yönelik toplumsal cinsiyet tutarlıl, ,n, s,nayan maddeler aras,ndaki ili kinin hesaplanmas,na yönelik Pearson korelasyon analizi uygulanm, t,r.

BÖLÜM IV BULGULAR

4.1. GRUBUN GENEL YAPISINA İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 14. TCDÖA'nın Türkiye ve ABD Çalışma Gruplarındaki Uygulamalardan Elde Edilen Aritmetik Ortalamalar ve Standart Sapmalar

Seviyeler	Türkiye		ABD	
	$\bar{x}$	SS	$\bar{x}$	SS
Kimlik	5.86	.48	5.82	.60
Sabitlik	6.68	.80	13.13	1.74
Güdülenme	2.58	1.21	2.30	1.20
Tutarlılık	3.56	3.64	4.53	2.88

Tablo 14'te görüldüğü gibi, Türkiye ve ABD'deki örneklere uygulandı, burada testten elde edilen aritmetik ortalama değerleri birbirine çok yakın olarak hesaplandı, t.r. ABD'deki uygulamalarda sabitlik seviyesi için 7 maddelik ek bir ölçüm aracı kullanıldı, bu için ortalama değer 13.13 olarak hesaplandı, t.r, bu nedenle bu değer göz önünde bulundurulmamıştır, t.r.

Tablo 15. TCDÖA'nın Kimlik Seviyesinde Bulunan Maddelerinden Elde Edilen Puanların Aritmetik Ortama Ve Standart Sapma Değerleri

	N	Min.	Mak.	$\bar{x}$	SS
k1	108	0	1	.97	.165
k2	108	0	1	.98	.135
k3	108	0	1	.95	.211
k4	108	0	1	.98	.135
k5	108	0	1	.98	.135
k6	108	0	1	.99	.096

Tablo 15 incelendi inde kimlik seviyesinde bulunan maddeler aras,nda en yüksek aritmetik ortalamaya sahip olan maddenin k6 oldu u (.99), en dü ük ortalamaya sahip olan maddenin ise k3 maddesi (.95) oldu u görülmektedir.

Tablo 16. TCDÖA_{n,n} Sabitlik Seviyesinde Bulunan Maddelerinden Elde Edilen Puanlar,_n Aritmetik Ortama Ve Standart Sapma De erleri

Maddeler	N	Min.	Mak.	$\bar{x}$	ss
s1	300	0	1	.91	.287
s2	300	0	1	.99	.115
s3	300	0	1	.96	.196
s4	300	0	1	.94	.238
s5	300	0	1	.93	.256
s6	300	0	1	.98	.151
s7	300	0	1	.98	.151

Tablo 16da sabitlik seviyesi için aritmetik ortalama de erleri .91 ile .98 aras,nda de i mektedir. En yüksek aritmetik ortalama de ere sahip maddeler s6 ve s7 (.98) iken en dü ük aritmetik ortalama s1 adl, maddeye (.91) aittir.

Tablo 17. TCDÖA_{n,n} GÜDÜ (stek) Seviyesinde Bulunan Maddelerinden Elde Edilen Puanlar,_n Aritmetik Ortama Ve Standart Sapma De erleri

Maddeler	N	Min.	Mak.	$\bar{x}$	ss
g1	300	0	1	.91	.287
g2	300	0	1	.44	.497
g3	300	0	1	.87	.337
g4	300	0	1	.36	.482

Tablo 17de görüldü ü gibi güdü seviyesindeki maddelerden en yüksek aritmetik ortalama de erine sahip olan madde g1 (.91), en dü ük ortalama de ere sahip olan madde ise g4 (.36)ür. Bu seviyede bulunan g2 ve g4 adl, maddeler aç,k uçlu sorular içermektedir, bu maddelerin aritmetik ortalamalar,_{n,n} dü ük olmas,_{n,n} nedeni sahte

ilemek için sorulan "Neden?" sorularına getirilen
açıklamaların birçoğunun işlem öncesi cevaplandırılmaları da bunu göstermektedir.

Tablo 18. TCDÖA'nın Tutarlılık Seviyesinde Bulunan Maddelerinden Elde Edilen Puanların Aritmetik Ortama Ve Standart Sapma Değerleri

Maddeler	N	Min.	Mak.	$\bar{x}$	ss
T1	300	0	1	.09	.282
T2	300	0	1	.24	.426
T3	300	0	1	.27	.446
T4	300	0	1	.23	.424
T5	300	0	1	.48	.501
T6	300	0	1	.32	.469
T6a	144	0	1	.35	.478
T7	300	0	1	.31	.462
T7a	156	0	1	.33	.473
T8	300	0	1	.42	.494
T8a	144	0	1	.45	.499
T9	300	0	1	.40	.490
T9a	156	0	1	.43	.497

Tablo 18 incelendiğinde aritmetik ortalama değerlerinin .09 ile .48 arasında dağılımı görülmektedir. tutarlılık seviyesindeki maddelerden t1, t2 ve t4 açık uçlu sorular içermektedir. Bu nedenle aritmetik ortalama değeri en düşük olan madde t1 (.09)dir, en yüksek ortalama değere sahip olan madde ise yalnızca erkek çocuklara yöneltilen t8a adlı maddedir (.45).

İlk (kimlik) seviyede yer alan sorular yalnızca 3 ve 4 yaş çocuklara yöneltilmiştir, bu nedenle aritmetik ortalama ve standart sapmalar yaş gruplarına göre ayrı tablolarla sunulmuştur. Tablo 19'da 3-4 yaş grubu çocuklardan elde edilen aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerine yer verilmiştir.

Maddesi için Elde Edilen Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmalar

Maddeler	3 Ya		4 Ya	
	$\bar{x}$	ss	$\bar{x}$	ss
k1	.93	.250	1.00	.000
k2	.98	.147	.98	.127
k3	.89	.315	1.00	.000
k4	.96	.206	1.00	.000
k5	.98	.147	.98	.127
k6	.98	.147	1.00	.000
s1	.70	.465	.90	.298
s2	1.00	.000	.98	.127
s3	.83	.383	.95	.216
s4	.91	.285	.92	.275
s5	.80	.401	.90	.298
s6	.89	.315	.98	.127
s7	.89	.315	1.00	.000
g1	.76	.431	.85	.355
g2	.15	.363	.27	.450
g3	.61	.493	.84	.371
g4	.09	.285	.21	.410
t1	.02	.147	.11	.319
t2	.07	.250	.11	.319
t3	.15	.363	.19	.398
t4	.07	.250	.08	.275
t5	.37	.488	.50	.504
t6	.22	.417	.21	.410
T6a	.43	.507	.16	.374
t7	.20	.401	.18	.385
T7a	.17	.388	.26	.445
t8	.26	.444	.34	.477
T8a	.52	.511	.39	.495
t9	.24	.431	.24	.432
T9a	.30	.470	.26	.445

Toplumsal Cinsiyet De i mezli i Ölçüm Arac,nda varolan maddelerden al,nan puanlar,n aritmetik ortalamalar, ve standart sapmalar, ya de i kenine göre düzenlenerek Tablo 19da sunulmu tur. 3 ya grubu için TCDÖA,n s2 maddesi en yüksek aritmetik ortalama de erine sahiptir (1.00), en dü ük ortalama ise t1 adl,

rubu için ise kimlik seviyesindeki k1, k3, k4, k6 adlı maddeler en yüksek ortalama de ere sahipken (1.00), tutarlılık seviyesindeki t4 adlı madde en düşük ortalama de ere sahiptir (.08).

ABD örnekleminde uygulanan özgün çal, mada TCDÖAında bulunan tüm maddelerin aritmetik ortalama ve standart sapma de erleri analiz edilmedi i için burada kar lar, t,r, olarak sunulmam, t,r.

Tablo 20. TCDÖAın, n Türkiye Uygulamas,nda 5-7 Ya Gruplar,ndan Her Bir Ölçek Maddesi için Elde Edilen Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmalar

Maddeler	5 Ya		6 Ya		7 Ya	
	$\bar{x}$	ss	$\bar{x}$	ss	$\bar{x}$	Ss
s1	.97	.162	.95	.221	.97	.162
s2	.96	.197	1.00	.000	1.00	.000
s3	.99	.115	1.00	.000	1.00	.000
s4	.93	.251	.95	.221	1.00	.000
s5	.96	.197	.96	.192	1.00	.000
s6	.99	.115	1.00	.000	1.00	.000
s7	.99	.115	.99	.113	1.00	.000
g1	.97	.162	.95	.221	.97	.162
g2	.51	.503	.53	.502	.71	.460
g3	.93	.251	.94	.245	.97	.162
g4	.49	.503	.43	.498	.55	.504
t1	.04	.197	.14	.348	.11	.311
t2	.28	.452	.29	.457	.45	.504
t3	.29	.458	.32	.468	.42	.500
t4	.28	.452	.30	.463	.45	.504
t5	.52	.503	.46	.501	.58	.500
t6	.37	.487	.35	.481	.47	.506
t6a	.31	.471	.38	.492	.56	.511
t7	.36	.483	.35	.481	.45	.504
t7a	.40	.496	.36	.485	.45	.510
t8	.47	.502	.48	.503	.53	.506
t8a	.34	.482	.43	.502	.72	.461
t9	.51	.503	.44	.500	.53	.506
t9a	.58	.501	.45	.504	.50	.513

Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

6 yaş grubu için TCDÖn,n s3, s6,s7 adl, maddelerinin en yüksek ortalama de ere sahip oldu u (.99), buna kar ,n t1 adl, maddenin en dü ük ortalama de ere sahip oldu u (.04) görülmektedir. 6 yaş grubu için ise, s2, s3,s6 adl, maddelerin en yüksek ortalama de erine sahip olduklar, (1.00), t1 adl, maddenin ise en dü ük ortalama de erine sahip oldu u görülmü tür (.14). Son olarak TCDÖn,n maddelerinin ortalama de erleri 7 yaş grubu için incelendi inde en yüksek ortalama de ere sahip olan maddelerin s2, s3, s4, s5, s6, s7 adl, maddeler olduklar, (1.00), en dü ük ortalama de erin ise t1 adl, maddeden elde edildi i görülmektedir (.11).

in Ya Gruplar,na Göre Al,nan Toplam Puanlar,n Aritmetik Ortalama Ve Standart Sapma

De erleri

Ya	Seviyeler										
	Kimlik		Sabitlik		Güdülenme		K,z		Tutarl,l,k		Erkek
	$\bar{x}$	SS	$\bar{x}$	SS	$\bar{x}$	SS	$\bar{x}$	SS	$\bar{x}$	SS	
3	5.72	1.291	5.72	.655	1.61	1.105	1.74	2.200	2.87	1.817	
4	5.97	.254	6.65	.832	2.18	1.124	2.52	3.075	2.48	2.839	
5	-	-	6.79	.576	2.91	1.105	4.69	3.262	3.20	3.513	
6	-	-	6.85	.509	2.85	1.099	3.98	4.240	3.92	4.349	
7	-	-	6.97	.162	3.21	.963	4.79	4.442	5.67	4.215	

Tablo 21'de görüldü ü üzere be ya grubunun da alt seviyelerden ald,klar, puanlar,n aritmetik ortalama ve standart sapma de erlerine yer verilmi tir. Tablo dikkatli incelendi inde Tutarl,l,k seviyesinde di er seviyelerden daha detayl, bir aç,klama oldu u görülecektir; bunun nedeni tutarl,l,k seviyesinde yer alan tüm sorular,n her iki cinsiyet grubuna da yöneltilmemi olmas,ndan kaynaklanmaktad,r. Tutarl,l,k seviyesindeki 2 soru yaln,zca erkek çocuklara yöneltilirken buna benzer ekilde, 2 soru da yaln,zca k,z çocuklara yöneltilmi tir. Bu nedenle tutarl,l,k seviyesinde k,z ve erkek çocuklara dair ayr, aritmetik ortalama ve standart sapma de erlerinin verilmesi uygun görülmü tür.

Tablo 21'de görüldü ü üzere be ya grubunun da alt seviyelerden ald,klar, puanlar,n aritmetik ortalama ve standart sapma de erleri bulunmaktad,r. Tüm ya gruplar,n,n kimlik seviyesinden ald,klar, aritmetik ortalama ve standart sapma de erlerine ait kutu bo b,rak,lm, t,r; çünkü kimlik seviyesine ait olan sorular 5, 6 ve 7 ya grubuna dahil olan çocuklara yöneltilmemi tir. Kimlik seviyesi d, ar,da b,rak,lmakla birlikte tüm ya gruplar,n,n seviyelerden ald,klar, toplam puanlar,n aritmetik ortalamalar, incelendi inde en yüksek de erin sabitlik (6.97) ve en dü ük de erin güdülenme seviyesinden (1.61) al,nd, , bilgisine ula ,lmaktad,r.

Sabitlik seviyesi incelendi inde en dü ük ortalaman,n 3 ya grubundan (5.72), en yüksek ortalaman,n ise 7 ya grubundan elde edildi i görülmektedir (6.97). Güdülenme seviyesinde ise en dü ük ortalaman,n yine 3 ya grubundan (1.61), en yüksek ortalaman,n ise 7 ya grubundan (3.21) elde edildi i görülmektedir. Tutarl,l,k seviyesinde ise en dü ük ortalaman,n 3 ya grubu k,z çocuklardan (1.74) en yüksek ortalaman,n ise 7 ya grubu erkek çocuklardan (5.67) edinildi i görülmektedir.

Tablo 21'de seviyelerden al,nan toplam puanlar,n ya ile birlikte art, a geçti i aç,kça görülmektedir.

ABD örnekleminde uygulanan özgün çal, mada TCDÖA'n,n seviyelerinden elde edilen aritmetik ortalama ve standart sapma de erleri ya de i kenine göre analiz edilmedi i için bu k,s,mda sunulamam, t,r.

4.2.1 GÜVENİRLİK VE GEÇERLİLİKLE İLGİLİ BULGULAR

4.2.1 Güvenirlik ile ilgili Bulgular

Ölçüm aracının güvenirli inin s,lanması,nda birçok güvenirlik türü kullan,labılır. Bu ara t,rmada, iç tutarlı,lık, n belirlenmesinde Cronbach Alpha güvenirli i, test ó tekrar test güvenirli i kullan,lm, t,r. Ayr,ca madde toplam puan korelasyonlar, hesaplanm, t,r; ayn, özelli i ölçmeye yönelik e de er ba ka bir ölçüm arac,n,n bulunmay, , nedeniyle paralel form güvenirli i ile testin yap,sal özelli i gere ince iki yar, teste ayr,lamamas, nedeniyle de iki yar, test güvenirli i s,nanamam, t,r.

Güvenirli e ili kin bulgular bölümünde ilk önce Cronbach alpha katsay,lar, hesaplanm, ve madde analizi i lemleri yap,lm, t,r. Daha sonra testin Türkçe formunun 32 ki ilik bir çal, ma grubuna bir hafta ara ile uygulanan test ó tekrar test sonuçlar,na yer verilmi tir.

4.2.1.1 İç Tutarlı,lık Ölçümleri

4.2.1.1.1. Cronbach Alpha Güvenirli i

Güvenirlik katsay,s,, hatan,n de il ölçmedeki hatas,zl, n ölçüsüdür, bu anlamda katsay,n,n yüksek olmas, ölçmedeki hatas,zl, n yüksek olmas, anlam,na gelmektedir (Ercan ve Kan, 2004).

Tablo 22. TCKÖA'n,n, Ya De i kenine Göre Cronbach Alpha Analizi Sonuçlar,

Ya Gruplar,	Cinsiyet	
	ERKEK	KIZ
3-4	.76	.81
5-7	.89	.87

Tablo 22'de dört farklı cronbach alpha de eri görülmektedir. Bunun sebebi ölçüm arac,nda yer alan kimlik seviyesindeki sorular,n (6 madde) yaln,zca 3-4 ya grubu

d,r, ayr,ca tutarl,l,k seviyesindeki baz, sorular yaln,zca erkek çocuklara, baz, sorular da k,z çocuklara yöneltilmi tir, bu nedenle cronbach alpha analizi cinsiyet de i ken i göz önünde bulundurularak yap,lm, t,r.

Tablo 22de en yüksek içtutarl,k 5-7 ya grubu erkek çocuklar için elde edilmi tir (.8880). en dü ük içtutarl,k ise 3-4 ya grubu erkek çocuklar için elde edilmi tir (.7621). Bu sonuçlara göre testin iç tutarl,l, bölünmü olan her iki ya grubu için de kabul edilebilir s,n,rlar içindedir.

TCKÖA için ABDde yap,lan güvenilirlik çal, malar,nda elde edilen cronbach alpha sonuçlar, noktadan sonra iki hane kullan,larak sunulmu tur. Türkiyeödeki çal, ma grubundan elde edilen sonuçlar,n ABD verileriyle kolayl,kla kar ,la t,r,labilmesi için sonuçlar benzer ekilde sunulmu tur.

Tablo 23. TCKÖAın,n Seviyeleri için Cronbach Alpha Analizi Sonuçlar,

Seviyeler	Cronbach Alpha	ss
Kimlik	.50	.48
Sabitlik	.61	.80
Güdü	.71	1.20
Tutarl,l,k (erkek)	.91	3.60
Tutarl,l,k (k,z)	.91	3.67

Tablo 23te görüldü ü gibi cronbach alpha katsay,lar, .50 ile .91 aras,nda de i mektedir. En dü ük cronbach alpha katsay,s,n,n kimlik seviyesinden (.50), en yüksek cronbach alpha katsay,s,n,n ise tutarl,l,k seviyesinden (.91) elde edildi i sonucuna ula ,lm, t,r.

Seviyeleri için Türkiye ve ABD'deki Örneklere Uygulandı, İnanılabilen Cronbach Alpha Ç Tutarlılık Katsayılar,

Seviyeler	Türkiye	ABD
Kimlik	.50	.69
Sabitlik	.61	.67
Güdü	.71	.66
Tutarlılık (erkek)	.91	.74
Tutarlılık (k,z)	.91	.74

Tablo 24'e bakıldığında, Türkiye ve ABD'deki çalınma gruplarından elde edilen cronbach alpha değerleri, özellikle kimlik ve tutarlılık seviyeleri için, çok yakın olarak hesaplanmamıştır. Bu değerler arasındaki farklılık çalınmalar arasındaki örneklem büyüklüğü ile açıklanabilir. Örneğin, ABD'deki uygulamada kimlik seviyesindeki maddeler yalnızca 42 çocuğa yöneltilirken, Türkiye'ye ait çalınma grubunda aynı maddeler 108 çocuğa yöneltilmiştir. Benzer sayı farkları diğer seviyeler için de geçerlidir. Ayrıca ABD örnekleminde elde edilen bulgular çocukların kimlik seviyesindeki maddelerin tamamına $3\frac{1}{2}$ yaşla beraber doğru cevaplar verdiklerini göstermektedir. Bu bulgu, kimlik seviyesine ait cronbach alpha değerlerinin farklılığını, uygulamanın Türkiye'de daha geniş bir çalınma grubunda yürütülmüştüğü olması ile açıklanabileceğini göstermektedir. Buna ek olarak ABD'deki çalınma grubundan elde edilen sonuçlarda çocukların %99'unun kimlik seviyesindeki 6 maddeden en az 5 tanesine doğru yanıtlar verdikleri için yapılan diğer analizlerde kimlik seviyesi sınırlanmamıştır.

Tablo 25. TCDÖA'nın Seviyelerinin Yaş Gruplarına Göre Cronbach Alpha Katsayıları,

Yaş	Seviyeler			
	Kimlik	Sabitlik	Güdü	Tutarlılık
3	.45	.61	.63	.62
4	.60	.61	.66	.83
5	-	.44	.68	.84
6	-	.50	.66	.93
7	-	-	.59	.93

gruplar,na göre dört seviye için hesaplanan cronbach alpha katsay,lar,ın .45 ile .93 arasında de i ti i görülmektedir. Kimlik seviyesine ait sorular yalnızca 3 ve 4 ya grubuna dahil olan çocuklara yöneltilmi tir, bu nedenle kimlik seviyesine ait cronbach alpha katsay,lar, di er ya gruplar, (5, 6 ve 7 ya) için hesaplanmam, t,r.

7 ya grubu çocuklar için sabitlik seviyesine ait cronbach alpha de eri bulunmam, t,r. Bu hesaplaman,n yap,lamam, olmas,, 7 ya grubu çocuklar,n sabitlik seviyesinde maddelerden 7 puan üzerinden 6.97 ortalama puan alm, olmas,ndan kaynaklanmaktad,r. Bu durum ABDde elde edilen bulgularla benzerlik göstermektedir: ABDdeki çal, ma grubunda bulunan çocuklar, 4 ½ ya la birlikte sabitlik seviyesinde bulunan maddelerin tümünden tam puan alm, t,r. Bu bulgu ayn, zamanda Türkiyeødeki çal, ma grubunda bulunan, 5 ve 6 ya grubu çocuklardan elde edilen verilerin sabitlik seviyesine yönelik olarak hesaplanan cronbach alpha de erlerinin dü ük olmas, durumunun her iki çal, ma için de benzer oldu unu göstermektedir.

ABDødeki uygulama sonucunda elde edilen veriler üzerinde toplumsal cinsiyet de i mezli i seviyelerine yönelik ya gruplar, için cronbach alpha de erleri hesaplanmam, t,r.

4.2.1.1.2. Madde Analizi lemleri

Madde analizi kapsam,nda madde-toplam tekni i kullan,l,r. Ancak testin madde say,s,n,n 80den az oldu u durumlarda düzeltilmi madde-toplam korelasyonlar, yani madde b,rakma (item-remainder) tekni inin kullan,lmas, önerilir (Akt.Önder, 1997).

Madde No.	Düzeltilmi Madde-Toplam Korelasyonu	Alpha (Madde Ç,kar,l,rsa)
k1	.2303	.8031
k2	.2642	.8032
k3	.0049	.8107
k4	.1524	.8051
k5	.0000	.8066
k6	.2642	.8032
s1	.1213	.8105
s2	.0000	.8066
s3	.4412	.7945
s4	.2650	.8019
s5	.3480	.7985
s6	.3876	.7985
s7	.3876	.7985
g1	.3714	.7978
g2	.1023	.8120
g3	.4438	.7934
g4	.1030	.8094
t1	.4410	.7953
t2	.3725	.7989
t3	.4406	.7938
t4	.5095	.7949
t5	.4605	.7925
t6	.5647	.7871
t7	.5781	.7884
T7a	.1999	.8065
t8	.4492	.7931
t9	.5858	.7848
T9a	.4150	.7951

Tablo 26'da görüldü ü üzere ölçüm arac,ndaki k3, s1, g2,g4 ve t7a maddeleri testten ç,kar,ld, ,nda **3-4 ya grubu k,z çocuklar için** cronbach alpha katsay,s,nda (.8055) bir yükselmeye neden olmaktadır. Ancak çal, ma bir ölçüm arac,n,n uyarlamas,n, amaçlad, , için hiçbir madde ölçüm arac,ndan ç,kar,lmam, t,r. Madde- toplam sonuçlar,, yani her bir maddenin ölçüm arac,ndan al,nan toplam puanla korelasyonu minimum .000 ile maksimum .5781 aras,nda de i mektedir.

n,zca 3-4 Ya Grubu Erkek Çocuklar için Düzeltilmi

Madde-Toplam Sonuçları,

Madde No.	Düzeltilmi Madde-Toplam Korelasyonu	Alpha (Madde Ç,kar,l,rsa)
k1	.0000	.7632
k2	.2126	.7596
k3	-.1617	.7680
k4	.1706	.7606
k5	.2770	.7569
k6	.0000	.7632
s1	.3772	.7507
s2	.2126	.7596
s3	.0127	.7674
s4	.0914	.7645
s5	.1771	.7612
s6	.2834	.7560
s7	.1860	.7598
g1	.2526	.7569
g2	.4795	.7418
g3	.2736	.7565
g4	.4072	.7473
t1	.3999	.7514
t2	.2991	.7543
t3	.5101	.7411
t4	.4644	.7462
t5	.3134	.7550
t6	.4854	.7410
t6a	.0386	.7745
t7	.2048	.7617
t8	.6820	.7232
t8a	.5339	.7336
t9	.1788	.7624

Tablo 27de görüldü ü üzere düzeltilmi madde toplam sonuçları, -.1617 ile .6820 arasında da i mektedir. Yalnızca **3-4 ya grubu erkek çocuklar için** ölçüm aracındaki k1, k3, k6,s3,s4 ve t9 kodlu maddeler ölçüm aracından ç,kar,ld, ,nda cronbach alpha katsay,s,nda (.7621) bir yükselmeye neden olmaktadır.

Bir Maddesinin 3-4 Ya Grubu Çocuklar için Ay,rt
Edici Gücüne İlişkin Dağılımlı, z Gruplar için t ö Testi Analizi Sonuçlar,

		$\bar{x}$	ss	t test
K1	alt	.93	.258	.155
	üst	1.00	.000	
K2	alt	.93	.258	.155
	üst	1.00	.000	
K3	alt	.93	.258	1.000
	üst	.93	.258	
K4	alt	.93	.258	.155
	üst	1.00	.000	
K5	alt	.93	.258	.155
	üst	1.00	.000	
K6	alt	.97	.186	.322
	üst	1.00	.000	
S1	alt	.62	.494	.001
	üst	.97	.186	
S2	alt	.97	.186	.322
	üst	1.00	.000	
S3	alt	.72	.455	.038
	üst	.93	.258	
S4	alt	.79	.412	.045
	üst	.97	.186	
S5	alt	.62	.494	.001
	üst	.97	.186	
S6	alt	.79	.412	.009
	üst	1.00	.000	
S7	alt	.83	.384	.019
	üst	1.00	.000	
G1	alt	.55	.506	.000
	üst	.97	.186	
G2	alt	.07	.258	.001
	üst	.45	.506	
G3	alt	.34	.484	.000
	üst	.93	.258	
G4	alt	.00	.000	.000
	üst	.34	.484	
T1	alt	.00	.000	.004
	üst	.24	.435	
T2	alt	.03	.186	.011
	üst	.28	.455	
T3	alt	.03	.186	.000
	üst	.48	.509	
T4	alt	.00	.000	.002
	üst	.28	.455	

		.21	.412	.000
		.79	.412	.000
T6	alt	.03	.186	.000
	üst	.66	.484	.000
T6A	alt	.31	.480	.489
	üst	.44	.512	.489
T7	alt	.10	.310	.001
	üst	.48	.509	.001
T7A	alt	.19	.403	.121
	üst	.46	.519	.121
T8	alt	.03	.186	.000
	üst	.72	.455	.000
T8A	alt	.15	.376	.000
	üst	1.00	.000	.000
T9	alt	.03	.186	.000
	üst	.52	.509	.000
T9A	alt	.06	.250	.000
	üst	.69	.480	.000

Tablo 28'de TCDÖA'da bulunan tüm maddelere 3-4 ya grubu çocuklar,ın verdikleri yan,tlara göre, maddelerin ay,rt edici gücüne ili kin bilgiler sunulmu tur. Buna göre kimlik seviyesine ait tüm maddelerin (K1, K2, K3, K4, K5, K6) ve S2, T6A, T7A adl, maddelerin alt ve üst puanlar, aras,nda istatistiksel olarak anlaml, farklılıklar olmad, , görülmektedir.

Tablo 29'da düzeltilmi madde-toplam korelasyon katsay,lar, -.1917 ile .7552 aras,nda de i ti i görülmektedir. Yaln,zca 5-7 Ya Grubunda Bulunan Erkek Çocuklar için

Madde No.	Düzeltilmi Madde-Toplam Korelasyonu	Alpha (Madde Ç,kar,l,rsa)
s1	.1917	.8919
s2	.0412	.8914
s3	.0875	.8898
s4	.0853	.8909
s5	.1922	.8890
s6	.0407	.8902
s7	.1579	.8893
g1	.1207	.8901
g2	.4392	.8857
g3	.2366	.8886
g4	.2728	.8916
t1	.4219	.8852
t2	.6349	.8784
t3	.7497	.8743
t4	.7395	.8747
t5	.7161	.8753
t6	.8478	.8706
t6a	.7309	.8749
t7	.6931	.8763
t8	.7552	.8739
t8a	.7486	.8741
t9	.7552	.8739

Tablo 29'da düzeltilmi madde-toplam korelasyon katsay,lar, -.1917 ile .7552 aras,nda de i ti i görülmektedir. Yaln,zca **5-7 ya grubu erkek çocuklar için** sabitlik seviyesindeki bütün maddeler ile (s1,s2,s3,s4,s5,s6 ve s7) ile güdülenme seviyesindeki üç madde (g1,g3 ve g4) ölçüm arac,ndan ç,kar,ld, , taktirde cronbach alpha katsay,s,nda (.8880) bir yükselmeye neden olmaktadır.

n,zca 5-7 Ya K,z Çocuklar için Düzeltildi Madde-

Toplam Sonuçları,

	Düzeltildi Madde-Toplam Korelasyonu	Alpha (Madde Ç,kar,l,rsa)
S1	.1284	.8744
S2	.0953	.8740
S3	.0000	.8743
S4	.2081	.8728
S5	.1025	.8744
S6	.0000	.8743
S7	.1640	.8735
G1	.1818	.8732
G2	.3477	.8721
G3	.1581	.8737
G4	.2847	.8748
T1	.4729	.8667
T2	.5777	.8625
T3	.4835	.8663
T4	.7006	.8575
T5	.6675	.8587
T6	.7300	.8560
T7	.7006	.8573
T7a	.6787	.8582
T8	.7364	.8556
T9	.7149	.8566
T9a	.7153	.8566

Tablo 30'de benzer şekilde Tablo 33'de de yalnızca **5-7 yaş grubu kız çocukları için** sabitlik seviyesindeki tüm maddeler (S1, S2, S3, S4, S5, S6 Ve S7) ile güdülenme seviyesindeki G1,G3 ve G4 kodlu maddeler ölçüm aracından çıkarıldı, burada ölçüm aracının cronbach alpha katsayısında (.8723) bir yükselmeye neden olmaktadır.

bir Maddesinin 5-7 Ya Grubu Çocuklar için Ay,rt
Edici Güçüne İlişkin Dağılımlı, z Gruplar için t - Test Analizi Sonuçları,

Madde	Çeyrek	$\bar{x}$	ss	t test
S1	alt	.94	.235	.312
	üst	.98	.139	
S2	alt	.96	.194	.563
	üst	.98	.139	
S3	alt	.98	.139	.320
	üst	1.00	.000	
S4	alt	.90	.298	.022
	üst	1.00	.000	
S5	alt	.92	.269	.042
	üst	1.00	.000	
S6	alt	1.00	.000(a)	
	üst	1.00	.000(a)	
S7	alt	.96	.194	.156
	üst	1.00	.000	
G1	alt	.90	.298	.022
	üst	1.00	.000	
G2	alt	.08	.269	.000
	üst	.88	.323	
G3	alt	.83	.382	.001
	üst	1.00	.000	
G4	alt	.10	.298	.000
	üst	.73	.448	
T1	alt	.00	.000	.000
	üst	.33	.474	
T2	alt	.02	.139	.000
	üst	.75	.437	
T3	alt	.06	.235	.000
	üst	.79	.412	
T4	alt	.00	.000	.000

	üst	.88	.323	
T5	alt	.10	.298	.000
	üst	.98	.139	
T6	alt	.00	.000	.000
	üst	.96	.194	
T6A	alt	.10	.310	.000
	üst	1.00	.000	
T7	alt	.02	.139	.000
	üst	.90	.298	
T7A	alt	.04	.209	.000
	üst	.86	.351	
T8	alt	.04	.194	.000
	üst	1.00	.000	
T8A	alt	.07	.258	.000
	üst	1.00	.000	
T9	alt	.04	.194	.000
	üst	1.00	.000	
T9A	alt	.00	.000	.000
	üst	.97	.186	

a Her bir grup için standart sapma değerleri 0 olduğu için hesaplama yapılamamıştır.

Tablo 31'de TCDÖA'da bulunan tüm maddelere 5-7 yaş grubu çocukların verdikleri yanıtlara göre, maddelerin ayrırt edici gücüne ilişkin bilgiler sunulmuştur. Buna göre S1, S2, S3, S6 ve S7 adlı maddelerin alt ve üst puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olmadığı görülmektedir.

Tablo 32. TCDÖA Puanlar,n,n Test ó Tekrar Test Uygulama Sonuçlar,na Göre Hesaplanan Devaml,l,k Katsay,lar,

Seviyeler		$\bar{x}$	ss	r	t
Sabitlik	1. uygulama	6.69	.93	.95	-.571
	2. uygulama	6.66	.94		
Güdülenme	1. uygulama	1.78	1.24	.87	.828
	2. uygulama	1.88	1.36		
Tutarl,l,k	1. uygulama	1.75	2.03	.96	1.16
	2. uygulama	1.88	2.09		

Tablo 32de TCDÖAın,n zamana göre de i mezli ini s,namak amac,yla gerçekte tirilen ön test ve son test çal, malar,ndan elde edilen veriler aras,ndaki ili kinin katsay,s, sunulmu tur. Buna göre, devaml,l,k katsay,lar, ; sabitlik seviyesi için r=.95, güdülenme seviyesi için r=.87 ve tutarl,l,k seviyesi için r=.96 olarak hesaplanm, t,r.

4.2.1.1.4 Ba ,ms,z Gözlemciler Aras, Uyum

Birøden çok gözlemcinin birbirinden ba ,ms,z olarak, ayn, eyleri ölçmeye çal, t,klar, bir durumda bir güvenilirlik ölçütü olarak ba ,ms,z gözlemciler aras, uyum s,nan,r (Karasar, 2005). Bu ara t,rmada yalnızca aç,k uçlu maddeler (G2, G4, T1, T2 ve T4) için ba ,ms,z gözlemcilerin görü lerine ba vurulmu tur. Gözlemcilerden biri ara t,rmac,n,n kendisi, di eri ise okul öncesi e itimi alan,nda yüksek lisans çal, mas,n, yürüten, alanda dört senelik bir tecrübeye sahip olan bir ö retmendir.

ABDde gerçekte tirilen çal, mada çocuklara yöneltilen aç,k uçlu maddelere verilen yan,tlar iki ayr, gözlemci taraf,ndan ayr, olarak de erlendirilmi ve ard,ndan gözlemciler aras, uyum katsay,lar, hesaplanm, t,r; ancak uyum katsay,s,n,n hesaplanmas,nda öCevaps,zö kategorisine giren cevaplar analize dahil edilmemi tir. ABDdeki çal, maya benzer ekilde bu çal, madaki gözlemciler aras, uyum katsay,lar, hesaplan,rken ayn, yol izlenmi tir.

Tablo 33. G2 Maddesi için Bağımsız Gözlemciler Arasındaki Korelasyon Katsayısı

Gözlemci 2		Gözlemci 1
	r	.985(**)
	p	.000
	N	227

** Anlamlılık düzeyi $p < 0.01$

Tablo 33'te güdüleme seviyesindeki G2 adlı açık uçlu maddeye verilen cevapların gözlemci 1 ve gözlemci 2 tarafından yerleştirildiği cevap kategorileri arasındaki ilişki hesaplanmıştır ve ilişkinin olumlu yönde .01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür ($r = .985$).

Tablo 34. G4 Maddesi için Bağımsız Gözlemciler Arasındaki Korelasyon Katsayısı

Gözlemci 2		Gözlemci 1
	r	.996(**)
	p	.000
	N	236

** Anlamlılık düzeyi $p < 0.01$

Tablo 34'te güdüleme seviyesindeki G4 adlı açık uçlu maddeye verilen cevapların gözlemci 1 ve gözlemci 2 tarafından yerleştirildiği cevap kategorileri arasındaki ilişki hesaplanmıştır ve ilişkinin olumlu yönde .01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür ($r = .996$).

Tablo 35. T1 Maddesi için Bağımsız Gözlemciler Arasındaki Korelasyon Katsayısı

Gözlemci 2		Gözlemci 1
	r	.986(**)
	p	.000
	N	167

** Anlamlılık düzeyi $p < 0.01$

Tablo 35'te tutarlılık seviyesindeki T1 adlı açık uçlu maddeye verilen cevapların gözlemci 1 ve gözlemci 2 tarafından yerleştirildiği cevap kategorileri arasındaki ilişki hesaplanmıştır ve ilişkinin olumlu yönde .01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür ($r = .986$). Aynı zamanda araştırmamızda bulunan 300 çocuktan

cevapsız bıraktı, , ya da T1 adlı maddeye do ru olamayan yan,tılar verdi i görülmektedir.

Tablo 36. T2 Maddesi için Ba ,ms,z Gözlemciler Aras, Korelasyon Katsay,s,

		Gözlemci 1
Gözlemci 2	r	.999(**)
	p	.000
	N	300

** Anlamlı,k düzeyi $p < 0.01$

Tablo 36'da T2 adlı maddeye verilen cevaplar,n hiçbirinin öCevapsızö kategorisine yerle tirilmemi oldu u görülmektedir (N= 300). Aynı zamanda, tutarlı,k seviyesindeki T2 adlı açık uçlu maddeye verilen cevaplar,n gözlemci 1 ve gözlemci 2 taraf,ndan yerle tirildi i cevap kategorileri aras,ndaki ili ki hesaplanm, ve ili kinin olumlu yönde .01 düzeyinde anlamlı oldu u görülmü tür ($r = .999$).

Tablo 37. T4 maddesi için ba ,ms,z gözlemciler aras, korelasyon katsay,s,

		Gözlemci 1
Gözlemci 2	r	.969(**)
	p	.000
	N	127

** Anlamlı,k düzeyi $p < 0.01$

Tablo 37'de ara tırma grubunda bulunan 300 çocuktan 173'ünün T4 adlı maddeyi cevapsız bıraktı, , ya da T1 adlı maddeye do ru olamayan yan,tılar verdi i görülmektedir.

4.2.2 Geçerlik ile İlgili Bulgular

Bilindi i gibi geçerlik; bir ölçme arac,n,n ölçmeyi amaçlad, , özelli i, ba ka herhangi bir özellikle kar tırmadan, do ru ölçebilme derecesini ifade etmektedir. (Ercan ve Kan, 2004). Ölçüm araçlar,n,n geçerli i farklı tekniklerle s,nanabilir. Bu çal,mada Türkçeye uyarlanmaya çal,ılan ölçüm arac,n,n s,nanmas, amacıyla, özgün ölçüm arac,n,n düzenlendi i ABD'de yapılan geçerlik analizi tekrarlanm, ve

daha ileri düzeyde kan,tlar elde edilmeye çal, ,lm, t,r:
Ölçüm arac,nda bulunamayan bir maddenin ayr,rt edici gücü s,nanm, t,r.

Bir testin yap, geçerli ine ili kin yap,lmam, gereken ilk analiz faktör analizidir. Ancak bu çal, mada, Kohlberg'in (1966) özel kuram,nda ifade etti i basamaklar temel al,narak olu turulmu bir ölçüm arac,n, adaptasyon çal, mas, yap,ld, , için faktör analizi uygulanmam, t,r. Ayr,ca özgün ölçüm arac,n, düzenlendi i ABD'de yürütülen çal, mada da faktör analizi yap,lmam, t,r.

Ancak Türkiye'deki uygulamalar,n geçerli inin s,nanmas,nda seviyelerden elde edilen toplam puanlar,n ili kisi incelenmi tir.

4.2.2.1. Kapsam Geçerli i

Kapsam geçerli i, testi olu turan maddelerin, ölçülmek istenen özelli i ölçmede nicelik ve nitelik olarak yeterli olup olmad, ,n, göstergesidir. Kapsam geçerli inde esasen ötest maddeleri ölçülmek istenen özelli i yans,t,yor mu?ö sorusunun cevab, aran,r. Burada her bir maddenin içerik ve nitelik olarak an,lan davran, , (özelli i) ölçmede yeterli ya da uygun bir soru olup olmad, ,na bak,l,r (Büyüköztürk, 2005). Ölçüm arac,n, kapsam geçerli inin s,nanmas,nda ba vurulan yöntemlerden biri görünü geçerli idir. Bunun için uzman görü üne ba vurulur (Önder, 1997). Bu amaçla, ölçüm arac,n, Türkçe le tirilmi metni okul öncesi e itimi alan,nda görev yapmakta olan 5 ayr, ö retim üyesinin görü üne sunulmu tur. Yaln,zca iki ö retim üyesi ölçüm arac,ndaki ögerçektenö ifadelerinin gereksiz oldu u yönünde görü bildirmi tir. Ancak ölçüm arac,ndaki ögerçektenö ifadeleri sahte korunumu engellemek ad,na (çocuklar,n fantastik bir dü ünçe ile hayali cevaplar vermesini engellemek için) ölçe e dahil edildi i için ögerçektenö ifadeleri ölçekten ç,kar,lmam, t,r.

Yap, geçerli inin s,nanmas,nda ölçüm arac,n,n tümünün ölçüm arac,n, olu turan seviyeler ile ili kisi incelendi i gibi seviyelerin kendi aralar,ndaki ili ki de hesaplanm, t,r.

Tablo 38. TCDÖAø,n Tümü le Alt Seviyeleri Aras,ndaki li kileri Gösteren Korelasyon Katsay,lar,

	Sabitlik	Güdülenme	Tutarl,k (K,z)	Tutarl,k (Erkek)
TCDÖAø,n Tümü	.442**	.644**	.885**	.896**
N	300	300	154	144

** .01 düzeyinde anlaml,

Tablo 38de TCDÖAø,n kendisini olu turan seviyeler ile ili kileri .01 düzeyinde anlaml, olarak belirlenmi tir. Tüm ölçek ile seviyeler aras,ndaki korelasyon katsay,lar,n,n birbirlerine yak,n say,labilecek de erde olmad, , görülmektedir. Ölçüm arac,n,n tümü ile sabitlik seviyesi aras,nda zay,f olmakla birlikte anlaml, bir ili ki vard,r, yine ölçüm arac,n,n tümü ile güdülenme seviyesi aras,nda orta düzeyde anlaml, bir ili ki oldu u görülmektedir. Ölçe in tümü ile tutarl,l,k seviyesi (k,z ve erkek olarak ayr, hesaplanm, t,r) aras,nda yüksek düzeyde anlaml, bir ili kinin varl, ,ndan söz edilebilir (Köse, 2007).

Tablo 39. TCDÖAø,y, Olu turan Seviyeler Aras,ndaki li kileri Gösteren Korelasyon Katsay,lar,

	Kimlik	Sabitlik	Güdülenme
Sabitlik	0.37**		
Güdülenme	0.32**	0.28**	
Tutarl,l,k	0.01	0.19**	0.35**

**p< .01

Tablo 39da görüldü ü üzere, Türkiye'deki çal, ma grubunda en yüksek anlaml, ili ki kimlik ve sabitlik seviyeleri aras,ndad,r (r= .37). en dü ük ili ki ise kimlik ve

zayıf ancak anlamlı, olduğu görülmektedir. d, r (r= .01). seviyeler arasında tüm ilikilerin çok

Tablo 40. ABD'deki Uygulamalardan Elde Edilen Sonuçlara Göre TCDÖA'yı, Oluşturan Seviyeler Arasındaki İlişkileri Gösteren Korelasyon Katsayıları,

	Kimlik	Sabitlik	Güdülenme
Sabitlik	0.29**		
Güdülenme	0.30**	0.35***	
Tutarlılık	0.23*	0.28**	0.47***

* p<.05, ** p<.01, *** p<.001

Tablo 40 incelendiğinde ABD uygulamalarında en yüksek ilişkinin tutarlılık ve güdülenme seviyeleri arasında olduğu görülmektedir (r= .47). En düşük ilişki ise Türkiye'den elde edilen sonuçlarla benzer şekilde kimlik ve tutarlılık seviyeleri arasında, r (r= .23). ABD uygulamalarında da seviyeler arasındaki tüm ilikilerin zayıf ancak anlamlı olduğu görülmektedir.

4.3. DİĞER BULGULAR

Yaşamde ikenine göre seviyelerden alınan toplam puanlar arasında fark olup olmadığına ilişkin olarak, amaçla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış, t. r. Farklılık, hangi gruptan kaynaklandığına belirlenmesi için Levene teste bakılmış, ve varyansların eşit olmadığı görüldükten sonra Field (2000) önerdiği şekilde Tamhane testi yapılmış, t. r (Uysal, 2006).

Tablo 41. TCDÖA'nın Sabitlik Seviyesinden Alınan Toplam Puanların Yaşamde ikenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Yapılan F Testi

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlılık Düzeyi
Gruplar Aras,	26.371	4	6.593	11.938	.000
Grup içi	162.909	295	.552		
Toplam	189.280	299			

...e, sabitlik seviyesinden alınan toplam puanlar ya grubu
değişimlere göre anlamlı farklılık ($p < .05$) göstermektedir. Levene Testine göre
varyanslar eşit olmadıkça, için, farklılık, hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek
üzere post-hoc teknik olarak Tamhane testinden yararlanılmıştır. Bu işlem sırasında
daha detaylı bilgilere ulaşılabilmesi adına sabitlik seviyesindeki her bir madde ayrı-
ayrı tablolarla tablolatılmıştır.

Tablo 42. TCDÖA'nın Sabitlik Seviyesinden S1 Maddesi için Alınan Toplam Puanların Hangi Ya Grupları Arasında Farklılık Gösterdiğine İlişkin Tamhane Testi

Ya	Ya Grupları	Ortalama Farklar	p
3	4	-.21	.095
	5	-.28(*)	.003
	6	-.25(*)	.010
	7	-.28(*)	.004
4	3	.21	.095
	5	-.07	.653
	6	-.05	.976
	7	-.07	.751
5	3	.28(*)	.003
	4	.07	.653
	6	.02	.997
	7	.00	1.000
6	3	.25(*)	.010
	4	.05	.976
	5	-.02	.997
	7	-.02	.999
7	3	.28(*)	.004
	4	.07	.751
	5	.00	1.000
	6	.02	.999

* $p < .05$

Tablo 42'de görüldüğü üzere sabitlik seviyesinde bulunan S1 adlı madde için 3 ya grubu çocuklardan alınan cevaplar ile 5, 6 ve 7 ya grubunda bulunan çocuklardan alınan cevaplar arasında anlamlı bir farklılık rastlanmıştır. 5, 6 ve 7 ya grubundaki çocukların S1 maddesinden aldıkları cevaplar incelendiğinde yalnızca 3 ya grubundan alınan cevaplar arasında anlamlı bir farklılık rastlanmıştır.

Tablo 43: S2 Maddesi için Alınan Toplam Puanların Hangi Ya Grupları Arasında Farklılık Gösterdiğine İlişkin Tamhane Testi

Ya	Ya	Ortalama	p
	Gruplar,	Farklar	
3	4	.02	.979
	5	.04	.581
	6	.00	.
	7	.00	.
4	3	-.02	.979
	5	.02	.993
	6	-.02	.979
	7	-.02	.979
5	3	-.04	.581
	4	-.02	.993
	6	-.04	.581
	7	-.04	.581
6	3	.00	.
	4	.02	.979
	5	.04	.581
	7	.00	.
7	3	.00	.
	4	.02	.979
	5	.04	.581
	6	.00	.

* $p < .05$

Tablo 43'te S2 adlı maddeye verilen cevapların yaş gruplarına göre farklılık göstermediği görülmektedir.

Tablo 44: Yaş Gruplarına Göre S3 Maddesine Verilen Cevapların Ortalama Farkları ve p Değerleri. Tablo, 3 yaş grubu ile 4, 5, 6 ve 7 yaş grupları arasındaki farkları göstermektedir. Ortalama farklar, 3 yaş grubu ile diğer gruplar arasındaki farkları göstermektedir. p değerleri, farkların anlamlı olup olmadığını göstermektedir. * p < .05.

Yaş	Yaş Grupları	Ortalama Farklar	p
3	4	-.13	.400
	5	-.16	.077
	6	-.17(*)	.035
	7	-.17(*)	.035
4	3	.13	.400
	5	-.04	.947
	6	-.05	.581
	7	-.05	.581
5	3	.16	.077
	4	.04	.947
	6	-.01	.979
	7	-.01	.979
6	3	.17(*)	.035
	4	.05	.581
	5	.01	.979
	7	.00	.
7	3	.17(*)	.035
	4	.05	.581
	5	.01	.979
	6	.00	.

* p < .05

Tablo 44'te görüldüğü üzere, S3 maddesine verilen cevaplar yaş grubu de i kenine göre incelendi inde 3 yaş grubu ile 6 ve 7 yaş grubu çocuklar, n verdikleri cevaplar aras,nda anlaml, bir farklılık vardı,r.

Tablo 46: S5 Maddesi için Alınan Toplam Puanların Hangi Ya Grupları Arasında Farklılık Gösterdiği ile İlgili Tamhane Testi

Ya	Ya Grupları	Ortalama Farklar	p
3	4	-.10	.831
	5	-.16	.158
	6	-.16	.142
	7	-.20(*)	.018
4	3	.10	.831
	5	-.06	.895
	6	-.06	.864
	7	-.10	.123
5	3	.16	.158
	4	.06	.895
	6	.00	1.000
	7	-.04	.581
6	3	.16	.142
	4	.06	.864
	5	.00	1.000
	7	-.04	.581
7	3	.20(*)	.018
	4	.10	.123
	5	.04	.581
	6	.04	.581

* p < .05

Tablo 46'da verilen Tamhane testi sonuçlarına göre, S5 adlı maddeye getirilen açıklamalar 3 ile 7 yaş grubundaki çocuklar arasında anlamlı bir farklılık neden olmuştur, bu farklılık 7 yaş grubundaki çocukların lehinedir.

Tablo 47'de görüldü ü üzere, S6 maddesine verilen cevaplar ya gruplar,na göre anlamlı farklılıklar yaratmam, t.r.

Ya	Ya	Ortalama	p
	Gruplar,	Farklar	
3	4	-.09	.488
	5	-.10	.423
	6	-.11	.213
	7	-.11	.213
4	3	.09	.488
	5	.00	1.000
	6	-.02	.979
	7	-.02	.979
5	3	.10	.423
	4	.00	1.000
	6	-.01	.979
	7	-.01	.979
6	3	.11	.213
	4	.02	.979
	5	.01	.979
	7	.00	.
7	3	.11	.213
	4	.02	.979
	5	.01	.979
	6	.00	.

* p< .05

Tablo 47'de görüldü ü üzere, S6 maddesine verilen cevaplar ya gruplar,na göre anlamlı farklılıklar yaratmam, t.r.

Tablo 48: Yaş Gruplarına Göre S7 Maddesine Verilen Cevapların Ortalama Farklılıklarını Gösteren Tamhane Testi Sonuçları

Yaş	Yaş Grupları	Ortalama Farklar	p
3	4	-.11	.213
	5	-.10	.423
	6	-.10	.408
	7	-.11	.213
4	3	.11	.213
	5	.01	.979
	6	.01	.979
	7	.00	.
5	3	.10	.423
	4	-.01	.979
	6	.00	1.000
	7	-.01	.979
6	3	.10	.408
	4	-.01	.979
	5	.00	1.000
	7	-.01	.979
7	3	.11	.213
	4	.00	.
	5	.01	.979
	6	.01	.979

* p < .05

Tablo 48'de görüldüğü üzere, S7 maddesine verilen cevaplar yaş gruplarına göre anlamlı farklılıklar yaratmamıştır.

DEĞİTİRİLENME SEVİYESİNDEN ALINAN TOPLAM PUANLARIN YA GRUPLARI ARASINDA FARKLI, FARKLI GÖSTERİP GÖSTERMEDİ İNE İLİŞKİN F TESTİ

	Kareler Toplam,	Sd	Kareler Ortalaması,	F	Anlamlılık Düzeyi
Gruplar Aras,	82.235	4	20.559	17.286	.000
Grup içi	350.845	295	1.189		
Toplam	433.080	299			

* p< .05

Tablo 49'da görüldüğü üzere, güdülenme seviyesinden alınan toplam puanlar ya grubu de ği kenine göre anlamlı, farklı, k (p< .05) göstermektedir. Levene Testine göre varyanslar eşit olmadıkça, için, farklı, n hangi gruplardan kaynaklandığını, belirlemek üzere post-hoc teknik olarak Tamhane testinden yararlanılmıştır.

Tablo 50. TCDÖA'nın Güdülenme Seviyesinden G1 Maddesi için Alınan Toplam Puanların Hangi Ya Grupları Arasında Farklı, Farklı Gösterdiği İne İlişkin Tamhane Testi

Ya	Ya Grupları,	Ortalama Farkları	p
3	4	-.094	.928
	5	-.212(*)	.023
	6	-.188	.074
	7	-.213(*)	.030
4	3	.094	.928
	5	-.118	.161
	6	-.095	.513
	7	-.119	.225
5	3	.212(*)	.023
	4	.118	.161
	6	.024	.997
	7	.000	1.000
6	3	.188	.074
	4	.095	.513
	5	-.024	.997
	7	-.024	.999
7	3	.213(*)	.030
	4	.119	.225
	5	.000	1.000
	6	.024	.999

* p< .05

deye verilen cevaplar,n ya gruplar,na göre farklı,k gösterip göstermediğini inkin yapılan Tamhane testi görülmektedir. Buna göre; G1 maddesine verilen cevaplara göre 3 ya ile 5 ve 7 ya aras,nda anlamlı, farklı,lklar olduğu görülmektedir.

Tablo 51. TCDÖA'nın G2 Maddesi için Alınan Toplam Puanların Hangi Ya Grupları Arasında Farklı,k Gösterdiğini İkin Tamhane Testi

Ya	Ya Grupları	Ortalama Farklar	p
3	4	-.122	.728
	5	-.354(*)	.000
	6	-.379(*)	.000
	7	-.558(*)	.000
4	3	.122	.728
	5	-.232(*)	.049
	6	-.257(*)	.017
	7	-.436(*)	.000
5	3	.354(*)	.000
	4	.232(*)	.049
	6	-.025	1.000
	7	-.204	.293
6	3	.379(*)	.000
	4	.257(*)	.017
	5	.025	1.000
	7	-.179	.458
7	3	.558(*)	.000
	4	.436(*)	.000
	5	.204	.293
	6	.179	.458

* p < .05

G2 adlı madde güdülenme seviyesinde yer alan dört maddeden biridir. Tablo 51'de görüldüğü üzere, G2 maddesine verilen cevaplar 3 ya ile 5, 6 ve 7 ya grubu çocukları arasında anlamlı bir farklılık, a neden olmuştur; bu farklılık 5, 6 ve 7 ya lehinedir. 4 ya grubundaki çocukların G2 adlı maddeye verdikleri cevaplar incelendiğinde 5, 6 ve 7 ya grubundaki çocukların verdikleri cevaplar ile anlamlı farklılıklar gösterdiği görülmektedir; bu farklılık 3 ya grubundaki çocukların verdikleri cevaplara benzer şekilde 5, 6 ve 7 ya grubundaki çocukların lehinedir.

3 yaş grubu çocuklar, n G2 adlı maddeye verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık rastlanmamıştır.

Tablo 52. TCDÖA'nın G3 Maddesi için Alınan Toplam Puanlar, n Hangi Yaş Grupları Arasında Farklılık Gösterdiğine İlişkin Tamhane Testi

Yaş	Yaş Grupları	Ortalama Farklar	p
3	4	-.230	.092
	5	-.325(*)	.001
	6	-.328(*)	.001
	7	-.365(*)	.000
4	3	.230	.092
	5	-.095	.611
	6	-.098	.544
	7	-.135	.133
5	3	.325(*)	.001
	4	.095	.611
	6	-.003	1.000
	7	-.040	.974
6	3	.328(*)	.001
	4	.098	.544
	5	.003	1.000
	7	-.037	.983
7	3	.365(*)	.000
	4	.135	.133
	5	.040	.974
	6	.037	.983

* p < .05

Tablo 52'de G3 adlı maddeye verilen cevaplar, n yaş gruplarına göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin yapılan Tamhane testi görülmektedir. Buna göre; G3 maddesine verilen cevaplar, 3 yaş grubu çocuklar ile 5, 6 ve 7 yaş grubu çocuklar arasında anlamlı farklılıklar göstermektedir, en büyük fark ise 3 yaş ile 7 yaş grubu çocukların verdikleri cevaplar arasında ve bu fark 7 yaş grubunun lehinedir.

Ölçülenme Seviyesinden G4 Maddesi için Alınan Toplam Puanların Hangi Ya Grupları Arasında Farklılık Gösterdiğine İlişkin Tamhane Testi

Ya	Ya Grupları	Ortalama Farklar	p
3	4	-.123	.514
	5	-.406(*)	.000
	6	-.343(*)	.000
	7	-.466(*)	.000
4	3	.123	.514
	5	-.284(*)	.004
	6	-.221(*)	.045
	7	-.343(*)	.007
5	3	.406(*)	.000
	4	.284(*)	.004
	6	.063	.997
	7	-.059	1.000
6	3	.343(*)	.000
	4	.221(*)	.045
	5	-.063	.997
	7	-.122	.918
7	3	.466(*)	.000
	4	.343(*)	.007
	5	.059	1.000
	6	.122	.918

* p< .05

Tablo 53'te görüldüğü üzere, G4 adlı maddeye verilen cevaplar 3 ya ile 5, 6 ve 7 ya arasında anlamlı bir farklılık neden olmuştur; bu farklılık beklendiği üzere 7 ya grubunun lehinedir.

Aynı maddeye verilen cevaplar incelendiğinde 4 ya ile 5, 6 ve 7 ya arasında anlamlı bir farklılık rastlanmıştır; en yüksek farkın 4 ya ile 7 ya arasında olduğu görülmektedir.

çin TCDÖA'nın Tutarlılık Seviyesinden Alınan Toplam Puanların Ya De ikenine Göre Farklılık Gösterip Göstermedi ine li kin F Testi

	Kareler Toplam,	Sd	Kareler Ortalamas,	F	Anlamlılık Düzeyi
Gruplar Aras,	135.265	4	33.816	2.738	.031
Grup içi	1716.707	139	12.350		
Toplam	1851.972	143			

* $p < .05$

Tablo 54'te görüldü ü üzere, erkek çocukların tutarlılık seviyesinden aldıkları, toplam puanlar ya grubu de ikenine göre anlamlı farklılık ($p < .05$) göstermektedir. Levene Testine göre varyanslar e it olmadık için, farklılık, n hangi gruplardan kaynaklandığını, belirlemek üzere Post Hoc teknik olarak Tamhane testinden yararlanılmıştır.

Tablo 55. Kız Çocukları için TCDÖA'nın Tutarlılık Seviyesinden Alınan Toplam Puanların Ya De ikenine Göre Farklılık Gösterip Göstermedi ine li kin F Testi

	Kareler Toplam,	Sd	Kareler Ortalamas,	F	Anlamlılık Düzeyi
Gruplar Aras,	195.284	4	48.821	3.856	.005
Grup içi	1886.618	149	12.662		
Toplam	2081.903	153			

* $p < .05$

Tablo 55'te görüldü ü üzere, kız çocukların tutarlılık seviyesinden aldıkları, toplam puanlar ya grubu de ikenine göre anlamlı farklılık ($p < .05$) göstermektedir. Levene Testine göre varyanslar e it olmadık için, farklılık, n hangi maddelerden kaynaklandığını, belirlemek üzere post-hoc teknik olarak Tamhane testinden yararlanılmıştır.

Tutarlı, İki Seviyesinden T1 Maddesi için Alınan Toplam
Farklı Ya Grupları Arasında Farklı Gösterdiği İle İlgili Tamhane Testi

Ya	Ya Grupları	Ortalama Farklar	p
3	4	-.091	.404
	5	-.018	1.000
	6	-.118	.095
	7	-.084	.765
4	3	.091	.404
	5	.073	.722
	6	-.026	1.000
	7	.008	1.000
5	3	.018	1.000
	4	-.073	.722
	6	-.099	.266
	7	-.065	.939
6	3	.118	.095
	4	.026	1.000
	5	.099	.266
	7	.034	1.000
7	3	.084	.765
	4	-.008	1.000
	5	.065	.939
	6	-.034	1.000

* $p < .05$

T1 adlı madde tutarlı seviyesinde yer alan ilk maddedir. Tablo 56'da göz atıldığında T1 adlı maddeye verilen cevapların ya gruplarına göre anlamlı bir farklılık yaratmadığı görülmektedir.

Tutarlı,1,k Seviyesinden T2 Maddesi için Alınan Toplam
Fuarın Hangi Ya Grupları Arasında Farklı,k Gösterdi İne İlişkin Tamhane Testi

Ya	Ya Grupları	Ortalama Farklar	P
3	4	-.048	.992
	5	-.215(*)	.010
	6	-.226(*)	.005
	7	-.382(*)	.001
4	3	.048	.992
	5	-.167	.119
	6	-.178	.071
	7	-.334(*)	.006
5	3	.215(*)	.010
	4	.167	.119
	6	-.011	1.000
	7	-.167	.606
	7	-.156	.690
6	3	.226(*)	.005
	4	.178	.071
	5	.011	1.000
	7	-.156	.690
	7	-.156	.690
7	3	.382(*)	.001
	4	.334(*)	.006
	5	.167	.606
	6	.156	.690

* p< .05

T2 adlı madde tutarlı,1,k seviyesinde yer alan açık uçlu maddelerden biridir. Tablo 57'de görüldüğü üzere, T2 adlı maddeye verilen cevaplar 3 ya ile 5, 6 ve 7 ya lar arasında anlamlı bir farklılık neden olmaktadır, bu farklılıklar 5, 6 ve 7 ya grubundaki çocukların lehinedir; en büyük fark 3 ya grubu ile 7 ya grubu çocuklar arasında, (p= .001). Ayrıca, T2 adlı maddeye verilen cevaplar 4 ya ile 7 ya arasında anlamlı bir farklılık neden olmaktadır, bu farklılık 7 ya grubundaki çocukların lehine olduğu görülmektedir.

Tutarlı,1,k Seviyesinden T4 Maddesi için Alınan Toplam
Fuarın Hangi Ya Grupları, Arasında Farklı,k Gösterdi İne İlişkin Tamhane Testi

Ya	Ya Grupları,	Ortalama Farklar	p
3	4	-.015	1.000
	5	-.215(*)	.010
	6	-.239(*)	.003
	7	-.382(*)	.001
4	3	.015	1.000
	5	-.199(*)	.019
	6	-.223(*)	.005
	7	-.367(*)	.001
5	3	.215(*)	.010
	4	.199(*)	.019
	6	-.024	1.000
	7	-.167	.606
6	3	.239(*)	.003
	4	.223(*)	.005
	5	.024	1.000
	7	-.144	.787
7	3	.382(*)	.001
	4	.367(*)	.001
	5	.167	.606
	6	.144	.787

* $p < .05$

T4 adlı madde tutarlı,1,k seviyesinde yer alan üç aç,k uçlu sorudan biridir. Tablo 59 incelendi inde, T4 adlı maddeye verilen cevaplar 3 ya grubu ile 5, 6 ve 7 ya grubu çocuklar arasında anlamlı, farklı,k göstermektedir; bu fark, 5, 6 ve 7 ya grubundaki çocuklar lehinedir, en büyük fark 3 ya grubu ile 7 ya grubu arasındadır. Ayrıca 4 ya grubunun verdikleri cevaplar ile 5, 6 ve 7 ya grupları arasında bulunan çocukların verdikleri cevaplar arasında da anlamlı, farklı,k rastlanmamıştır; bu fark 5, 6 ve 7 ya grubundaki çocukların lehinedir. En büyük fark ise 4 ya ile 7 ya arasında olduğu görülmektedir.

Ortalama Farklar, Ortalama Seviyesinden T5 Maddesi için Alınan Toplam
Farklar, Hangi Ya Grupları Arasında Farklılık Gösterdi İne İlişkin Tamhane Testi

Ya	Ya Grupları	Ortalama Farklar	P
3	4	-.130	.860
	5	-.150	.677
	6	-.086	.986
	7	-.209	.445
4	3	.130	.860
	5	-.020	1.000
	6	.044	1.000
	7	-.079	.997
5	3	.150	.677
	4	.020	1.000
	6	.064	.996
	7	-.059	1.000
6	3	.086	.986
	4	-.044	1.000
	5	-.064	.996
	7	-.123	.913
7	3	.209	.445
	4	.079	.997
	5	.059	1.000
	6	.123	.913

* $p < .05$

Tablo 60'ta görüldüğü üzere, T5 maddesine verilen cevaplar ya gruplarına göre anlamlı farklılıklar yaratmamıştır.

Ortalama Farklar, Ortalama Seviyesinden T6A Maddesi için Alınan Toplam
Farkların Hangi Ya Grupları Arasında Farklılık Gösterdiğine İlişkin Tamhane Testi

Ya	Ya Grupları	Ortalama Farklar	p
3	4	.273	.300
	5	.120	.990
	6	.056	1.000
	7	-.121	.998
4	3	-.273	.300
	5	-.153	.796
	6	-.217	.354
	7	-.394	.077
5	3	-.120	.990
	4	.153	.796
	6	-.064	1.000
	7	-.241	.669
6	3	-.056	1.000
	4	.217	.354
	5	.064	1.000
	7	-.177	.928
7	3	.121	.998
	4	.394	.077
	5	.241	.669
	6	.177	.928

* $p < .05$

T6A adlı madde, yalnızca erkek çocuklara yöneltilmiştir. Tablo 62 incelendiğinde T6A adlı maddeye verilen cevaplar yaş gruplarına göre anlamlı fark oluşturmadığı görülmektedir.

Ortalama Farklı Seviyesinden T9 Maddesi için Alınan Toplam Puanların Hangi Ya Grupları Arasında Farklı Gösterdiğine İlişkin Tamhane Testi

Ya	Ya Grupları	Ortalama Farklar	p
3	4	-.003	1.000
	5	-.268(*)	.024
	6	-.204	.167
	7	-.287	.070
4	3	.003	1.000
	5	-.265(*)	.012
	6	-.201	.110
	7	-.284	.052
5	3	.268(*)	.024
	4	.265(*)	.012
	6	.064	.997
	7	-.020	1.000
6	3	.204	.167
	4	.201	.110
	5	-.064	.997
	7	-.083	.994
7	3	.287	.070
	4	.284	.052
	5	.020	1.000
	6	.083	.994

* p<.05

Tablo 67'de 3 ya grubu çocukların T9 adlı maddeye verdikleri cevaplar ile 5 ya grubu çocukların cevapları arasında anlamlı bir farklılık rastlanmamıştır; 5 ya grubundaki çocuklar T9 adlı maddeden daha yüksek sonuçlar elde etmişlerdir. Bunun yanı sıra T9 maddesine verilen cevaplarda 4 ya ve 5 ya arasında da anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir, 5 ya grubu çocukların elde ettikleri puanlar daha yüksektir.

Tutarlı, l, k Seviyesinden T9A Maddesi için Alınan Toplam
Fuarın Hangi Ya Grupları Arasında Farklı, k Gösterdi İne İlişkin Tamhane Testi

Ya	Ya Grupları,	Ortalama Farklar	p
3	4	.046	1.000
	5	-.271	.313
	6	-.148	.938
	7	-.196	.896
4	3	-.046	1.000
	5	-.317	.062
	6	-.194	.592
	7	-.242	.619
5	3	.271	.313
	4	.317	.062
	6	.123	.958
	7	.075	1.000
6	3	.148	.938
	4	.194	.592
	5	-.123	.958
	7	-.048	1.000
7	3	.196	.896
	4	.242	.619
	5	-.075	1.000
	6	.048	1.000

* p<.05

T9A adlı madde yalnızca kız çocuklara yöneltilmiştir. Tablo 68'e göre T9A adlı maddeye verilen cevaplar incelendiğinde yaş gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar yaratmadığı görülmektedir.

Tablo 69. T6 ile T6A Adlı Maddeler Arasındaki İlişkiyi Gösteren Korelasyon Katsayısı,

t6	t6a
r	.703(**)
p	.000
N	144

** p<0.01

T6A adlı madde yalnızca erkek çocuklara yöneltilen ve kendilerine yönelik toplumsal cinsiyet tutarlılığını ölçmeyi amaçlayan bir maddedir. Bu maddeye paralel olan ve diğerlerine yönelik toplumsal cinsiyet tutarlılığını ölçmeye amaçlayan madde

ine ve di erlerine yönelik toplumsal cinsiyet tutarl,ı, ,
puanlar, aras,ndaki ili ki Tablo 69de görülmektedir: Buna göre, T6 ve T6A
maddeleri aras,ndaki ili kinin pozitif yönde ve anlamlı oldu u görülmektedir ($r=$
.703).

Tablo 70. T7 ile T7A Adl, Maddeler Aras,ndaki li kiyi Gösteren Korelasyon
Katsay,s,

		t7a
t7	r	.720(**)
	p	.000
	N	156

** $p<0.01$

T7A adl, madde yalnızca k,z çocuklara yöneltilen ve kendilerine yönelik toplumsal
cinsiyet tutarl,ı, ,n, ölçmeyi amaçlayan bir maddedir. Bu maddeye paralel olan ve
di erlerine yönelik toplumsal cinsiyet tutarl,ı, ,n, ölçmeye amaçlayan madde ise T8
adl, maddedir. Kendine ve di erlerine yönelik toplumsal cinsiyet tutarl,ı, , puanlar,
aras,ndaki ili ki Tablo 70de görülmektedir: Buna göre, k,z çocuklar,n T7 ve T7A
adl, maddelere verdikleri yan,tlar,n aras,ndaki ili kinin pozitif yönlü ve anlamlı,
oldu u görülmektedir ($r= .720$).

Tablo 71. T8 ile T8A Adl, Maddeler Aras,ndaki li kiyi Gösteren Korelasyon
Katsay,s,

		t8a
t8	r	.721(**)
	p	.000
	N	144

** $p<0.01$

T8A adl, madde yalnızca erkek çocuklara yöneltilen ve kendilerine yönelik
toplumsal cinsiyet tutarl,ı, ,n, ölçmeyi amaçlayan bir maddedir. Bu maddeye paralel
olan ve di erlerine yönelik toplumsal cinsiyet tutarl,ı, ,n, ölçmeye amaçlayan madde
ise T8 adl, maddedir. Kendine ve di erlerine yönelik toplumsal cinsiyet tutarl,ı, ,
puanlar, aras,ndaki ili ki Tablo 71de görülmektedir: Buna göre, T8 ve T8A adl,

inin pozitif yönlü ve anlamlı, olduğu görülmektedir ($r = .740$).

Tablo 72. T9 ile T9A Adli Maddeler Arasındaki İlişkiyi Gösteren Korelasyon Katsayısı,

		t9a
t9	r	.740(**)
	p	.000
	N	156

** $p < 0.01$

T9A adli madde yalnızca kız çocuklara yöneltilen ve kendilerine yönelik toplumsal cinsiyet tutarlılığını ölçmeyi amaçlayan bir maddedir. Bu maddeye paralel olan ve diğ erlerine yönelik toplumsal cinsiyet tutarlılığını ölçmeye amaçlayan madde ise T9 adli maddedir. Kendine ve diğ erlerine yönelik toplumsal cinsiyet tutarlılığı puanları arasındaki ilişki Tablo 72'de görülmektedir: Buna göre, kız çocukların T9 ve T9A adli maddelere verdikleri yanıtların arasındaki ilişkinin pozitif yönlü ve anlamlı olduğu görülmektedir ($r = .740$).

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTI MA VE ÖNER LER

5.1 SONUÇ VE TARTI MA

William Kessen 1979 y,l,nda yapt , ara t,rman,n sonucunda, Bat, dünyas,n,n çocuklu u masumiyet, zayıflık ve cinsiyetsizlik gibi özelliklerle özde le tirdi ini vurgulam, t,r (Heywood, 2003). Ancak ya am,n ba lang,c,ndan itibaren, küçük çocuklar kendilerini di erlerinden ay,rmaya ve kendileri ile benzer olanlar, aramaya ba larlar. Toplumsal cinsiyet birçok ba lamda kategorize etmenin temeli olarak ,rk, ya ve sosyal rolden daha bask,nd,r (Zemore, Fiske ve Kim,2000).

Okul öncesi dönemdeki çocuklar üzerinde 1975 y,l,ndan günümüze kadar yap,lm, çal, malar incelendi inde, ilk y,llarda cinsel geli im ve e itim konusuna hiç de inilmezken, seksenli y,llardan sonra ara t,rmalar,n az da olsa yap,lmaya ba lad, , ve giderek artt, , belirlenmi tir (Haktan,r, 2005).

Okul öncesi dönemde olan çocuklarda cinsiyet özelliklerine ili kin kal,pyarg,lar,n geli imi, toplumsal cinsiyet rollerinin geli imi ve cinsiyete dayal, toplumsal rollerin ö renilmesi konulu ara t,rmalar, ülkemizde ancak 1990đ, ve 2000đi y,llarda yap,lmaya ba lanm, t,r.

Money ve Ehrhardtæ göre; õToplumsal cinsiyet kimli i (gender identity), toplumsal cinsiyet rolünün (gender role) özel olarak deneyimlenmesidir ve toplumsal cinsiyet rolü, toplumsal cinsiyet kimli inin genel d, avurumudur (Migliaccia, 2002). Bu nedenle toplumsal cinsiyetin kazan,m,, toplumsal cinsiyet rollerinin ve cinsiyet özelliklerine ili kin kal,pyarg,lar,n geli iminin kayna , olarak gösterilebilir.

Ayr,ca, çocu un zihin geli iminde evrensel olarak görülen fiziksel nesnelere kavranmas, ve korunum kavram,n,n geli me süreçleri, onun kendi bedenini

toplumsal cinsiyet kimli ine sahip olma süreçlerinin de
evrensel oldu u savunulmaktadır (Baran, 1995).

Bu bilgi ve görü lerden yola ç,k,larak, bili sel geli im kuram,n, temel alan Kohlberg'ın (1966) öne sürmü oldu u toplumsal cinsiyetin kazan,lm,as,ndaki diziye göre düzenlenen Toplumsal Cinsiyetin De i mezli i Ölçüm Arac,ın,n (2004) geçerlik-güvenirlik çal, mas,n,n yap,lm,as, ara t,rman,n genel amac,n, olarak belirlenmi tir.

Bulgular bölümünde ilk olarak çal, ma grubunun TCDÖA'dan ald,klar, puanlar,n genel yap,s,na ili kin bulgulara yer verilmi tir. Buna göre:

Ara t,rman,n çal, ma grubundan elde edilen genel bulgular (aritmetik ortalama ve standart sapmalar) ABD'de gerçekleştirilen özgün çal, man,n sonuçlar,na benzerlik göstermektedir: 3 ve 4 ya grubundaki çocuklar kimlik seviyesindeki sorular,n,n büyük bir k,sm,na do ru cevaplar vermi tir. 3 ya grubu çocuklar,n kimlik seviyesinden elde ettikleri ortalama puan 5.72, 4 ya grubu çocuklar,n kimlik seviyesinden elde ettikleri ortalama puan 5.97'dir. Bu bulgular 3 ve 4 ya çocuklar,n,n kimlik seviyesinde bulunan 6 maddeden en az 5 maddeye do ru yan,tlar verdi ini göstermektedir; buna göre örnekleme dahil edilen 3-4 ya grubu çocuklar,n büyük bir k,sm, kendi cinsiyetini ve di erlerinin cinsiyetini do ru bir ekilde etiketleyebilmektedir. Ayn, zamanda bu sonuçlar dünya üzerinde yap,lan di er çal, malarda elde edilen sonuçlarla benzerlik göstermektedir. Örne in Carter ve Levy (1988), 48.7 ayl,k çocuklar,n kendileri ve di erlerine ili kin toplumsal cinsiyet kimli ini do ru olarak etiketleyebildi ini ancak toplumsal cinsiyetin süreklili i ve tutarlı, l, , konusunda hatal, cevaplar verdiklerini öne sürmü tür.

Tüm ya gruplar, için her bir maddenin aritmetik ortalamas, incelendi inde en yüksek ortalamaya sahip maddelerin kimlik ve sabitlik seviyelerindeki maddelerden elde edildi i, en dü ük ortalamaya sahip olan maddelerin tutarlı,l,k seviyesindeki maddelerden elde edildi i görülmektedir: Buna göre do ru olarak cevaplanmas, en

sabitlik, do ru olarak cevaplanmas, en zor seviyenin ise tutarl,ık seviyesi oldu u söylenebilir.

Sabitlik seviyesindeki maddelere verilen cevaplar incelendi inde do ru cevaplar,n ya ile birlikte artt, , sonucuna ula ,lm, t,r. Ancak di er seviyeler için ortalama puanlar,n ya ile birlikte sistematik bir biçimde artt, , sonucuna ula ,lamam, t,r: Güdülenme seviyesi için 5 ya grubu çocuklardan al,nan cevaplar,n ortalama de erleri (2.91), 6 ya grubundaki çocuklar,n ortalama de erlerinden (2.85) yüksek olarak hesaplanm, t,r. Ayr,ca, buna benzer ekilde 5 ya grubundaki k,z çocuklar,n tutarl,ık seviyesindeki maddelere verdikleri cevaplar,n ortalama de erlerinin (4.69), 6 ya grubundaki k,z çocuklara oranla daha yüksek oldu u görülmü tür (3.98), ancak bu durum erkek çocuklar için geçerli de ildir.

Wehren ve De Lisi (1983), ara t,rmalar, sonucunda toplumsal cinsiyet de i mezli inin kazan,m,na yönelik net bir s,ra elde edilememi tir. Ayr,ca MacKain (1987), toplumsal cinsiyetin geli iminde alternatif bir dizinin olabilece i öne sürmü tür.

Güdülenme ve tutarl,ık seviyelerinde yer alan aç,k uçlu maddelerin ortalama de erlerinin, içinde bulunduklar, seviyede yer alan di er maddelerin ortalama de erlerine oranla daha dü ük oldu u görülmü tür. Buna göre aç,k uçlu maddelerin amaçland, , ekilde sahte korunumun engellenmesi yönünde rol oynad, , söylenebilir. Bu sonuç toplumsal cinsiyet geli imi ile ilgili alanyaz,n çal, malar,nda farklı sonuçlar,n elde edilmi olmas,n, k,smen açıklamaktad,r, çünkü ilgili ara t,rmalarda kullan,lan ölçüm araçlar, yap, ve içerik olarak farklı,ık göstermektedir ve kullan,lan birçok ölçüm arac,nda sahte korunumu engellemeye yönelik maddeler bulunmamaktad,r.

Tüm seviyeler için en dü ük ortalamaya sahip olan ya grubu 3 ya iken, en yüksek ortalamaya sahip olan ya grubunun 7 ya oldu u görülmektedir. Bu bulguyu destekler nitelikte bir çal, ma gerçekle tiren MacKain (1987), 3 ya grubundaki

etin algılanmasına yönelik oldukça karmaşık cevaplar

Uyarlanması, amaçlanan ölçüm aracı, Türkçeyle tirilirken yalnızca dil açısından değil de dil, Türkiye'deki çocukların anlayışları, ifadelerin seçilmesi amaçlanmıştır. Bunun sağlanması için 54 günlük pilot çalışmaları uygulaması yapılmıştır.

Türkçeyle tirilen formun (TCDÖA) seviyelerinin, güvenilirliği ve geçerliliği konusunda çeşitli kanıtlar elde edilmiştir. Ölçüm aracının güvenilirliğinin ve geçerliliğinin sağlanması, 3-7 yaşlarındaki 300 günlük bir çalışmaları grubundan elde edilen verilere dayanarak gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın amaçlarından biri olan TCDÖA'nın güvenilirlik ve geçerlilik düzeyinin saptanması doğrultusunda yapılan istatistiksel işlemlerle elde edilen sonuçlarla ilgili bulgular şöyledir;

Çi tutarlılığı sağlanması, Cronbach Alpha ve test-tekrar test tekniği, bağımsız gözlemciler arasında uyum ile sağlanmıştır. Ölçüm aracının yapısal geçerliliği yaş grupları, kendi içinde gruplandırılmış ve cinsiyet de dikkatine göre Cronbach alpha katsayıları hesaplanmıştır. Buna göre; 3-4 yaş grubu erkek çocukları için TCDÖA'nın Cronbach Alpha katsayısı .76, 3-4 yaş grubu kız çocukları için TCDÖA'nın Cronbach Alpha katsayısı .80, 5-7 yaş grubu erkek çocukları için TCDÖA'nın Cronbach Alpha katsayısı .89, 5-7 yaş grubu kız çocukları için TCDÖA'nın Cronbach Alpha katsayısı .87 olarak hesaplanmıştır.

Ölçüm aracının seviyelerine ait Cronbach Alpha katsayıları ise; kimlik seviyesi için .50, sabitlik seviyesi için .61, güdülenme seviyesi için .71, tutarlılığı seviyesi için (hem kız hem erkek) .91 olarak hesaplanmıştır. Ölçüm aracının iç tutarlılığı katsayıları, yalnızca formun katsayıları ile yakın bir benzerlik göstermemektedir: Türkçe formun iç tutarlılığı katsayıları, kimlik seviyesi için belirgin olarak daha düşük, tutarlılığı seviyesi için belirgin olarak daha yüksek olduğu söylenebilir.

beraber orta s,n,fa mensup çocuklar,n birço unun kendi cinsiyetinin ve di erlerinin cinsiyetini do ru bir ekilde etiketleyebildi ini ortaya koymu tur; bu yukar,da belirtildi i gibi, kimlik seviyesine ait cronbach alpha katsay,s,n,n di er seviyelere oranla daha dü ük hesaplanmas,n,n nedeni olarak gösterilebilir.

Ayr,ca Dickerscheid, Schwarz ,Noir ve El-Taliawy (1988), ABD'de ve M,s,rl, okul öncesi dönem çocuklar, üzerinde yapt,klar, çal, mada, ABD'de çocuklar,n kimlik ve sabitlik seviyelerinden ald,klar, ortalama puanlar,n M,s,rl, çocuklardan daha yüksek oldu u sonucuna ula m, t,r. Buna göre; kültürel farklılıklar,n ara t,rman,n çal, ma grubundan elde edilen kimlik ve sabitlik seviyelerine ait cronbach alpha de erlerinin, ABD örnekleminde elde edilen cronbach alpha de erlerinden daha dü ük olarak hesaplanm, olmas,n,n nedeni olarak gösterilebilece i dü ünülebilir.

Ya grubu de ikeni göz önünde bulundurularak yap,lan cronbach alpha analizi sonucunda en yüksek katsay, de erine sahip olan (3 ya grubu çocuklar hariç) seviyenin tutarlı,k seviyesi oldu u görülmektedir (min. .62, mak. .93).

7 ya grubu çocuklar için sabitlik seviyesine ait cronbach alpha de eri bulunamam, t,r. Bu hesaplaman,n yap,lanmam, olmas,, 7 ya grubu çocuklar,n sabitlik seviyesinde maddelerden 7 puan üzerinden 6.97 ortalama puan alm, olmas,ndan kaynaklanmaktadır. Bu durum ABD'de elde edilen bulgularla benzerlik göstermektedir: ABD'deki çal, ma grubunda bulunan çocuklar, 4 ½ ya la birlikte sabitlik seviyesinde bulunan maddelerin tümünden tam puan alm, t,r. Bu bulgu ayn, zamanda Türkiye'deki çal, ma grubunda bulunan, 5 ve 6 ya grubu çocuklardan elde edilen verilerin sabitlik seviyesine yönelik olarak hesaplanan cronbach alpha de erlerinin dü ük olmas, durumunun her iki çal, ma için de benzer oldu unu göstermektedir.

Ölçek maddelerinin güvenilirli i hakk,nda bilgi veren, madde-toplam puan güvenilirli ine bak,ld, ,nda, baz, maddelerin ölçüm arac,ndan ç,kar,ld, ,nda Cronbach Alpha katsay,s,nda yükselme oldu u görülmü tür. Ancak ara t,rman,n bir

mas, olmas, gerekçesiyle herhangi bir madde ölçüm

5-7 ya grubundan elde edilen bulgulara göre sabitlik ile güdülenme seviyesinde bulunan baz, maddelerin bu ya grubunda bulunan çocuklara yöneltilmemesi halinde ölçüm arac,ın cronbach alpha güvenirlik katsay,s,n,n art, ,n, sa lad, , görülmektedir. Buna kar ,n, 5-7 ya grubu çocuklar için, tutarlı,k seviyesindeki maddelerin ölçüm arac,ndan ç,kar,ımas, halinde cronbach alpha güvenirlik katsay,s,nda herhangi bir art, a rastlanmam, t,r.

Test-tekrar test güvenilirli i sabitlik seviyesi için korelasyon katsay,s,n,n $r=.95$, güdülenme seviyesi için $r=.87$, tutarlı,k seviyesi için $r=.97$ olarak hesaplanm, t,r. Toplumsal cinsiyet de i mezli ini konu alan di er ara t,rmalarda zamana göre de i mezli e ili kin herhangi bir bulguya rastlanamad, , için burada sunulamam, t,r. Ancak bu çal, mada elde edilen bulgulara göre ölçüm arac,ın zaman göre de i mezli inin yüksek oldu u söylenebilir.

TCDÖA,n,n güvenirlik çal, mas, kapsam,nda yaln,zca aç,k uçlu maddelere yönelik gözlemciler aras, güvenirlik katsay,lar, hesaplanm, t,r; buna göre ba ,ms,z gözlemciler aras, uyum puanlar,na bak,ld, ,nda, G2 maddesi için $r=.98$, G4 maddesi için $r=.99$, T1 maddesi için $r=.98$, T2 maddesi için $r=.99$ ve T4 maddesi için $r=.97$ oldu u görülmü tür. ABDde yap,lan çal, mada aç,k uçlu maddeler iki gözlemci taraf,ndan yorumlanm, t,r. Buna göre; güdülenme seviyesindeki aç,k uçlu sorular,n gözlemciler aras, güvenirlik puan, .94, tutarlı,k seviyesinde aç,k uçlu maddelerin gözlemciler aras, güvenirlik puan, .96 olarak hesaplanm, t,r. Türkiye'de yap,lan çal, madan elde edilen gözlemciler aras, güvenirlik katsay,lar,n,n daha yüksek oldu u görülmektedir, bu durumun ara t,rmalara kat,lan çocuklar,n say,lar,n,n farklı,k göstermesi ile açıklanabilece i dü ünülmektedir.

De i mezlik geli imini test eden çal, malar toplumsal cinsiyetin tutarlı, ,n,n zamanlamas, konusunda çok çe itli raporlar sunmu tur (Szkrybalo ve Ruble, 1999).

(1978), çocuklar, n 7 ya a kadar toplumsal cinsiyet de i mezli ini tam olarak ula t,klar, , karar,na varm, lard,r. Martin ve Halverson (1983), ortalama ya , 5 olan çocuklardan %23ü'nün toplumsal cinsiyet de i mezli ini tam olarak ula t,klar, yönünde bilgiler sunmu tur. Bhogle ve Seethalakshmi (1992), Hintli çocuklar, n 6 ya ,na kadar toplumsal cinsiyet de i mezli ine ula amad,klar,n, ortaya koymu tur.

Marcus ve Overton (1978) yapt,klar, çal, man,n sonucunda, 5 ya grubu çocuklar, n ortalama de i mezlik puan, 2.25, 6 ya grubu çocuklar, n ortalama de i mezlik puan, 3.31, 7 ya grubu çocuklar, n ortalama de i mezlik puan, 3.78 olarak hesaplam, t,r.

Ara t,rmada, bir çocu a erkek foto raf, gösterilip de i ime u ray,p u rayamayaca , soruldu unda öSakallar, oldu u için kad,n olamaz.ö cevap, al,nm, t,r. Bu durum, Piaget'in i lem öncesi dönemdeki çocuklar, n, maddeleri tek ve belirgin özellikleriyle s,n,flayabildi i görü ünü desteklemektedir.

Ölçüm arac,n,n geçerli inin s,nanmas,nda gerçekleştirilen yap, geçerli inin sonucunda, kimlik ile sabitlik seviyesi aras,nda $r=.37$, kimlik ile güdülenme aras,nda $r=.32$ düzeyinde pozitif yönlü anlaml, bir ili ki oldu u bulgusuna ula ,lm, t,r. Sabitlik ile güdülenme seviyeleri aras,nda $r=.28$, sabitlik ile tutarlı,k aras,nda ise $r=.19$ düzeyinde pozitif yönlü anlaml, bir ili ki oldu u bulgusuna ula ,lm, t,r. Güdülenme ile tutarlı,k seviyeleri aras,nda ise $r=.35$ düzeyinde pozitif yönlü anlaml, bir ili ki oldu u görülmü tür.

Güdülenme ile tutarlı,k seviyeleri aras,ndaki ili ki ($r=.35$), güdülenme ile sabitlik seviyeleri aras,ndaki ili kiye ($r=.28$) oranla daha yüksek olarak hesaplanm, t,r. Buna göre güdülenme seviyesi tutarlı,k ile sabitlik seviyesi aras,nda yer almakla birlikte tutarlı,k seviyesine daha yak,n durmaktad,r. Ancak baz, ara t,rmac,lara göre güdü, sabitlik ve tutarlı,k seviyeleri aras,nda yer almakla birlikte bili sel olarak sabitlik seviyesine daha yak,n bir konumda yer almaktad,r (Taylor, 2004).

2.8 aylık çocukların toplumsal cinsiyetin isteme göre de tiremeyeceğini (güdülenme) farkında oldukları, ancak algısal dönüme (tutarlı, a) yönelik hatalı cevaplar verdiklerini ortaya koymuştur.

Wehren ve De Lisi (1983), 5 ve 7 yaşındaki çocukların toplumsal cinsiyet de izmezli ineline ilişkin yargılamaları ve açıklamaları farklı gösterdini, bunun nedeninin sahte korunum ile açıklanabileceğini öne sürmüştür. Ayrıca 7 yaş çocukları yargıları ile açıklamaları arasında olumlu bir ilişki olduğunu ileri sürülmüştür.

Ölçüm aracıyla yer alan maddelerden hangilerinin yaş gruplarına göre farklılık gösterdiğine ilişkin yapılan analizlerin sonucunda, özellikle açık uçlu maddelere (G2, G4, T2 ve T4) verilen cevapların yaş gruplarına göre anlamlı farklılıklar yarattığı, bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulguların ışığında Emmerich (1982)'nin ortaya atıldığı, olduğu *sahte korunumu* ortadan kaldırmak için açık uçlu maddelerin toplumsal cinsiyet de izmezli ölçümünde önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir.

Ayrıca ölçüm aracıyla yer alan maddelere verilen cevapların özellikle 3 ile 7 yaş grupları arasında anlamlı farklılık gösterdiğini ve bu farklılık 7 yaş grubunun lehine olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Piaget'e göre 3-4 yaş döneminde çocuklar, nesnelerin görünüşlerinin etkisi altında, Henüz korunum (de izmezlik) için gerekli zihinsel kavrama sürecinden yoksundurlar (Kasuto, 2005). Carter ve Levy (1988) çalışmaları, bu bulguyu destekleyen çalışmalarından yalnızca biridir: Orta sınıf popülasyonunda bulunan 33-60 aylık 60 çocuk ile yapılan çalışmada algısal olarak toplumsal cinsiyetin sürekliliğini (toplumsal cinsiyetin tutarlılığı, seviyesi) kazanan çocukların daha büyük yaş grubunda bulunan çocuklar olduğunu ortaya konulmuştur. Buna benzer şekilde Emmerich ve arkadaşları (1977), araştırmaları sonucunda 4 yaş grubunun %14'ü, 5 yaş grubunun %29'u, 6 yaş grubunun %57'si ve 7 yaş grubunun %62'si de görünüşün toplumsal cinsiyeti de iztiremeyeceği yönünde görüş bildirmiştir.

çocuklar,n kendilerine ve çevrelerinde bulunan di er ki ilere yönelik toplumsal cinsiyet de i mezli ine ili kin görü lerinin s,nand, , maddelerin birbirleri ile ili kisi incelendi inde, bu ili kilerin .703 ile .740 aras,nda oldu u bulgusuna ula ,lm, t,r. Bununla beraber, k,z çocuklar,n kendilerine ve di erlerine yönelik olan soru maddelerine verdikleri cevaplar aras,ndaki ili kinin daha yüksek oldu u görülmektedir (.740).

Gouze ve Nadelman (1980), 3-7 ya aral ,ndaki çocuklar ile yapt, , çal, man,n sonucunda, çocuklar,n kendilerine yönelik toplumsal cinsiyet de i mezli i puanlar,n,n ile di erlerine yönelik toplumsal cinsiyet de i mezli i puanlar,na göre istatistiksel olarak daha yüksek oldu u sonucuna ula m, t,r. Bunun yan, s,ra cinsiyet ve ya de i kenlerine göre anlaml, bir farklı,k elde edilememi tir.

5.2 ÖNER LER

öToplumsal Cinsiyet De i mezli i Ölçüm Arac,ön,n Türkçeöye geçerlik ve güvenilirlik çal, mas,n,n yapıld, , bu ara t,rmada elde edilen bulgular ve gözlemler do rultusunda ileride yapılabilecek çal, malara , ,k tutmas, bak,m,ndan birtak,m önerilerde bulunulabilir.

3-7 ya aras,ndaki çocuklar,n toplumsal cinsiyet de i mezli ine yönelik yarg,lar,n, ve bu yarg,lara yönelik aç,klamalar,n, ölçmeye yönelik bu ölçüm arac,n,n geçerlik ve güvenilirli inin farklı örneklem gruplar,na (farklı sosyo-ekonomik düzeyde bulunan, okul öncesi e itim almayan, yeti tirme yurtlar,nda bar,nan, farklı nitelikteki e itim kurumlar,na devam eden vb. çocuklara) uygulama yapılarak s,nanmas, ile ölçüm arac,n,n geçerli i ve güvenilirli ine dair daha çok bilgi edinilebilir.

Bu ara t,rmada toplumsal cinsiyet de i mezli inin belirlenmesinde ya ve cinsiyet de i kenleri üzerinde durulmu tur. Alana önemli katkı, s, olmas, aç,s,ndan sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyin, bas,n-yay,n araçlar,n,n toplumsal cinsiyet de i mezli i üzerine etkisi de ara t,r,labilir.

mezli i Ölçüm Arac,ın, tutarlı, k a amas,nda yer alan bir maddede (Bir erkek çocuk oyuncak bebek ile oynarsa, k,z m, olur?) çocuklar,n küçük bir k,sm, ara t,rmac,ya öK,z bebekle mi?ö sorusunu yöneltmi tir. Bunun, örneklem dahilinde bulunan okul öncesi e itim kurumlar,na ait s,n,flarda genellikle oyuncak bebeklerin k,z olmas, varsay,m, ile aç,klanabilece i dü ünülmektedir. Okul öncesi dönem, dü ünçe ve ara t,rma yetene inin h,zla geli ti i bir dönemdir (Erdo an, 1999). Bu dönemde çocu un içinde bulundu u ortam,n çe itli uyaranlar yönünden zengin olmas, önem kazanmaktadır. Bu nedenle s,n,flardaki evcilik kö elerinde her iki cinsiyete ait bebeklerin ve onlara ait giysilerin varl, , ya da yoklu u toplumsal cinsiyet de i mezli inin s,nanmas,nda bir ba ka de i ken olarak ele al,nabilir.

Toplumsal cinsiyet alan,ndaki ölçme araçlar,na getirilen ele tirilerden biri de çocuklara, soru maddeleri yöneltirirken alg,sal dönü ümün görsel olarak gösterilmedi i yönündedir (Frable, 1997). Bu ele tiri sadece Bemøin (1989) haz,rılam, oldu u test için geçersiz say,labilir. Ülkemizde okul öncesi dönem çocuklar,n,n genital bilgilerini saptamaya yönelik kapsaml, bir çal, maya rastlanmam, t,r. Özuslu Aç,kgöz (1999) taraf,ndan haz,rılanan 03-6 Ya Çocuklar, çin Haz,rılanan Bir Cinsel E itim Program, Ve Etkileriö isimli çal, ma, yalnızca insan üremesini konu alan bir e itim program,d,r.

Örnekleme dahil edilen üç çocuk öNeden?ö sorular,na Bemøin (1989) dikkat çekti i genital bilgi ile aç,kl,k getirmi lerdir. Buna yönelik aç,klamalar u ekildedir: öMemelerinin büyük olmas, laz,m,ö, öÇünkü benim kukum var,ö, öBirinin bebe i olmu sa, O k,zd,r,ö. Bu cevaplar,n tümü 5 ya grubu çocuklardan elde edilmi tir. Okul öncesi dönem çocuklar,n,n genital bilgi düzeyleri ile toplumsal cinsiyet de i mezli i aras,ndaki ili kinin s,nanmas, bir ba ka ara t,rma konusu olarak sunulabilir.

Kohlberg, çocuklar,n cinsiyet kimli ini in a ederken birtak,m zorluklar ya amas,n,n, baz, ara t,rmac,lar,n (Freud ve takipçilerinin) iddia etti i gibi, cinsiyete ili kin duygusal sorunlar,n bir sonucu olmad, ,n, vurgular; asl,nda, ya anan bu sorun,

sabit tan,mlar,n,n oturtulmas,nda ya anan zorluklara paralelin ve çocu un bimsel geli im seviyesini tam olarak yans,t,r. Buna ba l, olarak, çocuklarda toplumsal cinsiyet kimli inin kurulmas,n,n cinsiyete yönelik kal,pyarg,lar,n alg,lanmas,na da yol gösterece i dü ünülmektedir (Mussen, Conger ve Kagan, 1969, s. 503 ; Onur, 1997, s. 188). Bu nedenle okul öncesi dönem çocuklar,n toplumsal cinsiyete yönelik kal,pyarg,lar, ile toplumsal cinsiyet de i mezli i aras,ndaki ili kinin ara t,r,lmas, bir ba ka ara t,rma konusu olarak önerilebilir.

KAYNAKLAR

Akman, B. (1995). *Anaokuluna devam eden 40-69 aylık çocukların kavram gelişimlerinde, kavram ediniminin etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış, doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Artan, . (2003) .Engelli Çocuk ve Gençlerin Cinsel Edinimi. *Bilim ve Aklın Aydınlanmasında Eğitim Dergisi*, 39. <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi39/artan.htm>. Web adresinden 07.11.2006 tarihinde edinilmiştir.

Artan, . (2005). Cinsel gelişim ve edinim. *Kebikeç*, 19, 211-223.

Atkinson, L.T., Atkinson, R.C., Smith, E.E., Bem, D.J. ve Nolen-Hoeksema, S. (2002). *Psikolojiye giriş* (Y. Alogan, Çev.). Ankara: Arkadaş. (1996).

Aydın, A. S. (2003). *Ergenlerde stresle başlama tarzları ile cinsiyet ve cinsiyet rolleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış, yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Baran, G. (1995). *Ankara'da bulunan çocuk yuvalarında kalan 7-11 yaş grubu çocuklarda cinsiyet rolleri ve cinsiyet özellikleri karşılaştırmalı olarak gelişimi*. Yayınlanmamış, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Barutçu, E. (2002). *Özel anaokullarda devam eden 6 yaş çocuklarının cinsiyet özelliklerine ilişkin karşılaştırmalı olarak annenin sosyal uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış, yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Bem, S. L. (1989). Genital knowledge and gender constancy in preschool children [Elektronik version] *Child Development*, 60, 649-662.

Children's concepts of themselves as boys and girls: an exploratory, longitudinal study in gender identity and its constancy [Abstract]. Unpublished Dissertation, University of Pennsylvania, Pennsylvania, USA. (ProQuest Document Reproduction Service No. 744789021)

Bhogle, S. ve Seethalakshmi, R., (1992). Development of gender constancy in Indian children [Özet]. *Journal of the Indian Academy of Applied Psychology*, 18 (1-2) 49-56. <http://medind.nic.in/imvwl17671.html> web adresinden 02.03.2007 tarihinde edinilmi tir.

Bora, A. (2005). *Kadınlar, n s, n, f.*. stanbul: leti im.

Brooks-Gunn, J., ve Schempp Matthews, W. (1979). *He and she: How children develop their sex-role identity*. Prentice-Hall.

Burger, M. J. (2006). *Ki ilik* (. D., Erguvan Sar, o lu, Çev.). stanbul: Kaknüs. (2004).

Büyüköztürk, . (2005). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitab*, (5. bask.). Ankara: Pegema.

Carter, D. B. ve Levy, D. G. (1988). Cognitive aspects of early sex-role development: the influence of gender schemas on preschoolers' memories and preferences for sex-typed toys and activities [Elektronic version]. *Child Development*, 59, 782-792.

Cücelo lu, D. (1997). *nsan ve davran, ,: psikolojinin temel kavramlar*, (7. bask.). stanbul: Remzi.

Çiftçi, N. (2003). Kohlberg'in bili sel ahlak geli imi teorisi: ahlak ve demokrasi e itimi. *De erler E itimi Dergisi* 1(1) 43-47

W. (1998). *Handbook of child psychology* (5 th edition).
NEW YORK: JOHN WILEY and SONS Inc.

Darling, H. E. (1983). *The relationship between gender constancy and piaget's
concept of qualitative identity* [Özet]. Unpublished Dissertation, University of
Maryland College Park, Maryland, USA.

De Lisi, R., ve Gallagher, A. M. (1991). Understanding of gender stability and
constancy in Argentinian children. *Merrill-Palmer Quarterly*, 37, 483-502.

De Lisi, R. ve Wehren, A. (1983). The development of gender understanding:
Judgments and explanations [Elektronik version] *Child Development*, 54, 1568-
1578.

Demirta , H. A. (2000). Cinsiyet rolü kalıpyargılar,, androjenlik ve di er cinsiyet
rolü yönelimleri. *Kadın/Woman*. [http://goliath.ecnext.com/coms2/summary_0199-
37307_ITM](http://goliath.ecnext.com/coms2/summary_0199-37307_ITM)

Dickerscheid, J. D., Schwarz , P. M., Noir, S. ve El-Taliawy, M. S. T. (1988).
Gender concept development of preschool-aged children in the United States and
Egypt [Özet]. *Sex Roles*, 18, 669-677.

Dökmen, Z. Y. (2004). *Toplumsal Cinsiyet*. İstanbul: Sistem Yayınları.

Emmerich, W., Goldman, K. S., Kirsh, B. ve Sharabany, R. (1977). Evidence for a
traditional phase in the development of gender constancy [Elektronik version] *Child
Development*, 48, 930 ó 936.

Ercan, ; Kan, . (2004). Ölçeklerde güvenilirlik ve geçerlik [Elektronik versiyon]
Uluda Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 30(3), 211-216.

Fan, Z. ve Fang, F. (2006). Development of the concept of gender constancy in
preschoolers [Elektronik version]. *Acta Psychologica Sinica*. 30(1), 63-69.

Fishbein, H. D. (1984). *The psychology of infancy and childhood*. New Jersey: Lawrence Earlbaum Associates.

Frale, E.D. (1997). Gender, racial, ethnic, sexual and class identities [Elektronik version] *Annual Review of Psychology*, 48, 139-149.

Freud, S. (2001). *Psikanaliz ve Uygulama*. (M. Sencer, Çev.) (6. Bask.). stanbul: Say Yay,nlar,

Frey, S. Ruble, D. (1992) Gender Constancy And The" Cost" Of Sex-Typed Behavior: A Test Of The Conflict Hypothesis. *Developmental Psychology*, 28 714-721.

Gander, M.J. ve Gardiner, H. W. (1998). Çocuk ve Ergen Geli imi, (A. Dönmez, N. Çelen ve B. Onur, Çev.) (3.Bask.) Ankara: mge Yay.

Gouze, K. R. Ve Nadelman, L. (1980). Constancy of gender identity for self and others in children between the ages of three and seven. *Child Development*, 51, 275-273.

Hançer, M. (2003). Ölçeklerin yaz,m dilinden ba ka bir dile çevirileri ve kullan,lan de i ik yakla ,mlar. *Bal,kesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(10), 47-59.

Haktan,r, G. (2005). Çocuk cinselli i. A. Oktay, ve Ö. Polat Unutkan (Der.), *Okul öncesi e itimde güncel konular* (147-162). stanbul: Morpa.

Helgeson, V. S. (2005). *Psychology of gender* (2 nd edition). London: Pearson.

erke, R. D. (1986). *Child Psychology: a contemporary
viewpoint* (5 th edition). New York: McGraw Hill.

Heywood, C. (2003). *Baba bana top at!* (E. Ho sucu Çev.). stanbul: Kitap

Hollander, S. Z. (2001). *Socialization influences on the acquisition of gender
constancy*. Yeshiva University, New York, USA.

Jersild, T.A.(1987). *Çocuk psikolojisi*. (G.Günce, Çev.). New York: Prentice-Hall
Inc. (1954).

Johnson, A. (1986). *Preschoolersø beliefs about gender*. Unpublished Dissertation,
Duquesne University

Kagan, V.E. (2001). Cognitive and emotional aspects of gender attitudes in children
age three to seven [Elektronik version] *Russian Education and Society*, 43(6), 526
59.

Ka ,tç,ba ,, Ç. (2000). *Kültürel psikoloji*. stanbul: Evrim.

Kara, E. H. (2002). *Stereotyped gender role perceptions and presentations in
elementary schooling: a case study in burdur*. METU

Karasar, N. (2005). *Bilimsel ara t,rma yöntemi* (14. bask,). Ankara: Nobel.

Kasuto, S. A. (2005). *Aile etkile iminin çocu un sosyal ve bili sel geli imi üzerindeki
etkisi*. Yay,nlanmam, yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi E itim Bilimleri
Enstitüsü.

Kenyon, B. L. (1994). *The relationship between understanding that gender is
unchangeable and the development of sex-typed preferences in preschool-aged
children* [Özet]. Unpublished Dissertation, Concordia University, Canada.

KULAKS, Z. O. (2002). *Ergenlik Psikolojisi*. İstanbul: Remzi.

Köse, K. Korelasyon ve regresyon analizi. http://www.toraks.org.tr/mse-ppt-pdf/Kenan_KOSE3.pdf adlı web adresinden 07.01.2008 tarihinde alınmıştır.

Levy, G. D. (1991). *Effects Of Gender Constancy Understanding, Perceptions Of Figures' Sex And Size, And Gender Schematization On Preschoolers' Gender-Typing: Sometimes Big Girls Do Cry*. (ERIC Document Reproduction Service No. ED 350107)

Levy, G. D. (1998). Effects of gender constancy and figures' height and sex on young children's gender-typed attributions. [Elektronik versiyon] *The Journal of General Psychology*, 125(1), 65-88.

Levy, G. D. ve Carter, B. (1989). Gender schema, gender constancy and gender-role knowledge. [Elektronik versiyon] *Developmental Psychology*, 25(3) 444-449.

Lippa, R.A. (2005). *Gender, nature, and nurture*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates. (ERIC Document Reproduction Service No. 10106630)

Luecke- Aleksa, D., Anderson, D. R., Collins, P.A. ve Schmitt, K. L. (1995). Gender constancy and television viewing [Elektronik versiyon]. *Developmental Psychology*, 31(5), 773-780.

Maccoby, E. E. ve Jacklin, C. N. (1974). *The psychology of sex differences*. California: Stanford University Press.

MacKain, S. J. (1987). *Do I know I'm a boy because my tummy tells me?: social and cognitive contributions to children's understanding of gender* [Abstract]. Unpublished Dissertation, The University of North Carolina at Chapel Hill, North Carolina, USA. (ProQuest Document Reproduction Service No. AAT8821493)

Marcus, D. E. ve Overton, W. F. (1978). The development of cognitive gender constancy and sex-role preferences [Elektronik version] *Child Development*, 49, 434-444.

Martin, C. L. (1983). Gender Constancy: A Methodological and Theoretical Analysis [Elektronik version] *Sex Roles*, 9:7, 775.

Martin, C. L. ve Little, J. K. (1990). The relationship of gender understanding to children's sex-typed preferences and gender stereotypes [Elektronik version] *Child Development*, 61, 1427-1439.

Mitchell, P. (1992). *Psychology of Childhood*. Florence: Routledge.

Mussen, H. P., Conger, J. J. ve Kagan, J. (1969). *Child development and personality* (3 th edition). New York: Harper and Row.

Onur, B. (1997). *Gelişim psikolojisi: yeti kinlik, ya l,l,k, ölüm* (4. bask.). Ankara: mge.

Onur, B. (Der.). (1987). *Ergenlik psikolojisi*. Ankara: Hacettepe ö Ta .

Önder, A. (1997). *Küçük çocuklar için kendilik alg,s, ölçe inin Türkçeye uyarlanmas, ve okul öncesi çocuklar,nda kendilik alg,s,n,n ya cinsiyet premature do ma ve okula devam etme süresine ili kin olarak incelenmesi*. Yay,nlanmam, doktora tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Pryzgod, J.; Chrisler C. J., (2000) öDefinitions of Gender and Sex: The Subtleties of Meaningö [Elektronik version] *Sex Roles*

Sakall,, N. (2001). *Sosyal Etkiler*.Ankara. mge.

Sani, F., Bennett, M., Agostini, L., Malucchi, L., ve Ferguson, N. (2000). Children's conceptions of characteristic features of category members [Elektronik version] *The Journal of Social Psychology*, 140(2), 227-239.

Serbin, L. A. ve Sprafkin, C. (1986). The salience of gender and process of sex typing in three- to seven-year-old children [Elektronik version]. *Child Development*, 57, 1188-1199.

Szkrybalo, J. (1998). *The motivational consequences of gender constancy: a test of competing interpretations of Lawrence Kohlberg's cognitive-developmental theory*. Unpublished Dissertation, New York State University, New York, USA.

Szkrybalo, J. ve Ruble, D. N. (1999). "God made me a girl": sex-category constancy judgments and explanations revisited [Elektronik version]. *Developmental Psychology*, 35(2), 392-402.

Taylor, L. (2004). *Gender constancy and rigidity: A cross-sectional examination of early gender development*. Unpublished dissertation, New York University, New York, USA.

Trautner, M. H., Gervai, J. ve Németh, R. (2003). Appearance-reality distinction and development of gender constancy understanding in children [Elektronik version] *International Journal of Behavioral Development*, 27(3), 275-283.

Tu rul, B. ve Artan, . (2001). Çocukların cinsel eğitimi ile ilgili anne görüşlerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20: 141-149.

Ulusoy, D. (1999). Plastik sanatlarda toplumsal cinsiyet. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 16(2), 47-73.

Yayınlanmamam, yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Ülgen, G., ve Fidan, E. (1984). *Çocuk Gelişimi* (2. bask.). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Warin, J. (2000). The attainment of self-consistency through gender in young children [Elektronik version]. *Sex Roles*, 42 (3/4), 209-231.

Weinraub, M., Clemens, P. L., Sockloff, A., Ethridge, T., Gracely, E. & Myers, B. (1984). The development of sex role stereotypes in the third year: Relationships to gender labeling, gender identity, sex-typed toy preference, and family characteristics [Elektronik version] *Child Development*, 55, 1493-1503.

Yavuzer, H. (2001). *Çocuk Psikolojisi* (20. bask.). İstanbul: Remzi.

Yorbak, Ö. Kognitif Gelişim Teorileri. <http://www.gata.edu.tr/dahilibilimler/cocukruh/kognitif.HTM>. Web adresinden 07.02.2008 tarihinde edinilmiştir.

Yücel, A. (2002). *Cinsel role ile ilgili kalıpların lidere atfedilen özelliklere etkisi ve bir uygulama*. Yayınlanmamam, yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Zucker, K.J., Bradley, S.J., Kuksis, M., Pecore, K., Birkenfeld-Adams, A., Doering, W. R. & et al. (1999). Gender constancy judgments in children with gender identity disorder [Elektronik version]. *Archives of Sexual Behavior*; 28, 6; 475-502.

*Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.*

[*Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features*](#)

*Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.*

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

EKLER

Cevap adresi:	"Karin Frey" <karinf@u.washington.edu>
Kimden:	"Karin Frey" <karinf@u.washington.edu>
Kime:	"Sadiye KELES" <sadiyেকেles@marmara.edu.tr>
Tarih:	06 Oct 2006, 01:39:40
Konu:	Re: Gender Constancy Interview

Dear assistant Keles,

You are welcome to translate the interview. May I suggest that many people have found it helpful to do translations by translating into the second language, and then having someone re-translate back into the original language? That extra procedure (if you can do it) seems to protect against "drifts" in meaning. Of course, sometimes that's not possible.

Best of luck with your research and thesis.

Karin

Karin S. Frey, Ph.D.
Research Associate Professor
Educational Psychology, box 353600
University of Washington
Seattle, WA 98195-3600

phone: (206) 367-8409
(206) 898-9307

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.34.00.18.580/1405
Konu: Anket (Sadiye KELEŞ)

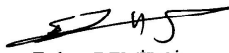
04 Mayıs 2007

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

- İlgi : a) Valilik Makamının 02 Mayıs 2007 tarih ve 18.580/ 1386 sayılı Oluru.
b) Millî Eğitim Bakanlığı Araştırma,Planlama ve Koordinasyon Kurulu
Başkanlığının 18.08.2003 gün ve 2430 Sayılı Emri
c) 14.03.2007 tarih ve 684sayılı yazınız.

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Okul Öncesi Öğretmenliği, Yüksek Lisans programı öğrencisi Sadiye KELEŞ, "Okul Öncesi Dönemde Cinsel Korunumu Belirleme Ölçüm Aracının Türkçe' ye Kazandırılması" konusunda anket uygulaması yapma isteği İLGİ (a) Valilik Oluru ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi, gereğinin İLGİ (a) Valilik Oluru doğrultusunda, İlçe Millî Eğitim Müdürlüklerinin bilgisinden sonra Okul Müdürlüklerine gerekli duyurunun anketçi tarafından yapılmasını,işlem bittikten sonra 2 (iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Kültür Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini arz ederim.

Erdem DEMİRCİ
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

EKLER :

- Ek-1. (İLGİ(a)Valilik Oluru)
2. (3-3/1-3/2 Sayfadaki sorular.)

T.C. MARMARA ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ	
TARİHİ :	08-05-07
SAYI :	1151

NOT : Verilecek cevapta tarih, kayıt numarası, dosya numarası yazılması rica olunur.
Adres : İstanbul Millî Eğitim Müdürlüğü A.Blok Ankara cad. No:2 Cağaloğlu
Tel. ve Fax : 212 526 13 82 İnternet : www.istanbul-meb.gov.tr E-mail : apk@istanbul-meb.gov.tr

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

SAYI : B.08.4.MEM.4.34.00.18.580/1386
KONU: Anket (Sadiye KELEŞ)

2 Mayıs 07

VALİLİK MAKAMINA

İLGİ : a-) Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü' nün 14.03.2007 tarih ve 684 sayılı yazısı.

b-) Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı' nın 18.08.2003 tarih ve B.0.0.APK.0.03.05.02/2430 sayılı emri.

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Okul Öncesi Öğretmenliği, Yüksek Lisans programı öğrencisi Sadiye KELEŞ, "Okul Öncesi Dönemde Cinsel Korunumu Belirleme Ölçüm Aracının Türkçe' ye Kazandırılması" konusunda anket uygulaması yapma hakkında ilgi(a) yazı ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Adı geçenin yukarıda belirtilen konuda, eğitim-öğretimi aksatmamak koşulu ile ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerinin bilgisinden sonra, okul Müdürlerinin gözetim denetim ve sorumluluğunda, anket yapılan kişilere ait kimlik bilgilerinin yazılmaması kaydıyla, (EK: 3-3/1) ' de belirtilen anket çalışmasını (EK:3/2) Listelerde isimleri yazılı olan ilimiz İlköğretim Okullarında uygulaması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde Olurlarınıza arz ederim.

M. Ata ÖZER
Milli Eğitim Müdürü

EKLER :
Ek-1. İLGİ (a) yazı ve ekleri

OLUR
30/04/2007

Hikmet DİNÇ
Vali
Vali Yardımcısı

EGİTİM
%100
DESTEK

4440632

NOT : Verilecek cevapta tarih, kayıt numarası, dosya numarası yazılması rica olunur.
Adres : İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü A.Blok Ankara cad. No:2 Cağaloğlu 526
13 82

241100420050029

Okul Öncesi
Öğretmenliği
SADIYE KELEŞ

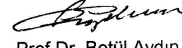
T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

SAYI :B.30.02.Mar.F8.00.00/685
KONU:İzin Yazısı hk.

Istanbul/4/23/2007

Istanbul Üniversitesi Rektörlüğü'ne
Beyazıt / İstanbul

Enstitümüz **Okul Öncesi Öğretmenliği Yüksek Lisans** Programı öğrencilerinden **SADIYE KELEŞ** şu an tez aşamasında olup, tezi ile ilgili uygulama çalışmalarını yapabilmesi için kendisine gerekli olan izinin verilmesi hususunda müsaadelerinizi arz ederim.

Prof.Dr. Betül Aydın
Müdür

EK : 1- ÖĞRENCİ DİLEKÇESİ
2-ANKET

Tez Konusu : Okul Öncesi Dönemde Cinsel Korunumu Belirleme Ölçüm Aracının Türkçe'ye
Kazandırılması

241100420050029

Okul Öncesi
Öğretmenliği
SADIYE KELEŞ

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

SAYI :B.30.02.Mar.F8.00.00/ 686
KONU:İzin Yazısı hk.

İstanbul, 4/12/2007

İstanbul Teknik Üniversitesi Rektörlüğü'ne
Maslak / İstanbul

Enstitümüz **Okul Öncesi Öğretmenliği Yüksek Lisans** Programı öğrencilerinden **SADIYE KELEŞ** şu an tez aşamasında olup, tezi ile ilgili uygulama çalışmalarını yapabilmesi için kendisine gerekli olan izinin verilmesi hususunda müsaadelerinizi arz ederim.

Prof.Dr. Betül Aydın
Müdür

EK : 1- ÖĞRENCİ DİLEKÇESİ
2-ANKET

Tez Konusu : Okul Öncesi Dönemde Cinsel Korunumu Belirleme Ölçüm Aracının Türkçe'ye
Kazandırılması

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

241100420050029

Okul Öncesi
Öğretmenliği
SADIYE KELEŞ

SAYI :B.30.02.Mar.F8.00.00/687
KONU:İzin Yazısı hk.

İstanbul/4.53/2007

Yıldız Teknik Üniversitesi Rektörlüğü'ne
Yıldız / İstanbul

Enstitümüz **Okul Öncesi Öğretmenliği Yüksek Lisans** Programı öğrencilerinden **SADIYE KELEŞ** şu an tez aşamasında olup, tezi ile ilgili uygulama çalışmalarını yapabilmesi için kendisine gerekli olan izinin verilmesi hususunda müsaadelerinizi arz ederim.

Prof.Dr. Betül Aydın
Müdür

EK : 1- ÖĞRENCİ DİLEKÇESİ
2-ANKET

Tez Konusu : Okul Öncesi Dönemde Cinsel Korunumu Belirleme Ölçüm Aracının Türkçe'ye Kazandırılması